Gutiska.

I.

LIJST VAN GOTISCHE WOORDEN,

WIER GESLACHT OF BUIGING NAAR ANALOGIE VAN ANDERE GOTISCHE WOORDEN, OF VAN HET OUD-GERMAANSCH WORDT OPGEGEVEN,

DOOR

Dr. J. H. GALLÉE.

HAARLEM,
DE ERVEN F. BOHN.
1880.

GUTISKA.

Gutiska.

LIJST VAN GOTISCHE WOORDEN,

WIER GESLACHT OF BUIGING NAAR ANALOGIE VAN ANDERE GOTISCHE WOORDEN, OF VAN HET OUD-GERMAANSCH WORDT OPGEGEVEN,

DOOR

Dr. J. H. GALLÉE.

HAARLEM,
DE ERVEN F. BOHN.
1880.

MIJNEN HOOGGEACHTEN LEERMEESTER

DR. M. DE VRIES.

Bonum philologum oportet quaedam nescire.

COBET.

INLEIDING.

Jacob Grimm schreef in de voorrede voor Schulze's Glossar „für schwierige und dunkle ausdrücke wird blosses stillschweigen als zeugniss einer noch obwaltenden redlichen unwissenheit statthaft sein". Een woord, dat niettegenstaande het eene groote waarheid bevat, nog te weinig wordt opgevolgd; steeds toch vindt men in glossaria woorden; of onder een bepaalden stam of als van een zeker geslacht aangegeven, terwijl bij nader onderzoek blijkt, dat dit geslacht of die buiging volstrekt niet uit de taal zelve te bewijzen is. Meestal besluit men uit het geslacht of de buiging in west-germaansche talen uit een veel jonger tijd tot het geslacht of de buiging, die een woord in 't Gotisch waarschijnlijk gehad heeft. Toch zijn deze niet altijd in dit opzicht te vertrouwen, daar zij dikwijls bij bekende woorden in suffix en geslacht afwijken. De beste waarborgen geeft dezelfde taal of een dialect er van in een jonger of ouder stadium van ontwikkeling.

De woorden in den Gotischen bijbel, wier geslacht of buiging niet uit Ulfila's vertaling zelve optemaken is, moeten derhalve verklaard worden of naar analogie van andere in vorm of ach-

GUTISKA.

In de historie wordt het eerst gewag van Goten gemaakt door Tacitus, Annal. 2, 62. De beweging der Goten van de Oostzee zuidwaarts wordt waarschijnlijk bedoeld door Capitolinus in zijn leven van Marc. Aurel c. 14, waar hij, sprekende over de Germanen, die zich op Romeinsch grondgebied willen neerzetten, als oorzaak opgeeft, dat zij door achter hen wonende barbaren uit hunne landen verdreven werden. Dit geschiedde omstreeks 170. Kunik in zijne aanmerkingen stelt hun zuidwaarts trekken omstreeks 200, terwijl Dexippus, als hij van de Goten spreekt, die zich in 238 aan den Donau vertoonen, verhaalt, dat zij den tocht van de Oostzee in een jaar zouden volbracht hebben. (Jordanes C. 22)

Zooveel is echter zeker, dat èn de mededeelingen van geschiedschrijvers èn de verhalen onder het volk in omloop, die Cassiodorus nog in Theodoriks tijd vernam, eene beweging van de Oostzeelanden of Weichselstreken naar den Donau berichten.

Ook in vroeger tijden hebben zij niet stil gezeten en waren zij geene rustige buren, ten minste als men een verhaal van Jordanes c. 11 vertrouwen kan, waar hij vermeldt, hoe zij ten tijde van Sulla de landen, waar toen de Franken woonden, waren aangevallen.

Omstreeks 376 vestigden zij zich binnen de Romeinsche [1]) landpalen, terwijl een deel der Oost-Goten achterbleef. Van dezen stam, de Greutungen, hebben er zich, volgens de kaarten, oostwaarts begeven. Omtrent hun lot is weinig bekend; een deel van hen is misschien zuidoostwaarts naar de Krim getrokken, terwijl de hoofdmassa onder de heerschappij der Hunnen kwam. Het verhaal, dat Ammianus Marcellinus 31,4 geeft van Ermanric, die den inval der Hunnen niet wil overleven, wijkt af van dat van Jordanes c. 24 doch in andere opzichten komen beide geheel overeen met de geschiedenis van Jormunrekr in de Edda's [2]).

[1]) Amm. Marcell 26, 6. Zosimus 4, 7.

[2]) Vilkina Saga, Saxo grammaticus, 8. Vgl. W. Grimm Die Deutsche Heldensage 2[0] pag. 2 e. v. 32. Müller Sagabibliotheek II. 84—92.

De in het Romeinsche rijk opgenomen Goten maken zich onder Alarik weder los, vermeesteren de vlakten van noord-Italie, trekken onder Athaulf westwaarts, tot zij eindelijk in Spanje het west-gotische rijk stichten

De Oost-Goten blijven tot Attila's dood onder de heerschappij der Hunnen, trekken vervolgens de grenzen over en vallen in 488 in Italie.

Omtrent de geschiedenis der Gotenvolken voor hunne opname in het Romeinsche rijk (238—376) kan men uit de geschiedschrijvers van dien tijd slechts hier en daar 't een en ander opvangen. Tot 272 deden zij herhaaldelijk invallen in het Romeinsche rijk, sedert lieten zij het een weinig met rust. Deze rust was echter meer voor de Romeinen dan voor de Goten. Zij hadden nu de vruchtbare streken van Podolie en de Ukraine tot den Donau bezet; van de Finsch-Tartaarsche volken hadden zij nog niets te vreezen. Inwendige twisten en oorlogen met hun vreeselijke naburen teisterden hen; Mamertinus verhaalt in zijn Panegyricus Genethl. Mam. hoe de barbaren van den Donau en de Maeotis tot aan de Elbe in strijd met elkander zijn, hoe de Goten de Bourgondiërs vernietigen terwijl de Alamannen voor de overwonnenen partij kiezen. Sub extrema septemtrionis plaga, qua fervidum caput Danubius evolvit, quaque horridus Albis secat Germaniam... Gothi Burgundios [1]) penitus excidunt. Rursus pro victis armantur Alamanni itemque Thervingi, pars alia Gothorum adiuncta manu Thaifalorum adversum Vandalos Gepidosque concurrunt. Ook onder Constantius moeten er hevige binnenlandsche twisten gewoed hebben. Ten gevolge der prediking van 't Christendom door Ulfila schijnen er godsdiensttwisten ontstaan te zijn,

[1]) Vergl. Jord. 17, die ditzelfde mededeelt van Fastida, den Gepidenkoning.

die naar Philostorgius (Photius Epitom. II 5) mededeelt, onder Athanarich tot hevige vervolging der Christenen aanleiding gaven. Dientengevolge trok in 348 een groote menigte met Ulfila den Donau over en vestigde zich aan den Balkan bij Nicopolis.

Ongeveer 150 jaren waren er derhalve verloopen sinds de Goten hun woonplaatsen in de Oostzeelanden verlaten hadden; een tijd derhalve niet lang genoeg, dat er groote veranderingen in de taal zouden gekomen zijn.

Omtrent de betrekkingen der Goten tot Skandinavie bezitten wij weinig of geen historische bescheiden. Even als Saksen en Langobarden hadden ook Goten hunne sage, dat zij ter zee aan de Weichsel waren aangekomen. In de gotische Sage, zoo als Jordanes ze vertelt, leeft nog de herinnering van de betrekking der Goten tot de volken op de zuidkust van het noordsche schiereiland. Toen Jordanes, die bovendien niet altijd een zuivere bron is, de geschiedenis der drie schepen der Greutingen, Thervingen en Gepiden opteekende, was de geheele geschiedenis van de Oostzee en het wonen aldaar reeds eenigszins in een waas gehuld.

Met deze, in 't zuiden opgeteekende sage, behoeft dan ook voor de eerste geschiedenis der Goten geen rekening te worden gehouden. Wanneer en hoe Goten naar Scandinavie zijn gekomen, is niet opgeteekend. Bij Plinius en op kaarten van Ptolemaeus vinden wij hen reeds als bewoners van Scandinavie, en ook Jordanes noemt hen aldaar als buren der Finnen. De geheele sage van den overtocht uit Skandinavie bij Jordanes is dus waarschijnlijk niets anders dan eene poging om deze Goten met de andere in verband te brengen, terwijl de oorspronkelijke sagen der Goten misschien evenals die der Saksen, als reden voor het ontstaan van het volk aangaven, dat het met een schip was aangevoerd. Bij

[1]) Over den naam Hrêdhgoten en Hrêd vgl. Kern. Taalk. Bijdr. I. 29.

beide volken, die als zeemogendheden een eerste plaats innamen — getuigen de noorsche sagen en de verhalen omtrent Goten aan de Zwarte Zee (zie Kunik in de Memoires de l'Acad. de Petersb. 7e Serie XXIII. N°. 1) — speelde het schip eene groote rol.

De voornaamste bronnen, waaruit de geschiedenis van de verhuizing der Goten is optemaken, zijn de runensteenen en de overblijfselen van de oude taal der skandinavische volken.

Was men vroeger algemeen van gedachte dat de bevolking van Skandinavie, of noordelijk langs de Oostzee, of westelijk over de Deensche eilanden had plaats gegrepen, later onderzoek heeft het ongegronde hiervan doen inzien. Munch, die nog lang hieraan had vastgehouden, toonde in zijn laatste werk, dat na zijn dood verscheen, Nordens aeldste Historie p. 2, dat hij zich niet meer met de oude zienswijze vereenigde, terwijl hij tevens toegaf dat „Daenerne og Juterne vare maaskee underafdelinger af det store Gotiske hovedfolk"; de zweedsche Goten houdt hij echter nog voor Noord-Germanen doch sterk met Goten vermengd. Het resultaat, waartoe nauwkeurige studie der inscripties en der oud-skandinavische talen geleid heeft, is dat er eens in Skandinavie ééne taal gesproken werd, terwijl er allerlei aanwijzingen voorkomen, dat deze taaleenheid voortgeduurd heeft tot in de 9e eeuw, zij het dan ook in dialecten verdeeld.

Deze oudste algemeene taal is te vinden op inscripties, die met het lange runenalfabet geschreven zijn. Dit alfabet, uit 24 teekens bestaande, was eenmaal door de Germanen aan het oud-Latijn ontleend [1]) en langzamerhand algemeen germaansch eigendom geworden. De inscripties, in bovengenoemde taal en dit schrift vervat, worden zoowel in 't zuiden van Zweden en Noorwegen als zuidelijk van de Oostzee aangetroffen. Bij de Goten worden

[1]) Wimmer Runeskriftens Oprindelse og Udvikling. Kbnh. 1874, p. 94.

deze letterteekens gevonden op een paar runenalfabets in handschrift uit de 9e of 10e eeuw en op den ring van Bucharest [1]).

Uit Tacitus Germ. 10, de plaatsen van Venantius Fortunatus en bovengenoemde alfabets en inscripties blijkt, dat de Goten voor Ulfila het runenschrift gebruikten, waarvan door Ulfila enkele teekens in zijn nieuw, aan de Grieksche en Latijnsche unciaalletters ontleende, alfabet werden opgenomen.

Omtrent den ouderdom der inscripties, die, in de oude skandinavisch-germaansche taal vervat, gevonden worden in Zuid-Skandinavie en Noord-Duitschland, Pommeren en Denemarken zijn Wimmer en Bugge langs verschillenden weg tot dezelfde conclusie gekomen: dat zij vervaardigd zijn tusschen 250 en 650 n. J. C.

Heeft ook al de studie dezer inscripties, en vooral die der jongere, met eigenaardige moeilijkheden te worstelen (vergelijk Bemaerkninger om Runeindskrifter på Guldbrakteater af Sophus Bugge, 1871), toch heeft de scherpzinnigheid van mannen als Bugge, Gislason, Wimmer en Säve over vele moeilijke punten gezegevierd en is men, dank zij de kennis van den inhoud en van het schrift der inscripties eenigermate in staat de geschiedenis der oudnoorsche talen — zij het dan ook slechts in grove trekken — na te gaan [2]).

Meende Waitz in zijne beoordeeling van Worsaae's Om Slesvigs eller Sönderjyllands Oltidsminder nog dat diens bewijsvoering over de verwantschap der oudere en jon-

---

[1]) Vgl. Cosijn Versl. en Mededeel. der Kon. Akad. v. Wetensch. IIe R. 7, p. 354.

[2]) Rijdquist Svenska Språkets Lagar I., 17. houdt het nog voor gevaarlijk uit de runen en deze taal gevolgtrekkingen te maken. Sedert echter is het onderzoek zoo veel scherper en zoo veelvuldig geworden dat heden ten dage omtrent veel, wat toen noch „oordnad och osäkrt was, zekerheid bestaat.

gere runen en het bestaan van een Gotisch-Germaansch volk, waartoe Denen, Goten, Zweden en Noren zouden behoord hebben geheel verkeerd was, thans is door Wimmer en Bugge duidelijk bewezen, dat het latere of korte runenalfabet zich uit het oudere ontwikkeld heeft [1]) en wel meer bepaald in Skandinavie. De oudste der runen-inscripties met het korte alfabet worden in Denemarken en Zuid-Zweden gevonden, terwijl men daar ook die met het lange runenalfabet uit later tijd aantreft; de runen met het alfabet van 16 teekens worden door Wimmer tusschen 800 en 1000 gesteld, doch van 650—800 wijst hij een overgang van het oudere tot het jongere alfabet aan. „Det nye — zegt Bugge — er aldrig nyt i straengeste forstand, men slutter sig til noget aldre; forandringen foregår skridt for skridt omend til enkelte tider hurtigere end til andre.” Tusschen de korte runen en de oudere lange staan de runen, zooals die op den Röksteen en den Forsaring voorkomen. Van Zuid-Zweden en Denemarken hebben zich dus de runen uitgebreid, moeten dus de volken, die de oud-skandinavische taal spraken, of de Gotische volken, zich over het noorsche schiereiland hebben uitgebreid [2]). De oudste inscripties vallen tusschen 400 en 600, de

---

[1]) Wimmer, p. 162.

[2]) Voor nadere bijzonderheden hierover meen ik te kunnen volstaan met te verwijzen naar:

Stephens in de Aarböger for nord. Oldk. 1867, p. 196.

Jessen, Tidskr. f. philol. V., 297.

Wimmer, Runeskriftens Oprindelse og Udvikling i Norden. kbhv. 1874.

S. Bugge, Om Runeskriftens Oprindelse. Christiania 1873.

„ „ Runeindskrift fra Förde. Christ. 1874.

„ „ Bemaerkninger om Runeindskrifter på Guldbrakteater Kjöbenhavn. 1871.

„ „ Tolkning af Runeindskriften på Rökstenen i Oster Götland. Stockholm. 1878.

hierop in ouderdom volgende, die van den Röksteen en zeven andere (B. Tolk. a. R. p. Rökst. 99) hooren thuis in de 8e of de eerste helft der 9e eeuw, terwijl de jongere in de 9e en 10e vervaardigd zijn en het meest in Zweden en Noorwegen zoowel meer noordelijk als zuidelijk voorkomen.

Uit alles blijkt een voortdringen van het zuiden naar het noorden; van de zuidkusten van de Oostzee naar Skandinavie en Denemarken. Wijst dus het schrift op eene noordwaartsche beweging der Gotische volken, nog meer doet dit de taal.

Meende men vroeger dat het Oud-Noorsch de moeder [1]) was der Skandinavische talen, de studie der runeninscripties heeft doen inzien dat dit eene dwaling was.

Voor 800 komt er voor zoover men kan nagaan geen groot verschil in de taal der inscripties voor, (Bugge Om Runenindskrifter 215) en komt de taal, voor zooverre men er over kan oordeelen, veel overeen met de Gotische uit de streken van den Donau [2]): got. s uit z die, ten gevolge van de den Skandinaven eigen zijnde neiging tot rhotacisme, in r is overgegaan, hl en hr komen nog voor als begin letters, er vertoont zich nog geen spoor van umlaut en ook de vorming van het passief door suffigeering van het reflexief is evenmin aanwezig, woorden als Niuwila, tawido, halaiban, hlewa e. a. komen volkomen overeen met woorden uit den bijbel van Ulfila. Möbius en Bugge zagen in de a, i en u, die in staina, wulafa gastir, hari e. a. voorkomt den ouden themavocal der a-,

---

Gislason in Aarbog f. nord. Oldk og Hist. 1869.

P. J. Cosijn, De Runen-inscriptie van den Bukarester ring. Versl. der Kon. Akad. 1878, p. 354.

[1]) Rask. Anvisning till Isl. eller Nord. Fornspråket XV. Grimm. Grammatik I.

[2]) Bugge in een naschrift over de Runeindskrifter paa Goldbrakteater p. 219 zegt: „også ved denne indskrift mindes vi om at navneforrådat i det aeldeste runesprog viser maerkeligt faelleskab med Gotisk“.

i- en u-stammen en brachten de taal daarom tot den gotischen stam doch tot een vroegeren tijd dan Ulfilas bijbel. Gislason (Aarbög. f. nordoldk. o. Hist 1862) is hier tegen op gekomen en terwijl hij aantoonde dat het een taal van gotischen stam was, „noch duitsch noch noorsch" poogde hij te bewijzen dat de a enz. in holtingaz, gastiz enz. geen oorspronkelijke a, i of u meer was; Bugge heeft dit echter Aarb. 1870 p. 187 e, v. weerlegd. De tijd, waarin deze inscripties volgens hem zouden vervaardigd zijn, moest vallen tusschen 400 en 700.

Wel zal het niet overal dezelfde taal geweest zijn, doch men heeft tot nog toe door inscripties niet kunnen aanwijzen of de eene streek zich van de andere door taaleigen onderscheidde.

De taal der jongere inscripties daarentegen verschilt aanmerkelijk en sluit zich zoowel bij het Oud-Noorsch als bij het Oud-Zweedsch aan. Terwijl de oude taal geen i- of u-umlaut heeft, vertoont de jongere i- umlaut en hier en daar ook u- umlaut; n in indicat. praes. en praeterit. 3 plur., die nog in oudere inscripties aanwezig is, verdwijnt en blijft alleen in den conj. praet., waar zij door volgenden vocaal beschut wordt; vormen met h n-, h l- en h r- welke 't Oud-Zweedsch tot e, z en l verzwakte, behield het Oud-Noorsch, terwijl er ook nog woorden met v r- en v l- worden aangetroffen, die in oudnoorsch tot r- en l- [1]) zijn overgegaan, doch in 't Oud-Zweedsch bewaard bleven [2]).

Daar i- en u- umlaut slechts ten deele in het Oud-Zweedsch voorkomen, volkomen echter in de ijslandsch-noorsche taal [3]) en de

[1]) vr- en vl- worden nog in het IJsl. der Edda en der oudere Skalden gevonden Háv. 31, Vafþ. 53, Lokas. 15, Fafn. 7, 17, 30. Mogelijk zijn zijn dit echter archaismen, vgl. Jessen in Zeitschft. f. D. Phil. III, 27. In een groot deel der taal van zuidelijk Noorwegen komen ze nog voor; hier kunnen zij echter ingedrongen zijn uit het Deensch dat ook vr- en vl- behouden heeft even als het Zweedsch. [2]) Rydquist. II. 229 en v.

[3]) u- umlaut in de taal van Noorwegen niet zooals in 't IJslandsch, alleen wanneer u verdwenen is; vgl b. v. Noorw. en IJsl. sok, doch Noorw. elskaðu met IJsl. elskuðu.

uitwijking in de 9e eeuw heeft plaats gehad, moet de scheiding van de noorsche en zweedsche talen tusschen 700 en den aanvang der 9e eeuw vallen [1]. De zweedsche taal splitste zich later in eigenlijk Zweedsch en Deensch, dat door den invloed der saksische bewoners van den kimbrischen Chersonesus [2]) vele zijner noorsche eigenaardigheden verloor, en westgermaansche opnam.

Zijn de bronnen in het Oud-Noorsch rijker en klimmen zij hooger op, het Oud-Zweedsch bezit zeer archäistische vormen. Waar Oudnoorsch den conj. praes. en praet. 3 p. pl. gelijk maakt aan den indic. en dus op vocaal laat uitgaan, bewaart het Oud-Zweedsch nog de n: varin, givin, met got veseina overeenkomende; [3]) verder heeft het consonantverbindingen als vr en vl behouden vraka (ysl. reka) got. vrikan, vletr (ysl. letr) vlita, Got. vlits, vlitan; geen i- umlaut in de conjugatie en geen u- umlaut voor u in de verbuiging slechts hier en daar voor u als themavocaal en afleidingsuitgang. Tegenover den verkorten vorm, dien het pron pers. gen. sing. in het noorsch heeft sin, var, yðar vertoont Oud-Zweedsch de met got. seina, unsara, izvara, overeenkomende vormen; [4]) sina, vara, idra.

De noorsche taal in Noorwegen zelf later door het Deensch verdrongen naar de afgelegen dalen en berglanden [5]) ontwikkelde zich sinds 874 het meest op IJsland; door zijne rijke en oude letterkunde (de oudste stukken van het Oud-Zweedsch zijn uit de 13e eeuw, van het Noorsch dagteekenen er uit de eerste helft der 12e eeuw) door de vele oude vormen en den rijken woordenschat is deze taal dus voor de vergelijking met de Gotische van het meeste belang.

---

[1]) Vgl. Sijmons Taalk. Bijdr. I. 17.

[2]) Stephanus Byzantinus, Ethnica Σάξονες, ἔθνος οἰκοῦν ἐν τῇ κιμβρικῇ χερρονήσῳ.

[3]) Bugge, Tolkning a. R. 27. Rydquist I. 345, 358, IV. 443.

[4]) Rydquist II, 477.

[5]) Vgl. Ivar Aasen Norsk Grammatik 1864, § 2.

In de eerste plaats komen de woorden in aanmerking, die men, niettegenstaande de gotische woordenschat zoo betrekkelijk klein is, toch in den gotischen bijbel terug kan vinden, terwijl men ze in den grooten woordenschat der westgermaansche talen te vergeefs zoekt, of wel ze met een ander achtervoegsel gevormd vindt.

bv. Onrd. aba. — Got. afi, On. ala, ól, alinn — Got. alan, Onrd. kramr — Got. qrammiþa, On. ryra — G. riurjan, hlioð — hliuþ, auka — aukan, muna — munan, mö (oostnrd.) IJsl. mær, gen. meyjar — Got. mavi, himin — himins, ugn — auhn (in westgerm. oven), rata — vraton, voxtr — vahstus, snemmendis — sniumundo, fingrgull — figgragulþ, fégirni (waarin geen werking van den umlaut voorkomt) — faihugairnei, sauðr — sauþs, la — laian, nyklakin — niuklahs, nár — naus (misschien ags. neas. Cd. 150, drihtneum), fræ — fraiv, vatn — vato, framveges — framvigis, troda — trudan (waarnaast door verschil in accent westgerm. tredan [1]), geisa — usgaisjan, deyfð — daubiþa.

Evenzeer als het Gotisch bezit het Noorsch consonantverbindingen als gv, kv, hv, aan het einde of in het woord voorkomende waar westgerm. talen g, k of h hebben stökkva — gastagqjan, ags. stencan, sökkva — saggjan ohd. sanchan [2]). Ook in den voorslag van g voor w gaan Noorsch en Gotisch samen hoewel er sporen zijn dat ook in West-Germaansch deze voorslag moet bestaan hebben [3]) tryggr — got. triggvs ohd. triuwi, het Onrd. voert deze voorvoeging verder door dan 't Gotisch. fiögur — got fidvor, beggja — baddje, tveggja — tvaddje, bo (Zw.) en

1) trudan moet ook in 't West-Germaansch bestaan hebben, blijkens ags. trod, subst., en 't Betuwsch part. praet. trooien.

2) Vgl. Zimmer Z. f. D. A. 19, 404.

3) Vgl. Sievers Jen. Litt. Zeit. 1876 en mijne Altsächs. Laut- und Flexionslehre § 37.

b ú a — IJsl. b y g g v a; oorspronkelijke i u v en a u v zijn in Gotisch en Noorsch tot i g g v en a g g v geworden: onrd. g l ö g g r (ac. g l ö g g v a n) — got. g l a g g v o, onrd. h ö g g v a — got. b l i g- g v a n e. a. Even als het Gotisch in de declinatie de suffixale i, der masculina en feminina steeds syncopeert, zoo heeft ook in 't Noorsch meest syncope van i plaats: h u g r, s t a ð r, l ý ð r — Got. s l a h s, h a u r d s etc; Gotisch en Oud-Noordsch hebben zich dus in dit opzicht gelijk ontwikkeld (vgl. p. 17), terwijl de nederduitsche talen de i na korte syllaben behouden en Oudhoogduitsch in dit opzicht dan eens syncopeert, dan niet.

Mediopassiva met — n a n gevormd als got. g a b a t n a n — onrd. b a t n a, f u l l n a n — f u l l n a komen in het Westgermaansch niet zoo algemeen voor, wel echter in Angelsaksisch, vgl. bv. leornian, wernan, waecnan, waegnan e. a. In Got. en Onrd. wordt bij de werkwoorden, met suffix j gevormd, de enkele consonant en de j behouden, terwijl voor deze j in het West-Germaansch verdubbeling van den consonant plaats heeft [1]).

Evenzoo komen Gotisch en Onrd. overeen ten opzichte van den 2en ps. sing. praeteriti indic. der sterke verba., waarin beide t hebben: g a f t, tegenover de westgerm. talen die i of e hebben, oudsaks. g a v i ohd. f u n di etc. In de praeteritopraes. heeft WestGerm. echter t bewaard. Van het neutrale suffix bij de adjectiven, zooals in Got. n i u j a t a, b l i n d a t a, dat ook in de westgermaansche talen aanwezig is [2]), bleef in het Noorsch zoowel als Zweedsch de t bewaard: g a m a l t, b l i n t, f o e t.

Bij de participia praes. en bij de comparatieven der adjectiva wordt in Got. en Onrd. het femininum gevormd door het suffix i a, samengetrokken tot e i, waarop zij in de consonantische declinatie overgaan, terwijl het West-Germaansch daarentegen den compa-

[1]) Paul u. Braune Beitr. I, 425.

[2]) In dialecten hier te lande, b. v. Amsterdamsch nūt en Overijsselsch m y n t, z y n t etc. en in Ohd. en Mhd. Vgl. Sievers, D i e s t a r k e A d j e c t i v d e c l i n a t i o n, Paul und Braune B e i t r ä g e, II, 99.

ratief fem. met suffix ā vormt [1]). Zoo zijn ook de met j â gevormde vrouwelijke substantiva, na tot e i te zijn saamgetrokken, alleen in Oost-Germaansch in de consonantische buiging overgegaan — het Gotisch wisselt hierin en gebruikt door elkaar soms vormen als viljahalþei en viljahalþeins, gagudei en gagudeins, liuhadei en liuhadeins (volgens Bernhardt zijn de laatste schrijffouten van B). Èn Gotisch, èn Oud-Noorsch gebruiken meestal dit suffix waar het West-Germaansch -h ê d achtervoegt, welk woord in Oost-Germaansch nooit als suffix, wel als op zich zelf staand woord voorkomt.

Bovendien komen in een aantal woorden Gotisch en Noorsch in geslacht overeen, terwijl de westgermaansche talen een ander geslacht vertoonen.

Ook buiten de noorsche taalgrenzen vindt men aanwijzingen van het bestaan eener oudskandinavische taal en van hare nauwe verwantschap met de gotische. Dewijl de Finnen en Lappen, die vroeger een stam uitmaakten, reeds vroeg met de noordelijke Goten in aanraking geweest, door hen noordelijk opgedrongen misschien jaren lang overheerscht zijn, zoowel in Zweden als in Kurland, heeft hunne taal reeds vroeg een aantal woorden en eigenaardigheden overgenomen, die aan den gotischen stam behoorden. Wel is waar heeft de finsche mond deze woorden eenigszins gewijzigd, vooral de consonanten in hun klankstelsel overgebracht en de woorden van finsche uitgangen voorzien, doch de germaansche vorm en stam is nog zeer duidelijk te onderkennen.

In vele opzichten staan zij op het standpunt van de taal der oudere runen. De bovengemelde stamvocalen in de buiging der substantieven en adjectieven [z. a. door Bugge en Möbius aangetoond is] vindt men hier terug: [2])

---

[1]) Vgl. Zf. f. D. A. 19, 421.

[2]) Thomsen, Ueber den Einfluss der Germanischen Sprachen auf die Finnisch-Lappischen, übers. v. E, Sievers. Halle, 1870. p. 87.

Van a-stammen b. v. ansas (G. ans); varas, vargas (launavargs), armas (arms), kulta (gulþ), viina (vein) enz. Ja-stammen: op ja patja (badi) en op i-st. als: ammatti (andbahti), riiki (reiki), met suffix ari = got. areis etc. lääkari (lekeis), leikari; i-stammen als sali, mahti (mahts), kaunis (skauns), tiuris (Onrd. dyrr); u-stammen als ailut (got. aglus), airut (airus). Van de n-stammen gaan de masc. en neutra in 't Finsch meest op a, de fem. op o, u, y, uit: vartia (vardja); vara (L. cautio) tiima (L. tempus), f. viikko (viko), lukko (G. lukan) etc; neutra als hertta (hairto) vgl. Thomsen, p. 106.

De vorm, waarin de diphtongen voorkomen, is nog dezelfde als in het Gotisch: ai, au, iu, paita (paida), dauk (þauh), ailes (hails), kaunis (skauns), kiusa (kiusan), ook daar, waar ze in de noorsche talen later tot á werden. Natuurlijk komen ernaast vele woorden voor, die, in later tijd van Noren of Zweden overgenomen, alle eigenaardigheden van het jonger Skandinavisch vertoonen.

Van consonanten in den lettergreep werden j en v, b, h, l þ n s, en s. bewaard terwijl in de vocalen noch breking noch umlaut voorkomt. Van de woorden, die overeen komen spreken de volgende het sterkst: ailes — Got. hails, ainoa — ainaha, akana — ahana, ammatti — andbahti, ansas — ans, arbbe — arbi, arkko — arka, armas — arms, arnes — aro, hame (tunica) — gahamon, heimo — haims, kattela — katils, kaunis — skauns (de Finnen spreken sk als k uit), kernas — gairns, kirnu — qairnus, kiusa — kiusan, kulta — gulþ, lambas (ovis) — lamb, mado — maþa, miekke — meki, murgin — maurgin, paita — paida, pung — puggs, runo — runa, sama — sama, sukt — auhts, dauk — þauh, tauti — dauþus, dieuddo — þiuda, tehunti (decumas), urtas — aurti-gards,

valia valin — valjan, vamma — vamm, vargas — launavargs, vuokra — vokrs, äite — aiþei.

De gevolgtrekking door Thomsen gemaakt is dat de Finsche stammen jaren lang onder den invloed gestaan hebben van verschillende, „einander nahestehender, germanischer sprachgestaltungen und zwar theils einer gotischen, der aber auf einer älteren stufe gestanden haben muss als die, welche wir aus Ulfila kennen, theils einer nordischen, theils veilleicht einer noch älteren gemeinsamen gotisch- nordischen".

Hoeveel er dus nog veel overblijft, dat duister is en waarschijnlijk zoo blijven zal, en veel dat nog door nauwkeurig en uitgebreider onderzoek moet worden opgehelderd, kan men toch met vrij veel zekerheid aannemen dat eene groote massa der Gotenstammen geen deel heeft genomen aan de tochten naar den Donau en Italie, maar zich in tegendeel noordelijk gericht heeft en de Oostzee is overgestoken naar 't zuiden van Zweden, van waar deze stammen zich verder over Zweden, Noorwegen en Denemarken verbreid hebben [1]). Derhalve kan men aan de oudskandinavische talen wel eene eerste plaats aanwijzen bij de studie der taal van Ulfila, daar èn uit de historie èn uit de taal blijkt dat beide vertakkingen zijn van hetzelfde volk.

Al geeft nu de noorsche taal dikwijls licht omtrent buiging en geslacht van gotische woorden, toch blijven er nog vele over, die nog nadere opheldering behoeven. Eenige komen in de noorsche talen niet voor en kunnen, daar hiermede in vorm en beteekenis overeenkomende woorden in het West-Germaansch voorkomen, dus uit Oudhoogduitsch, Oud- of Angelsaksisch verklaard worden. Andere zijn er, omtrent welke geen der germaansche talen eenig licht geeft, wat buiging of geslacht betreft; b v. aangaande ahaks, aldomin, amsans, annom, andstald,

[1]) Misschien hebben zij de beweging onder de Saksisch-Friesche bevolking veroorzaakt, waardoor de Saksen in het westen de Franken tot aan, op sommige plaatsen zelfs tot over den IJsel terug drongen.

aþnam, faihuþraihna, flahtom, friusa, funins, gramsta, gunds, haizam, hruk, jundai, kalkjom, e. a. heeft de vergelijking met verwante talen, zooals uit de achterstaande lijst blijken mag, geen resultaten opgeleverd.

Het hoofddoel, waarmede ik deze woorden in de hier volgende lijst behandeld heb, is dan ook niet om eenig nieuw licht over de vormen of buiging te verspreiden, doch meer bepaald aan te toonen, van welke woorden de buiging of het geslacht, voor zooverre ik kan nagaan, onbekend is en omtrent welke men eenigermate tot zekerheid kan komen.

Ook wanneer men de woorden ten opzichte hunner vorming en beteekenis beschouwt, — een gebied, waarop ik mij bij de samenstelling dezer woordenlijst niet begeven heb, — blijven er nog vele woorden raadselachtig. Nog steeds leveren, even als ten tijde van Grimm, woorden als hlija, manauli, aviliud (os. olat), stiviti, iusila, unbiari, luftus, heþjo, nota, kunavido, lekeis e. a. onoverkomelijke zwarigheden te dezen opzichte op. Onzeker is b. v. de u in uhtvo, die of lang of kort is, de afleiding hunsl van een stam han = oudind kshan, of tehund uit tanhund, evenzeer als het onbekend is waarom sommige adjectiva den comparatief met iza andere met oza vormen.

Misschien zal nauwkeurige vergelijking der Slavische talen in dit opzicht eenig licht kunnen verspreiden of zullen nieuwe onderzoekingen of ontdekkingen van inscripties het thans verborgene aan den dag brengen. Tot nog toe behooren deze woorden tot die zaken, waarover men door de beperktheid der middelen het oordeel moet opschorten, en waarop men kan toepassen wat door Müllenhoff zoo terecht „die kunst des nichtwissens" genoemd is.

WOORDENLIJST.

---

	afar d. s. L. 1, 5.	us afar ἐξ ἐφημερίας. Volgens Leo Meijer p. 531 consonant-stam, fem., evenals *baurgs* etc.
	afleta d. s. L. 1, 77; Sk. 42, 8. aflet a. s. Sk. 42, 7. fraleta d. s. L. 3, 3. fralet a. s. Mc. 3, 29.	ἄφεσις ohd. *lâz* *a*-st. m., *ablâz* m. en *ablâzi* n., onrd *aflát*, n.
	agan, zie unagands.	
Schulze feminin.	aglaitja d. s. (cod. B.) Kor. II. 12, 21. aglaitein (cod. A.) Kor. II. 12, 21.	ἀσέλγεια ahd. *akaleizi*, fem. en neutr. Evenals naast *aglaitja aglaitein* staat, zoo staat naast *lausavaurdja*, Tim. II. 2, 16, *lausavaurdein*, Tim. I. 1, 6.
S. neutr.	aglaitjam d. pl. Rom. 13, 13.	*aglaitei* fem., *aglaiti* n.
Gr. II, 279.	ahaks n. s. L. 3, 22. ahak a. s. Mc. 1, 10 ahake g. pl. L. 2, 24. ahakim d. pl. L. 3, 17.	περιστερά. In Heyne's Glossar: fem.? vgl. echter Luc. 2, 24 *tvos juggons ahake*, waaruit het geslacht blijkt.
Gr. I, 850 zw.	aista 1. s. pr. ind. L. 18, 4. aistand 3. pl. pr. ind. L. 20, 13. aistands part. praes. L. 18, 2. gaaistand 3 pl. pr. ind. M. 12, 6.	ἐντρέπεσθαι

Gr. I, 602.	aivis g. s. L. 16, 8 etc. aiva d. s. J. 8, 51. aiv a. s. L 1, 55. aive g. pl. E. 3, 11. aivam d. pl. R. 11, 36 aivins a. pl. M. 6, 13.	αἰών Deels *a*-, deels *i*-stam.
Gr. III, 529.	aiviskjis g. s. Kor. II. 4, 2. aiviskja d. s. Kor. I 15, 34.	αἰσχύνη Oros. 4, 5 *to micel aevisce* (ags. n.), volgens Grein fem. in ags.; de met suff. *ja* van adj. afgeleide abstracta zijn echter neutra, vgl. *barniski.*
Gr. II, 46, III, 378.	aiz a. s. Mc. 6, 8.	lat. *aes.* neutr., ohd. en ags. neutr.
Gr. II, 250.	ajukduþ a. s. J 6, 51, 58. L. 1, 33.	αἰών fem., daar *gamainduþais* en *mikelduþais* fem. zijn.
Gr. III, 466, 560.	akeitis g. s. M. 27, 48. Mc. 15, 16.	ὄξος onrd., ags. *eced* wordt bij Grein neutr. opgegeven, evenals in ohd.; Tat. 208 *then ezzich* masc, ijsl. *edik* n. is van later tijd en uit het deensch overgenomen.
Gr. II, 87.	alands Tim. I. 4, 6. aliþ (conject v. Upp. str.) Tim. II. 2, 17.	oudnoorsch: *ala ól ólum alinn,* derhalve sterk.
Gr. II, 151, aea, 511.	aldomin d. s. L. 1, 36.	γῆρας masc. of neutr.?
Gr. III, 559.	aleuis g. s. L. 16, 6. aleua d. s. Mc. 6, 13. L. 7, 46.	ἔλαιον.
	alhs n. s. Kor. II. 6, 16 etc. alhs g. s. M. 27, 51 etc. alh d. s. L. 1, 21 „ alh a. s. Mc. 14, 28 „	Heyne geeft op als stam *alhi* en *alh.* Conson. st., evenals *baurgs.*

Gr. III, 403.	amsans a. pl. L. 15, 5.	ὦμος nom. sing. *amsa* of *ams?*
	andanemis g. s. Phil. 4. 15.	λῆψις masc of neutr.? ahd. *nâma,* fem. onrd. *landnám* (occupatio) n.
Gr. III, 401.	andavleizn a. s. M. 26, 67 L. 17, 16. Kor. I. 14, 25.	πρόσωπον. Waarschijnlijk met suffix *na* gevormd en neutr., *anabusns* dat op dezelfde wijze met suffix *ni* gevormd is, is echter fem., zoo ook *andavizn*, ohd. *andlitze* en oudn. *annlit* zijn n.
	andeis Kor. I. 15, 24, etc. andja Sk. 41, 6. andi Mc. 3, 26. andjam Mc. 13, 27. andins R. 10, 18	τέρας onrd. *endir*, *ja*-st. m. en *endi* zw. m. vgl. Wimmer Alt. N. Gram. § 64.
Gr. III, 491.	annom d. pl. f. L. 3, 14. Kor. I. 9, 7.	ὀψώνιον n. s. *anno* of *anna.*
Schulze, n.	andstaldis g. s. Eph. 4, 16. andstald a. s. Ph. 1, 19.	ἐπιχορηγία masc. of neutr.
Gr. III, 429.	anza d. s. L. 6, 41, 42.	κάρφος Waarschijnl. m. *a*-st. onrd. *áss.* pl. *ásar*, Beijersch *ans*, ms. *ens.* vgl. Nedl. Woordenb. i. v. *achterkeuvelens.*
Gr. II, 156.	arans a. pl. L. 17, 37.	ἀετός onrd. *ari*, (*örn* *u*-st. volgens Wimmer Altn. G. § 51). ohd. *aro* Gr. ὄρνις *n*-st. m.
Gr. II, 163.	asiluqairnus n. s. Mc. 9, 42.	μύλος ὀνικός onrd. *kvern* f. (plur. *-ar* en *-ir*) ohd. ags. fem.
Gr. III, 523.	astaþ a. v. L. 1, 4.	ἀσφάλεια om den uitgang *aþ* brengt Gr. het, naar analogie van *mitaþs*, onder de feminina.

		Leo Meijer p. 100 leidt het af van *as* + *taþi*, Snkrt. *tât*, Gr. τητ.
Gr. II, 373. III, 416.	atisk a. s. Mc. 2, 23.	τὰ σπόριμα ohd. *ezisc* masc. Leo Meijer en Schulze neutr.
	atþinsan J. 12, 32.	ἑλκύειν ohd. *dinsan* alts. *thinsan*. 1e cl. st.
Gr. II, 163, 237. 7, 7.	aþnam d. pl. Gal. 4, 10. ataþnjis J. 18, 13.	ἐνιαυτός masc. of neutr.? 〃 〃 〃
Gr. II, 252. III, 507, 525.	auhjodau d. s. Mc 5, 38. auhjodu a. s. Mc. 15, 7.	θόρυβος Grimm. brengt alle woorden op *odus* tot de masc. naar analogie der ohd. subst. op *od*. vergl. Lat. *atus: senatus*.
Gr. II, 155. III, 352, 432.	auhn a. s. Mc. 6, 30.	κλίβανος ἰπνός litth. *ugnis*, fem. onrd. *ogn* (Boldt. Jordeb. 48), *ofn* en *omn* (Blas. Sag. 46), m.
	aurahjom d. pl. Mc. 5, 2, 3, 5.	μνῆμα *ja*-stam of *jân*-stam.
Gr. III, 560.	auralja d. s. J. 11, 44.	σουδάριον Lat. *orale*. Diutiska 2, 344 *oral*, masc. of neutr?
Gr. III, 458, 558.	aurkje g. pl. Mc. 7, 4, 8.	lat. *urceus*. ags *orc* masc. Hêl. *ork* m. (onrd. *örk* fem. (*ark*), gen. sing. *arkar* en *erkr*, ags. *arc* m.
Gr. III, 433.	avistris g. s. J. 10, 16.	αὐλή ags. *eovestre*, n , ook *hulistr* Kor. II. 3, 14 is neutr., dus ook *avistr*. Over het suffix *stra* zie Taal- en Letterb. V, 35 , en Beitr. V, 527.
	azetjam d. pl. Tim. I. 5, 6.	facilitas. Door Leo Meijer blz. 440 naar analogie van *aveþi*, *arbi*, *badi* etc. tot de neutra gebracht.

Gr. II, 378. III, 529.	barniskja Mc. 9, 21. Tim. II. 3, 15.	De met suffix *ja* van adjectiva gevormde abstracta zijn neutra, vgl. Leo Meijer p. 440.
Zf. D. A. 19, 43.	baurþein a. s. G. 6, 5.	*φορτίον* ahd. *purdi* en *purdin*, ags. *byrðen*.
	baua 1. s. pr. i. Kor. II. 6, 16. bauiþ 3. s. R. 7, 18, 20; 8, 9. Tim. I. 6, 16; II. 1, 14. bauai conj pr. Coloss. 3, 16. bauaima 1 pl. c. pr. Tim. I. 2, 2. bauaida 3 s. praet. ind. Tim. II. 1, 5. gabauan inf. pr. Mc. 4, 32.	*οἰκεῖν* onrd. *búa*, *bjó*, *bjoggum*, *bjöggum* en *bjuggum*, *búinn* Beov. 234 *gebûn* (part. praet.) wijzen op een redupl. ww., ohd. en Hêl. zwak; ohd. komt ook part. praet. *gibûwan* voor. In 't Snskrt. wordt *bhû* naar de 1e en naar de 10e klasse vervoegd. Tot de 1e behooren die sterke vormen, die *het wonen* en *zijn* beteekenen, tot de 10e *bhávaye* de zwakke, die eene causatieve beteekenis hebben. *bauiþ* behoort zeker tot de 1e soort, *bauaida* tot de aan beteekenissen zoo rijke tweede soort (2e kl zw. ww.) De andere vormen kunnen zoowel zwak als sterk zijn.
Gr. II, 25, 127.	bijands p. praes. Philem. 22.	
	bilaif Calendarium (bihlaiba, Löbe).	Waarschijnlijk praeteritum van *bileiban*.
Gr. III, 432.	biudis g. s. K. I. 10, 21. biuda d. s. Mc. 7, 27. L. 16, 21. Neh. 5, 17.	*τράπεζα* *a*-st., algem. germ. masc., nomenagentis met suffix *a*.
Gr. I, 840.	blandaiþ Kor. I. 5, 9. Thess. II. 3, 14. blandan Kor. I. 5, 11.	*συναναμίγνυσθαι* redupl. sterk. ags. *blandan* st, onrd. *blanda* st. in de oudste stukken later zw.
Gr. II, 147, III, 375.	blomans M. 6, 28.	*κρίνον* onrd. *blómi*, ohd. *pluomo*, ags. *blóma*, *n*-st. masc.

Gr. I, 850.	blotand Mc. 7, 7. blotan Tim. I. 2, 10. blotande L. 2, 37.	σέβεσθαι *kaplozaniu* Hrab. Maur. Gloss onrn. *blóta, blét, blétum, blótinn* sterk, later zw.
	bnauandans L. 6, 1. [binauandans Bernhardt].	ψώχειν.
Gr. III, 402.	brahva d. s. Kor. II. 15, 52.	ῥιπή ohd. *prâwa*, onrd. *brá* fem. (ouder *bró* Wimmer An. G. § 38), doch ags. *braev*, masc.
Gr. I, 851.	daug Kor. 1. 10, 23. Tim. II. 2, 14.	συμφέρει onrd. *duga*, *dugða*, *dugat*. Volgens Grimm. inf. *dugan*, bij Leo Meijer p. 549 *diugan*, beide onjuist; zie echter J. Schmidt, Vocal, 1, 172.
	diuzam Mc. 1, 13 etc.	θήρ onrd. *dýr*, n., ohd. en ags. neutr.
Gr. I, 842. Leo Meijer, 708.	divano Kor. I. 15, 53, 54. II. 5, 4.	τὸ θνητόν Leo Meijer en Schulze brengen het tot de *u* klasse. Grimm tot de *a*-klasse (giban).
Gr. I, 598.	dom a. s. Sk. 48, 1. 40, 7.	judicium *a*-stam, onrd. *dómr;* algem. germ. masc.
Gr. III, 511.	drobnans a. pl. Kor. II. 12, 20.	ἀκαταστασία *a*- of *an*-stam? Volgens Leo Meijer p. 221 *n*-st., doch vergl. *auhns, liugn*, ohd. *loukan, aran* etc.
	drunjus n. s. R. 10, 18.	φθόγγος *stubjus* is masc., *vaddjus* fem. ags. *dryne*, onrd. *drynr* m. pl. ndl *dreun* masc., daarentegen onrd. *drunur* fem. pl.
Gr. I, 598.	drus n. s. M. 7, 27. drusa d. s. L. 2, 34.	πτῶσις *a*- of *i*-stam m. Volgens Gr. *a*-st. ags. *dryre*, *i*-st. onrd. *dros*, f.

	dulgis g. s. L. 7, 41.	debitum. Leo Meijer en Heyne geven *dulgs* m., doch Graff v. 420 *tolc* en *dolge* neutr., ags. *dolg* n., onrd. *dólg*, n.
	faianda 3 pl. pr. med. R. 9, 19.	μέμφεσθαι. Schulze en Graff zw. Grimm. redupl., evenals *vaian* en *saian*. onrd. *fjá*, part. *fjándi* komt, even als Ndl. *vijand*, met een Got. *fijan* overeen.
Gr. III, 511.	faihuþraihna d. s. L. 16, 9, 11, 13.	μαμωνᾶς *a*-st., masc of neutr.?
Gr. II, 366. III, 528.	fastubnja d. s. Col. 2, 23. Kor. I. 7, 19, fastubnja d. s. Mc. 9. 29. L. 9, 43. fastubnjam d. pl. L. 2, 37.	ἐθελοθρησκεία, νηστεία evenals *vitubnjis* naar analogie van *valdufni* als neutr. opgegeven; *vundufni* en *fraistubni* zijn echter fem. Masc. op *ni* komen niet voor in 't Gotisch, derhalve neutr.; oud-saks. *fastunni* neutr.
	fauradaurja d s. L 10, 10.	πλατεῖα. Door Leo Meijer om het suffix *ja* tot de neutra gerekend. onrd. *dyrr* n. of fem. plur.
	fauragaggam d. pl. Gal. 4, 2.	οἰκονόμος *a*- of *n*-stam.
	fauramaþleis g. s. Neh. 5, 14, 18.	*ja*-st. neutr. Abstracta met suff. *ja* gevormd zijn neutra, vergl. Leo Meijer, p. 356.
Gr. II, 132, n. of m.	filigrja d. s. Mc. 11, 17. filegrja d. s. L. 19, 46.	σπήλαιον. kan neutr zijn, evenals ohd. *ligiri*.
	fita 3 s. pr. i. Gal. 4, 19. fitandei p. praes. Gal. 4, 27.	ὠδίνω conjugatie mij onbekend. Door Schulze als sterk (abl) opgegeven.
	flahtom d. pl. Tim. I. 2, 9.	πλέγμα nom. s. *flahta* of *flahto*?

	flodus n. s. L. 6, 49.	ποταμός onrd. *flóð*, n. Alts. *flód.* Hel. 34 etc. masc , doch ohd. *vluot fluohat* Diut 1. 140 fem.
Gr. I, 841.	faiflokun L. 8, 52.	κόπτεσθαι volgens Grimm. praes. *fleka*, moet echter *floka* geweest zijn.
Gr. II, 123. III, 442, 461.	fodr a. s. J. 18, 11.	θήκη onrd. *fóðr* n. ohd. *vuotar* n? hd. n.
Gr. II, 731. III, 514.	fragift a. s. Sk. 42, 9. fragibtim d. pl. L. 1, 27; 2, 5.	ohd. *kift* fem. onrd. *gipt* f.
Gr. III, 481.	friusa d. s. Kor. II. 11, 27.	ψῦχος masc. of neutr.?
Gr. III, 525.	fulleiþs n. s. Mc. 4, 28.	πλήρης volgens Grimm. fem., doch bij *fulliþe* geeft hij II, 241 masc. en II, 248 neutr. op.
Gr. III, 241, 248.	fulliþe g. pl. Col. 2, 16.	νουμηνία.
Gr. III, 481.	fruma d. s. J. 15, 27; 16, 4.	ἀρχή masc. of neutr ? ags. *fruma* *n*-st masc., ohd. *fruma* st. fem. onrd *frum-* komt alleen in composita voor.
	frumistja d. s. J. 8, 44; 6, 64. frumistjam d. pl. Kor. I, 15, 3.	Gevormd met suffix *ja*, dus neutr.
Gr. I, 607. 611, III, 352.	funins g. s. M. 5, 22 etc. funin d. s. Mc. 9, 49 etc.	πῦρ vgl. onrd. *funi* zwak, m.
	gaaggvei n. s. Sk 38, 22. gaaggvein (Uppstr.) gaaggvein a. s. Sk. 38, 7.	Coercitio. Uppström leest *gaaggvein*, Bernhardt *gaaggvei* laatste *n*-stam fem.
Gr. II, 230, 252. III, 507, 525.	gabaurjoþum d. pl. L. 8, 14.	ἡδονή. suffix-*þu*, waarschijnlijk m, evenals *dauþus, vulþus*, vergl. L. vultus.

	gadaukans ac. pl. Kor. I. 1, 16.	domesticus nom. sing. *gadauka*, naar analogie van *gahlaiba.*
	gadiliggs n. s. Col. 4, 10.	ἀνεψιός a. st. masc. natura.
	gafahis g. s. L. 5, 9.	ἄγρα Schulze Glos. m. lexic. n. onrd. *fang*, n.
	gafilhis g. s. J. 12, 7. usfilha d. s. Mc. 14, 8 usfilham d. pl. M. 27, 7.	ἐνταφιασμός. Deze worden tot de neutra gebracht naar analogie van *anafilh.*
	gagga d. s. Mc. 6, 56.	πλατεῖα *a*- of *i*-stam m. Volgens Gr. *a*-stam onrd. *gangr* (wandeling) m., *göng* (passage) n. pl.
Gr. II, 57, III. 442. Graff IV, 225.	gairu a. s. Kor. II. 12, 7.	σκόλοψ Glosse bij *hnuto*. Volgens Grimm. en Schulze neutr. wegens lat. *gaesum;* ags. (*aet*)*går*, masc.
Gr. III, 338.	gaitein a. s. L. 15, 29.	ἔριφος. Naar analogie van *fadreina gumein* brengt Grimm. het tot adjectiva, welke als subst. neutr. gebruikt worden. Het is echter verkleinwoord met suffix *ein* ohd. *în*, mnl. *yn* gevormd; vergelijk *gumein* en *qinein.*
Gr. III, 516.	gakust Kor. II, 9, 13.	δοκιμή ohd. *kust*, *chust* fem.
	galeikja d. s. R. 8, 2. Philip. 2, 7.	μεθοδεία neutr., vergel. *aiviski.*
	galigrja d. s. R. 9, 10.	ohd. *ligiri* Gloss. Ker. neutr.
	gariudja d. s. Tim. I. 2, 2.	σεμνότης. Afgeleid van *gariuds* σεμνός door het suffix *ja*, neutr.

	gasinþjam d. pl. L 2, 44.	συνοδία *gasinþjam* is *ja*-st. masc., zoo de personen bedoeld zijn, of neutr., evenals onr. *sinni*, ohd. *gasindi*; *miþgasinþa* echter is n.st. masc. gelijk onrd. *sinni*.
	miþgasinþam (Cod. B.) Kor. II. 8, 19. miþgasinþa n. s. (Cod. A.)	συνέκδημος. De lezing *miþgasinþam* berust op eene door een copiist, die de waarde van *miþ* verkeerd begreep, verbeterde lezing.
	gaþankja d. s. Kor. II, 9, 6.	
	gaþlaihiþ Tim. I. 5, 8. gaþlaih Tim. II. 4, 2. I. 6, 2; 5, 1. gaþlaihan p. p. Kor. II. 2, 7, etc. gaþlaihands Mc. 10, 6, etc.	παρακαλεῖν sterk werkw. naar analogie van *haitan* en *skaidan* tot de redupl. gebracht.
	gaunoþa ac. s. Kor. II. 7, 7.	ὀδυρμός Grimm. wil *gaunoþ* lezen, Heyne *izvara gaunoþ*, Bernhardt *izvarana gaunoþu*.
Gr. II, 278.	gavrisqand 3. pl. pr. i. L. 8, 14.	τελεσφορεῖν zwak of sterk, vergel onrd. *röskvask* (Vigfusson 508. zw. en *roskinn* adj. eigenl. part. praet. (volgroeid).
Gr. II, 101. III. 399, 430.	giblin n. s. L. 4, 9.	πτερύγιον masc. mhd. *gëbel*.
Gr. II, 475 III, 480, 551.	gild n. s. Mc. 12, 14. L. 20, 22.	φόρος ags. *gild*, ohd. *geld* n. mhd. masc. en neutr. (Jwein 264. m. Ern. 5749 m.), onrd. *gildi* n. en *gjald*, neutr.
	gramsta d. s. L. 6, 41, 42.	κάρφος masc. of neutr.?

Gr. III, 507.	gredau d. s. Kor. II. 11, 27.	λιμός volg. Grimm. masc., daar de woorden op *dus, odus* en *assus* masc. schijnen; zeker masc. is *haidus*. Onrd. *grâðr* is masc. *a*-st.
	grets n. s. M. 8, 12.	κλαυθμός masc. *a* st. onrd. *grátr*. Guðrkv. I. 23 *gráts*. g. s.
	gudhusa J. 18, 20.	ἱερόν algem. Germ. n.
	gudjinassaus L. I, 9. g. s. Kor. II. 9, 12	ἱερατεία *gudjinassus* wordt tot de masc. gebracht, daar *blotinassus* en *fraujinassus* masc. zijn.
Gr. III, 453.	gulþa d. s. Tim. I. 2, 9. figgragulþ a. s. L. 15, 22.	χρυσός algem. Germ. neutr. onrd. *fingrgull*.
	gunds n. s. Tim. II. 2, 17.	γάγγραινα ohd. en ags. *gund*, geslacht onzeker. Het is twijfelachtig of er *gund* of *gunds* staat.
	haizam d. pl. J. 18, 3.	λαμπάς *hais* of *haiza* *a*-st neutr. of masc. *a*- of *n*-stam.
	hakul a. v. m. Tim. II. 4, 13.	φελόνης ohd. *hachul*, ags. *hacele*, maar onrd. *hökull*, d. s. *hökli*, dus *a*-stam; Grimm vermeldt het niet.
	hallu a. v. R. 9, 33.	πέτρα Schulze masc., onrd. *hallr* masc.
	hatandane L. 1, 71. hatandans L. 6, 26.	μισεῖν. Volgens Schulze 3e cl. ablautend, onrd. *hata* ptcp. *hatað*, derhalve zwak; zoo ook met suffix *nô* os. *hatôn* Hêl 5425 *hatôda*.
	hauhistjam Mc. 11, 10. L. 2, 14.	ὑψίστοις vergel. *barniski*.

	haurnjans a. pl. M. 9, 23.	*σαλπιγκτής* volg. Gr. en Sch. *n*-st. masc., doch kan ook evenals *hairdeis* en *fauramaþleis ja*-st. zijn.
Gr. III, 445.	hilma d. s. Thes. I. 5, 8. hilm a. s. Eph. 6, 17.	*περικεφαλαία* ohd. ags. m. onrd. *hjálmr* masc. suffix *ma*.
	hlaine g. pl. L. 3, 5.	*βουνός* ohd. *hlína* recubitus, Gl. Ker., fem. onrd. *hlein*, *a*-st.
	hlaupan zie ushlaupands.	
Gr. III, 481.	hlauts n. v. L I. 9. Eph. I. 11. hlautis g. v. Col. 1, 12. hlauta d. v. Mc. 15, 24.	*κλῆρος a*- of *i*-st. m. Volg. Gr. *a*-st. onrd. *hlotr* en *hlutr*, nom. plur. *hlotar*, en *hlutir*, ohd. *hlóz*.
	hlijans a. pl. Mc. 9, 5.	*σκηνή a*- of *n*-stam.
	hliuþa (Cod. A en B) Tim. I. 2, 11.	G.L. *hauiþa*. Castgl. *hauniþai*. Bernh. „*hliuþai* scheint *zuhören*, *aufmerksamkeit* zu bedeuten". Onrd. *hljóð*, n. Dit woord heeft ook in het onrd. tweeërlei beteekenis: 1° *geluid*, *stem*, *datgene wat men hoort; 2° het hooren*, *de opmerkzaamheid;* zoo spreekt de zanger *biðja hloðs*, b. v. Volusp. 1. *Hljóðs bið ek allar helgar kindir.*
	hnuto (hnuþo B.) Kor. II. 12, 7.	*σκόλοψ* Als glosse bij *gairu;* Russ., Pools *knut* fem. onrd. *hnúðr*, m.
	horinassus n. v. Gal 5, 19. Eph. 5, 3. horinassau g. v. J. 8, 41. Kor. II. 12, 21. horinassu a. v. Col. 3, 5. horinassjus n. pl. Mc. 7, 21.	*μοιχεία* vergelijk *gudjinassus.*
	hrops Eph. 4, 31. Cod. A hropei Cod. B hropi	*κραυγή a*- of *i*-stam.

Gr. III, 488.	hruk a. s. M. 26, 75.	cantus. *hruks* of *hruk?*
	hugsis Inscr. Aret.	praedium. Bernhardt vermoedt „*unrichtig gelesen*“.
Gr. II, 462, 500. III, 498, 507.	hugis g. s. Eph. 4, 17.	νοῦς ohd. ags. m. onrd. *hugr,* masc.
	hunþ a. A. Eph. 4, 8.	αἰχμαλωσία. In ohd. komt voor *herihundono* g. pl. f. (predorum), ags. *hûð*.
Gr. III, 370.	hvaiteis g. v. J. 12, 24.	σῖτος ohd. *hweizi* m., ags. *hvǣte* m., onrd. *hveiti* neutr.
	hvairbandane Thes. II. 3, 6. hvairbandans Thes. II. 3, 11. hvairband L. 8, 45.	περιπατεῖν 1e cl. abl. ohd. *huervan* ags. *hveorfan.* osaks. *hiverban,* onrd. *hverfa.*
Gr. II, 598.	hvairneins Mc. 15, 22.	Waarschijnlijk subst. *n*-st., kan ook adj. zijn, evenals *silubreins* etc.
	jundai d. s. Mc. 10, 20, Luc. 18, 21.	νεότης fem. *a*- of *i*-st.
	ibnassus n. v. Kor. II. 8, 14. ibnassau d. v. Kor. II. 8, 13. ibnassu a. v. Col. I, 1.	ἰσότης vergl. *gudjinassus.*
	kalkinassus n. v. Gal. 5, 19. kalkinassaus g. v. M. 5, 32 kalkinassau d. s. Thes. I. 4, 3. kalkinasjus n. pl. Mc. 7, 21.	μοιχεία vergl. *gudjinassus.*
Gr. II, 281.	kalkjom d. s. L. 15, 30.	πόρνη. Volg. Gr. *n*-st. om *kalkinassus;* dit kan echter evenals *skalkinassus* gevormd zijn van een werkw. *kalkinon* komen. nom. sing. *kalkjo* of *kalki?*

Gr. III, 457.	katile Mc. 7, 4.	χαλκίον ohd. *chezel* m. ags. *cetel* m. onrd. *ketill* m.
Gr. I, 605. III, 136.	kaurei (Bernh.) Kor. II. 4, 17. kaurein (G. en L.) n. s. unkaureinim d. pl. Kor. II., 11, 9.	βάρος. Volgens Bernh. *n*-st. f. volgens Heyne en Schulze *i*-st. fem.
	keinan zie uskijanata.	
Gr. II, 234.	knodai d. s. Ph. 3, 5.	γένος fem. *a*- of *i*-st.
Gr. III, 785, 481.	krusts n. s. M. 8, 12.	βρυγμός volgens Gr. masc. naar analogie van *stiks* en *frums*, doch deze staan niet boven bedenking; *a*-stam?
Leo Meijer 300.	leihtis g. s. Kor. II, 1, 17.	ἐλαφρία. Van een adject. afgeleid met suffix *ta* volgens L. Meijer masc. Snkrt. *laghutâ* fem. 't Kan echter ook partitieve genitief van een adj. neutr. zijn, afhangende van *brukjan*.
	leikinassaus g. s. L. 9, 10.	θεραπεία vergl. *gudjinassus*.
Gr. III, 466.	leiþu a. s. L. 1, 15.	σίκερα. Volgens Grimm., Schulze en Leo Meijer blz. 301 masc., doch ohd. *lîd* neutr. Hêl. 2050 *that lîð*, onrd. *lîð*, n. ags. *lîð* n.
	leva d. s. Gal. 5, 13. lev a. s. R. 7, 8, 11. Kor. II. 5, 12.	ἀφορμή nom. sing. *levs* of *lev?*
Gr. II, 199. III, 516, 353.	listins a. pl. Eph. 6, 11.	μεθοδεία ohd. m. *den list* Otfr. IV. 16, etc. fem. Walth. 123, 30 e. a. Hêl. fem., ags. m. en fem. onrd. *list*, fem.
Gr. I, 603.	litai d. s. Gal. 2, 13.	ὑπόκρισις *a*- of *i*-st. fem.

	liugn a. s. J. 8, 44; Eph. 4, 25. Sk. 38, 3.	ψεῦδος. Misschien neutr. als product der handeling, evenals *barn*, *kaurn* e. a. met suf. *na* gevormd; *stains, auhns, tains* zijn m.
Zf. fh. A. 19, 433.	liuhadein cod. B. Kor. II., 414. liuhadeins cod. A. liuhadein d. s. Kor. II, 4, 6.	Leo Meijer ziet hier in dubbelvorm *liuhadein* en *liuhadeins;* Heyne ziet in *liuhadein* overblijfsel van den stam met *n*. Volgens Bernh. *Ulfila* pag. 426 aanm. partitieve genitief evenals in *ni vas im rumis* Luc. II, 7. De datief sing. pleit voor het laatste.
Gr. III, 404.	lofin d. s. J. 18, 22; 19, 3. lofam d. pl. M. 26, 67; 14, 65.	ῥάπισμα onrd. *lófi, laffa*, Glos. Florent en ook Diutiska II 322, Prudentius glossen.
Gr. III, 389.	luftaus g. s. Eph. 2, 2. luftau d. s. Thes. I. 4, 17. luftu a. s. Kor. I. 9, 26.	ἀήρ ohd. masc. en fem. onrd. *lopt* neutr.
	lun a. s. Mc. 10, 45.	λύτρον volgens Leo Meijer 653 masc. Schulze neutr.
Gr. II, 198.	maihstau d. s. L. 14, 35.	κοπρία ohd. *mist*, masc.
Gr. II, 509.	maile g. pl. Eph. 5, 27.	ῥυτίς ohd. *'meil* onzeker, mhd. neutr., enkele masc , ags. *maal* m. of n.
Gr. II, 16, 508. III, 325, 452, 511.	maiþms n. s. Mc. 7, 11.	δῶρον oorspronkelijk *ruilmiddel*, later *paard* of *kleinood;* onrd. *meiðmar* n. pl. *a*-st. masc of fem. ags. *maðm* masc., evenzoo mhd. *meidem* (equus) Dietr. 2904.
	malandeins L. 17, 35.	ἀλήθειν ohd. onrd. sterk.

Gr. III, 365.	malo n. s. M. 6, 19, 20.	σής onrd. *mölr*, m. *u*-st., doch ohd. *miliuua*(Tat. 36), *milbe* *n*-st. fem
	managduþs n. s. Kor. II. 8, 2.	περισσεία vergl. *ajukduþ*.
	manaulja d. s. Philip 2, 7.	σχῆμα. σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, onbekend in andere germaansche talen. C. Hoffmann (Germania VIII, 2) vermoedt: „verschrieben für *manludja*."
Gr. II, 252.	manniskodaus g. s. Sk. 47, 19.	humanitas vergl. *auhjodus*.
Gr. III, 365.	maþa n. s. Mc. 9, 44 etc.	σκώληξ ohd. *mado* *n*-st. m. Het derivatum *maðkr* in onrd. is eveneens m.
Gr. III, 568.	maþla d. s. Mc. 7, 4.	ἀγορά ohd. *madal*, ags. *maðel*, onrd. *mál*, n.
Zfd. A. 19, 432.	maþlein a. s. J. 8, 43.	λαλιά *n*-of *i*-st. fem. vgl, *liuhadein*.
	megs n. s. Neh. 6, 18.	γαμβρός. Volgens Grimm. *a*-st., Schulze *i*-st., onrd. echter *mágr* *a*-st. m. ags. *mǽg-mǽg*.
Gr. III, 440.	meki a. s. Eph. 6, 17.	μάχαιρα. Hel. 4983, 2807 *má-kiu*, *mákeas* m. of n., ags. masc. Beow. 2047, onrd. *mækir*.
Gr. III, 350.	mena n. s. Mc. 13, 24.	σελήνη onrd. *máni*, ohd., ags., oudsaks. masc., (mhd. m. en f).
	met — zie usmetis.	
	miluks g. s. Kor. I., 9, 7.	vergl. *alhs*.

	mimz a. s. Kor. I, 8, 13.	κρέας. Snkrt. *mámsa (máms)*, is neutr. In de germaansche talen komt het niet meer voor.
Gr. II, 151.	midumai d. s. Mc. 3, 3. L. 8, 7.	τὸ μέσον nom. s. fem. *midums* of *miduma?*
	modis g. s. L. 4, 21. moda d. s. Mc. 3, 5.	θυμός. Volgens 't Germaansch *a*-st., masc.
	munþs n. s. L. 1, 64 etc. munþis g. s. Eph. 6, 19. munþa d. s. L. 19, 22, etc munþ ac. c. L. 1, 70. Tim. 5, 18. munþ unsar n. s. Kor. II. 6, 11. (munþs A B volgens Bernhardt).	στόμα Volgens Gr. *a*-st., Schulze *i*-st., onrd. *munnr* en *muðr*, *a*-st.
Gr. III, 364.	nadre g. pl. L. 3, 7.	ἔχιδνα onrd. *naðr*, masc. *a*-st. ohd. *natara*, ags. *nadre*, oudsaks. *nadra*, fem. *n*-st. onrd. *naðra*, fem. *n*-stam.
	naiv Mc. 6, 19.	ἐνεῖχε. De codex had eerst *naisvor*; s, o, r zijn uitgekrabd. Leo Meijer brengt het in verband met Slav. *gnèvu*, ira.
Gr. II, 188.	nidva n. s. M. 6, 19, 20.	βρῶσις. Om *friaþva*, *ahva* tot de fem. gebracht, het kan echter even als *sparva*, *bidagva* masc. zijn, deze zijn echter namen van levende wezens.

Gr. IV, 614, 4.	niþais 2. s. pr. conj. Ph. 4, 3.	συλλαμβάνεσθαι.
Gr. III, 784.	notin d. s. Mc. 4, 38.	πρύμνη n. s. *nota* of *noto?* komt zoover mij bekend in geen andere germaansche taal voor.
	plata d. s. M. 9, 16. plat a. s. Mc. 2, 21; L. 5, 36.	ἐπίβλημα *a*- of *i*-st., slav. *plat.* ohd. *plez.* Volgens Gr. *a*-st.
Gr. III, 559.	pund a. s. J. 12, 3.	λίτρα algem. germ. neutr.
Gr. III, 449.	pugg a. s. L. 10, 4.	βαλάντιον ags. *pung*, ohd. *scazfungim* onzeker. onrd. *pungr*, masc. Het kan echter ook gevormd zijn naar Grieksch πουγγι neutr.
Gr. III, 406.	qiþaus þeinis g. s. L. 1, 42; Tim. I. 3, 23. qiþau d. s. L. 1, 41. qiþu a. s. L. 2, 23.	κοιλία ohd. *quiti*, gl. Jun., ags. *cvið*, onrd. *kviðr*, masc.
Grimm Einl. z. Schulze's Glossar, VI; Bezzenberger A-reihe23	rimisa d. s. Thess. II. 3, 12.	ἡσυχία. *rimis* komt niet voor dan in enkele ohd. eigennamen *Rimeslo* (friedhof) *Remesarius* (West-Gotisch) door Bezzenberger met ἐρεμίτης vergeleken; door Grimm worden genoemd *Rimigôz*, *Rimistein* en *Rimideo*.
Gr. III, 488.	rumis g. s. L. 2, 7.	τόπος n. s. *rums* of *rum?* Schulze masc., ags. *a*-st., onrd. *rúm*, *a*-st. neutr.
Gr. III, 481.	saggqa d. s. M. 8, 11.	δυσμαί. Got. *saggvs*, *qvums* en ohd. *stank*, *gang*, masculina; onrd. *sökk* neutr. (komt alleen in plur. voor).

Gr. III, 450.	sakkau d. s. M. 11, 21. sakkum d. pl. L. 10, 13.	*σάκκος* ohd. *sach*, m., ags. *sacc.* m. *σάκκος*, masc.
	saldra Eph. 5, 4. n. s. fem. of n. pl. neutr.	*εὐτραπελία.* Het op *saldra* volgende *þoei* is neutr. pl., daar het op alle voorgaande begrippen slaat.
	saltada 3 s. pr. med. Mc. 9, 49.	*ἁλίζειν.* Het Mc. 9, 50 voorkomende adj. *unsaltano, ἄναλος*, wijst op een partic. *saltans*, ohd. *gisalzen* Tat. 95, 5, derhalve sterk redupl. doch onrd. *salta* part. praet. *saltað.*
Gr. III, 350.	sauil n. s. Mc. 1, 32; 13, 24.	*ἥλιος* onrd. *sól* (plur. *sólir* (Nj. 206) voor ouder *sólar* (Tas. 1, 20) fem. litth. *saule* fem. ags. *sól*, ps. 120 (geslacht niet te zien), Lat. *sol* masc. Wegens het ontbreken van het casusteeken door Grimm en Schulze tot de neutra gebracht. Snskrt. *súrya* [*savar* + *ya*] masc. en *súri* masc.
	sauls n. s. Tim. I. 3, 15. sauleis n. pl. Gal. 2, 9.	*στύλος* ohd. *súl*, ags. *sýl*, onrd. *súl* en *súla* fem.
	sikle g. pl. Neh. 5, 15.	*δίδραχμος.* onrd. *sikill*, masc. Grieksch *σίκλος* m.
	sinapis g. s. Mc. 4, 31; L. 17, 6.	*σίναπι.* Grieksch *σίναπι* neutra, doch ohd. *senaf* wordt, Tatian 431 door Sievers m. opgegeven, *sënef* mhd. masc., zoo ook Deensch en Zweedsch.
Gr. III, 230, 521.	sinþa d. s. Kor. II, 25 etc. sinþam d. pl. M. 26, 75 etc.	ohd. *sind*, ags. *síð* masc. onrd. *sinn* en *sinni*, neutr.

Gr. II, 187.	skadus n. s. Col. 2, 17. skadau d. s. Mc. 4, 32. L. 1, 79.	σκιά ohd. *scato* masc. Notk. 56, 2. ags. *sceado sceadu* fem. Uit Hêl. 5627 *„siu scado farfêng thimm endï thriustri"* en Psalm 56, 2. *an scado fithecano thînro* besluit Heyne tot een masc. *scado. thimm endi thiustri* bewijzen echter niets, want ook elders staat de sterke vorm zonder vrouwelijken uitgang; b. v. in den volgenden regel: *Than Stuod, thâr ôc Maria muoðer Cristes blêc under them bôme.*
	skalkinassus n. s. G. 5, 20; Eph. 5, 5, etc. skalkinassaus g. s. Gal. 5, 1.	δουλεία vergl. *gudjinassus.*
Gr. III, 485.	skaþis g. of a. s. Kor. II. 12, 13.	ἀδικία ohd. *scado,* zw. m., ouds. *skado,* persoonsnaam, zw. m., onrd. *skaði,* zw. m. Hiernaast staat *skóð,* n. De tekst heeft *þata skaþis* ac. s., of gen. s. afhangende van *þata.*
Gr. III, 450.	skaudaraip a. s. Mc. 1, 7; L. 3, 16; Sk. 42, 18.	ἱμάς ohd. *reif, stegereif,* masc.; ags. *ráp,* nv., onrd. *reip,* neutr. zweedsch *rep* en deensch *reb,* n.
Gr. III, 406, 448.	skauta d. s. Mc. 6, 56; 9, 29; L. 8, 44.	κράσπεδον ags. *sceat* masc., ohd. *scóz* fem. Diut. III, 70, onrd. *skaut,* neutr.
Gr. III, 391, 511.	skeimam d. pl. J. 18, 3.	φανός ohd. *scîmo* masc. (mhd. soms ags. *scîma* m. onrd. *skími,* zw. m.
Gr. III, 345.	skildu a. s. Eph. 6, 16.	θυρεός ohd., ags. m., onrd *skjöldr* masc.
Gr. III, 450.	skohis g. s. L. 3, 16. Sk. 42, 18.	ὑπόδημα. Algemeen germ. masc. onrd. *skór.*

	skohé g. pl. Mc. 1, 7.	
Gr. III, 408.	skufta d. s. L. 7, 38, 44. Jh.; 2; 12, 3.	θρίξ ohd. *scuft* Diut. 2, 344, geslacht onzeker.
	slepa d. s. L. 9, 32 R. 13, 11. slep a. s. J. 11, 13.	ὕπνος ohd. *sláf*, ags. *slæp*, m.
Gr. III, 388.	snaivs n. s. Mc. 9, 4.	χιών ohd. *snêu*, ags. *snáv*, os. *snêu*, onrd. *snær*, *snjór* masc. [zweedsch en nederl. fem]
	soþa d. s. Col. 2, 23.	πλησμοσυνή nom. s. *soþs* of *soþ*?
Gr. II, 317, 332.	spaiskuldra d. s. J. 9, 6.	πτύσμα.
	spinnand M. 6, 28.	νήθειν ohd. sterk, onrd. *spinna*, *spann*.
Gr. II, 226. III, 396.	spraud (spaurd) a. s. Kor. II 9, 24. spaurde g. pl. J. 6, 19. spaurdim d. pl. J. 11, 19.	στάδιον m. of fem., *a*- of *i*-st. Gr. *i*-stam. Schulze en Gr. masc. Heyne fem. ags. *spyrd*, ohd. *spurt*, onrd. *spor*, neutr.
	stakins a. pl. Gal. 6, 17.	στίγμα masc. of fem.
	staþis g. s. Mc. 4, 35 [vergl. Cosijn Taalk. Bijdr. I, 190]. staþa d. s. Mc. 4, 1. L. 5, 3.	γῆ ohd. *stat* masc. ags. *stað*, neutr., onrd. *staðr*, m. *i*-st.
Gr. I.	stautai Mc. 5, 39. stautandin L. 6, 29	τύπτειν ohd. *stôzan*, *stiez*, *gistôzan*. onrd. *steyta* zw.
Gr. III, 481.	stika d. s. L. 4, 5.	στίγμα nom. s. *stiks* of *stik*? onrd. *stik* (staak) n. plur.

Gr III, 325, 328, 608.	stiur n. s. Neh. 5, 18. stiur a. s. L. 15, 23, 27, 30.	*μόσχος*. Volgens Grimm. is *stiur* Neh. 5, 18 neutr Het is masc., vergelijk *vair* e. a. op *r*, welke geen *s* krijgen; *a*-stam, vergl. lat. *taurus* etc. onrd. *stjórr*, komt slechts eenmaal behalve misschien in eigennamen voor, vergelijk Cleasby 594.
Gr. III, 526.	stivitjis g. s. Thes. II. 1, 4. stivitja d. s. Kor. II. 1, 6; 6, 4.	*ὑπομονή*. Misschien neutr. naar analogie van substantiva in ahd. met suffix *tja* gevormd, b. v. *mahalezi;* geheel onzeker echter.
Gr. III, 487.	stomin d. s. Kor. II. 9, 4; 11, 17.	*ὑπόστασις*. Volgens Gr. zw. masc. „*von dem verlornen verbum staman stôm?*" L. Meijer p. 159 vermoedt als grondwoord *standan*.
Gr. II, 53, III, 481.	striks n. s. M. 5, 18.	*κεραία a*- of *i*-st. Volgens Gr. *a*-st.
Gr. III, 349.	sunnin d. s. Mc. 4, 6; 16, 2.	*ἥλιος*. Naast *sunno* M. 5, 45; L. 4, 40 komt hier de vorm *sunnin* voor. Enkele malen komt ook elders in plaats van het fem. het masc. voor o. a. Diut. III, 31, Wernhers Maria 5, 21; Grimm meent „*es könnte auch einem schw. neutr. zustehen*," doch een neutr. komt, zoover mij bekend, niet voor. *sunna* in het onrd. is uitsluitend fem. evenals ags. *sunne* en *sunnu*.
	suqnis g. s. Tim. I. 5, 23 glosse. suþnis (Bernhardt).	*στόμαχος* *suþnis* van *siuþan concoquere*, volgens Uppström. Bij Schulze masc.
Gr. III, 372.	svamm a. s. M. 27, 48 etc.	*σπόγγος* ohd. *suam*, ags. *swam*, masc.

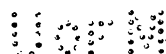
Gr. III, 509.	svartiza (cod. A.) Kor. II. 3, 3. svartizla (cod. B.) Kor. II 3, 3.	μέλαν nom. s. *svartis* masc. of neutr., *svartizls* of *svartizl* masc. of neutr. volgens Löbe *svartizla* en Kor. II 3, 3 *svartizlai*.
	svibla d. s. L. 17, 29.	θεῖον ohd. *suebal* m. ags. *swefel* m.
	svigljans a. pl. M. 9, 23.	αὐλητής. Schulze *sviglja* zw. 't kan echter evengoed als *hairdeis* *ja*-st. zijn
	tevai d. s. Kor. I. 15, 23.	τάγμα n. s. *tevs* of *teva?* fem. blijkens *tevai seinai*.
	tevjam d. pl. Kor. I., 15, 6.	n. s. *tevi* of *teveis?*
Gr. III, 119, IV, 875.	til a. s. L. 6, 7.	κατηγορία. Volgens Schulze subst. neutr. als ohd. *zil;* volgens Grimm III. 119 adj. als ags. *tëla*, zoo ook Heyne.
	trausteis g.s. Eph. 2, 12.	διαθήκη. Waarschijnl. ntr. *trausti*.
Gr. III, 392.	tugglam d. pl. Gal. 4, 3 (cod. A.)	astrum. Ags. *tungel*. neutr. Hêl. 590 *tungal* neutr, onrd. *tungl*.
Leo Meijer, 457.	tveifl a. s. Sk. 47, 16.	dubium ohd. m. en neutr. (Otfr. I, 9, 25 e. a.); onrd. *tvíl* n.
	þank a. s. L. 17, 9.	χάρις ohd., ags. masc.; onrd. *þökk* *i*-st., oorspr. *a*-stam fem. vgl. Wimmer Altn. Gr § 48.
Gr. III, 418.	þaurp a. s. Neh. 5, 16.	ἀγρός. In Zuid-Duitschland masc. in de beteekenis van bijeenkomst, Stalder I, 290; in de beteeken. van woonplaats neutr. In ohd. *dorf* en onrd *þorp* neutr.; in ags. *þorpes*, n. pl.
	þivadv a. s. Gal. 4, 24.	δουλεία. Waarschijnlijk neutr., naar analogie van *vaurstv* en *gaidv;* vergl. Leo Meijer § 332.

Gr. III, 481.	þlauhs n. s. Mc. 13, 18.	φυγή *a*- of *i*-st., m. Volgens Gr. *a*-st., onrd. *flaug* fem., *flug* n., *flugr* m. *a*-st. Wegens onrd. *flugr* dat in geslacht met *þlauhs* overeenk. is *au* waarschijnl. kort.
	þriskandin p. praes. Tim. I. 5, 18. Kor. I. 9, 9.	ἀλοῶν ohd. *dreskan* sterk, abl. onrd. *þreskja*, zw.
	þuhtaus g. s. Col. 2, 23. þuhtaus (cod. þuhtu) Kor. I, 16, 28. þuhtu Kor. I. 10, 29.	συνείδησις wordt masc. opgegeven.
Gr. III, 508.	þvahla d. s. Eph. 5, 26. þvahl a. s. Sk. 39, 13.	λουτρόν ohd. *duahal*, geslacht onzeker.
	þleihslam (cod. B.) Kor. II. 12, 10. þreihslam (cod. A.) d. pl. Kor. II. 12, 10.	στενοχωρία ohd. fem. en neutr. *drangsal*, vergl. *svumsl*, n. onrd. *þröngsl* n. pl. en *þröngsla* fem.
Gr. I, 1016.	unagands p. praes. Kor. I, 16, 10. unagandans Phil. 1, 14.	ἀφόβως sterk ww. vergl. *got óg*, dat er praet. van is (volgens J. Schmidt een aorist) en derivata als: onrd. *ógn*, *ógna*, zw.
	ufjo d. s. Kor. 9, 1.	περισσόν volgens Gr. III 502 *n*-st. fem., volgens Leo Meijer blz. 337 adverb. Schulze zw. fem.
Gr. III, 312.	ulbandaus g. s. Mc. 1, 6. ulbandau d. s. Mc. 10, 25. L. 18, 25.	κάμηλος kan volgens Grimm communis zijn. Leo Meijer p. 569 masc., ags. *olfend* m., ohd. *olpenta* fem., onrd. *olifant* m. is van later tijd.
Scherer Z. G. D. S.[2] 223. Gr. II, 55.	unvunands p. pr. Ph. 2, 26.	ἀδημονῶν part. praes. van *vunan*, Volgens Scherer waarschijnlijk tot de 3e klasse der zwakke werkw. behoorend.

	urrist n. s. M. 27, 53.	ἔγερσις ags. *þone aerist,* Hym. 10, 55, *þinum aeriste* Höll. 121, Pastoral *ðaere aeriste* en *aerestes*, ohd. *urrist* en *urristi* Glos. Ker.
Gr. III, 516.	usdrusteis n. pl. L. 3, 5.	τραχεῖαι ὁδοί volgens Grimm en Schulze fem. *i*-st., vergl. *urrist.*
	ushlaupands Mc. 10, 50.	ἀναπηδήσας onrd. *hlaupa hljóp,* ohd. sterk, reduplic.
	miþuskeinandans p. praes L. 8, 7. uskijanata p. praet. L. 8, 6. keiniþ 3 s. pr. i. Mc. 4, 27. uskeinand 3 pl. pr. i. Mc 13, 28. uskeinoda 3. s. praet. i, L. 8, 8.	Grimm brengt deze verba onder een vorm *keina, kain, kinum kinans* en voegt er bij *kijanata „fehlerhaft für kinanata,* Schulze en Heyne scheiden beide Waarschijnlijker is dat *keinan* met hetzelfde suffix als *fraihnan* gevormd is en alleen in het praes dit suffix *na* bewaarde, zoodat dus perf. *kai kijum* part. *kijans* moet geluid hebben. Even als van *skeinan* met suff. *ma skeima*, ohd. *scîmo* wordt gevormd, ontstaat van *kînan kîmo*, ndl. *kiem*. In osaks. treft men in praet. *kên* en *skên* aan. In beide ww. heeft dus de *n* van het suffix zich over het geheele werkw. uitgebreid, zooals reeds in Got. *skain* geschied is.
	usmetis g. s. Eph. 2, 12. usmeta d. s. Tim. II. 3, 10, Eph. 4, 22, Tim. I, 4, 22. usmete g. pl. M. 38, 17, 22.	ἀναστροφή ohd. *mez,* neutr. *mâza* fem., onrd. *máti* m. (*met* nom. pl.) *a*- of *i*-st. geslacht onbekend.
	usstagg (c. A.) M. 5, 29. usstigg (uppitr.) M. 5, 29	ἔξελε. Volgens Gr. II, 190 1e cl. ablautend.

	usvissja d. s. Eph. 4, 17.	ματαιότης van het adj. *usviss* door suffix *ja* afgeleid. Vergl. Leo Meijer p. 440.
Gr. III, 429.	vagg Kor. II. 12, 4.	παράδεισος onrd. *vangr*, ohd., ags. masc. *a*-stam.
	vaggarja d. s. Mc. 4, 38.	προσκεφάλαιον ohd. *wangari*, ags. *wongere*, waarschijnlijk neutr.
	vaihstins g. s. Mc. 12, 10. L. 21, 17. vaistam d. pl. M. 6, 5.	γωνία *vaihsta* of *vaihsto?*
Gr. III, 451.	vaips n. s. Phil. 4, 1. Thes. II. 2, 19. Tim. II. 4, 8. vaip a. s. J. 19, 5. Kor. I. 9, 25.	στέφανος *a*- of *i*-st., m. Volgens Gr. *a*-st.
	vairþa d. s. Kor. I, 7, 23. vairþ a. s. Inscr. Neapol	τιμή ohd. *werd* masc. onrd. *verð*, ags. *veorð* echter neutr. *a*-st.
	vakaima 1 pl. conj. pr. Thes. I. 5, 6, 10. vakaiþ 2 pl. conj. pr. Kor. I. 16, 13. vakandans (cod. B) Eph. 6, 18; Col. 4, 2. duvakandans Eph. 6, 18. þairhvakandans L. 2, 6; 6, 12.	ἀγρυπνεῖν ohd. zwak Otfr. II, 24, 13: *iruuachetin*, ags. *[wacan]*, *wóc* nevens *wacjan wacode*, onrd. *vaka* praet. *vakða*, particip. *vakat* en *vakinn* (met beteekenis van part. praes.) Het afgeleide *vokains* wijst op een sterk ww. *vakan.*
	valdan Tim. I., 5, 14. valdaiþ L. 3, 14. valdands L. 14, 21, etc. gavaldands M. 10, 42.	δεσποτεῖν. Sterk redupl. naar analogie van ohd. *waltan*, *wialt*, ags. praet. *weóld*, onrd *valda*, praet. *voldi* en *olli.*
	vamme g. pl. Eph. 5, 27.	σπῖλος n. s *vamms* of *vamm?* onrd. *vamm* neutr., *vömm* pl.

		vammir fem. In den Hêliand komt van een nom. sing. *wam* de acc. *wam* en gen. *wammes* voor, doch het geslacht is niet te beslissen. Volgens Bosworth en Grein komt *vam*, *vom* in 't ags. masc. en neutr. voor.
	vandum d. pl. Kor. II. 11, 25.	virga. onrd. *vöndr*, masc.
	vegs n. s. L. 8, 24. vegos n. pl. Mc. 4, 37. vegins d. pl. M. 8, 24	σεισμός, κύματα. *a*- en *i*-st. m. Volgens Leo Meijer oorspronkelijk *a*-stam, p. 865, ohd. *wâc* onrd. *vágr* *a*-stam, masc.
	veipada 3 s. med. pr. Tim. II. 2, 5.	στεφανοῦν volgens Grimm *i*-classe wegens *vipja* = coronis; *veipada* kan evengoed zwak als sterk zijn.
Gr. II, 578. Leo Meijer, 139.	veitvod n. s. Kor. II. 1, 23. veitvode g. pl. M. 26, 65; Mc. 14, 63. Kor. II. 13, 1. Tim. I. 5, 19; 6, 12.	μάρτυς volgens Gr. *a*-st.; het is echter consonant-stam, oorspronkelijk part. praet., overeenkomende met Snkrt. *vidvâns*, (suf. *vant*) sterke vorm van het partc. perf. parasm. van *vid* (zien).
	viduvairnans a. pl. J. 14, 18.	ὀρφανός nom. s. *viduvairns* of *viduvairna?*
Gr. II, 432. III, 370.	vigadeinom d. pl. M. 7, 16.	τρίβολος *a*- of *i*-stam, fem.
Gr. IV, 105. Leo Meijer, 5, 222	viganna d. s. L. 14, 31.	πόλεμος volgens Grimm infin. in den dat. of volgens L. Meijer een derivatum van *veihan* Bernhardt meent waarschijnlijker van *vigan*, evenals *liugn* van *liugan* etc.

	vintrus J. 10, 22. L. 2, 42. vintrau Mc. 13, 18. viutru Kor. I., 16, 6. vintrive L. 8, 42. vintruns M. 9, 20.	*χειμών* ohd., ags. masc. onrd. *vetr*, m.
	vitubnjis g. s. R. 11, 33. vitubnja d. s. Kor. I. 8, 11.	*γνῶσις*. Vergelijk *fastubnja*.
Gr. III, 495.	vlits n. s. J. 14, 44. vlitis g. s. Kor. II, 3, 7. vlita d. s. Gal. 1, 22. vlit a. s. Mc. 14, 66. Ph. 2, 7.	*πρόσωπον* volgens Gr. *a*-st. Schulze *i*-st. m., onrd. *litr*, *u*-st. m., maar ags. *wlite*, *i*-stam.
Gr. III, 510.	vokra d. s. L. 19, 23.	*τόκος* ohd. masc. en neutr. onrd. *okr* neutr.
Gr. III, 525. II, 252.	vratodum d. pl. Kor. II. 11, 26.	*ὁδοιπορία*. Vergelijk *auhjodus*.
Gr. III, 481.	vrit a. s. L. 16, 17.	*κεραία* *ainana vrit* ac. s. masc., onrd. *rit* *a*-st. n. Waarschijnlijk *a*-st. masc.
Scherer Z. G. D. S[2]. 239.	vuliþ 3. s. pr. i. Tim. II, 2, 17. vulandans part. pr. R. 12, 11.	*ζεῖν*. Evenals *trudan*, sterk abl. werkw. met zwakken stam en accent op het suffix, of met lange u en zwak?
Höpfner u Zacher. Zeitschrift f. d. Phil. 2. 294.	vulþris (cod. B.) Gal. 2, 6. vulþrais (cod. A.) Gal. 2, 6.	*δόξα* ags. *wuldor* masc. en neutr.
	vunan zie unvunands.	

Van den Schrijver dezes is mede verschenen:

Altsächsische

LAUT- UND FLEXIONSLEHRE,

Ier THEIL.

DIE KLEINEREN WESTFÄLISCHEN DENKMÄLER.

f 1,25.

AKADEMIE EN KERKERAAD.

1617—1632.

f 0,60.

GUTISKA.

II.

DE ADIECTIVA IN HET GOTISCH EN HUNNE SUFFIXEN.

DOOR

Dr. J. H. GALLÉE.

UTRECHT,
C. H. E. BREIJER.
1882.

GUTISKA.

II.

DE ADIECTIVA IN HET GOTISCH EN HUNNE SUFFIXEN.

GUTIŚKA.

II.

DE ADIECTIVA IN HET GOTISCH EN HUNNE SUFFIXEN.

DOOR

Dr. J. H. GALLÉE.

UTRECHT,
C. H. E. BREIJER.
1882.

Langen tijd was er weinig aan de leer der woordvorming gedaan. In 1847 was Jacobi's werk »Untersuchungen über die Bildung der Nomina in den germanischen Sprachen" verschenen en tot 1869 duurde het eer er weer een werk in het licht kwam, dat zich op uitgebreide schaal met dit deel der taalstudie bezig hield. Het werk dat in 1869 het licht zag, was Leo Meyers Gotische Sprache; een boek, waarin haast alles, wat men van den Gotischen taalschat bijeengesteld kan wenschen, is opgeteekend. Zimmer's aanmerking op dit werk, *aus unrichtigen prämissen lässt sich kein richtiger Schluss ziehen*, moge hard zijn, geheel onverdiend is zij niet. Omtrent de juistheid der feiten toch, waaruit de gevolgtrekkingen, die dikwijls zeer gewaagd en willekeurig zijn, gemaakt zijn, bestond bij den Schrijver meestal niet de minste twijfel. Toch is volstrekt niet alles wat stam of buiging betreft, in het Gotisch zoo volkomen zeker; integendeel, veel is er, wat de stammen en suffixen der nomina betreft, of wat de conjugatie der verba aangaat, dat òf slechts door vergelijking met andere talen meer of min is uit te maken, òf volstrekt niet opgehelderd kan worden.

Schlüter's werk »Die mit dem Suffix ja gebildeten deutschen Nomina" (Göttingen, 1875) hield in hoofdzaken vast aan Leo Meyer's werk. Zijne theorie, het suffix *ja* identiek met het part. fut. pass., werd in korte trekken weerlegd door H. Zimmer (Anzeiger f. D. A. I, 242), die in 1876 zijne in 1875 door de Straatsburgsche universiteit bekroonde oplossing der prijsvraag: »Die Nominal-Suffixe A und Â in den germanischen Sprachen" (Strassburg, Trübner) in het licht gaf. Viel er aan opvatting en uitwerking hier en daar wat af te dingen, toch werd in dit werk een nauwkeurig overzicht der beide suffixen gegeven, zooals bij geen ander nog te vinden was, en, wat bij vorige schrijvers niet het geval was, voor veel van hetgeen duister was werd geen gezochte verklaring gegeven.

De zwakke zijde der methode en der uitwerking werd door Sievers Jen. Litt. Zeit. 1876 N°. 340 in het licht gesteld. Niet alleen te Straatsburg, ook te Leipzig was blijkens Osthoff's eerste werk »Forschungen im Gebiete der indog. Nom. Stammbildung" de aandacht weder op de woordvorming gevestigd. Zijne »Abhandlung über die mit dem Suffixe -clo-, -culo-, -cro-gebildeten Nomina instrumenti des Lateinischen en Ueber -ra, -la als instrumentales Suffix der indog. Sprachen" getuigde van goede methode en veel omvattende kennis. Snel zijn in de laatste jaren werken over deze onderwerpen elkander opgevolgd. In de Beiträge 3, 335 schreef hij Ueber die Suffixform -sla-, in K. Z. 23, 313 Ueber das eingedrungene s in der nominalen Suffixform -stra- en een groot deel der Morphologische Untersuchungen welke door hem in vereeniging met Brugman worden uitgegeven, is hieraan gewijd. In de Beiträge zijn, behalve in andere stukken verspreid, over dit onderwerp verschenen Das Nominal-suffix -tra im Germanischen van Sievers 5, 519, Die Vocale der Flexions- und Ableitungssilben van Paul (5 en 6), die Bildungen mit -lîh van Henrici 5, 51, Germanische Dentalverbindungen van Kögel 7, 171, waarmede vergeleken moet worden Brugman's Dentale explosiva + *t* im Indogermanischen in Morph. Unters. 3, 131. Eene belangrijke bijdrage leverde ook Karl von Bahder in zijne »von der Philosophischen Facultät der Universität Heidelberg gekrönte Preisschrift: Die Verbalabstracta in den Germanischen Sprachen", Halle 1880. Hier te lande bevatten de Taal- en Letterbode en Taalk. Bijdragen verscheiden opstellen van Kern, o. a. over deminutief suffixen (T. en L. B. II, 100), over *el* (V. 9), over volksnamen op *i*, *an* en *ari* (Taalk. Bijdr. I, 99 en vele andere.

In geen dier werken werden echter de adiectiva meer opzettelijk behandeld, hoewel hier en daar over deze woorden belangrijke mededeelingen te vinden zijn. Weinig is er in dit opzicht vooral voor het Angelsaksisch gedaan. In de eerste plaats meende ik was echter samenstelling van het materiaal in het Gotisch noodig.

Eene geheele vergelijking der adiectivaal-suffixen in het Germaansch ligt buiten het plan van dit werkje. Mijn doel was slechts de Gotische adiectiva bijeen te stellen naar de suffixen, waarmede zij gevormd zijn; die, omtrent welke onzekerheid bestaat, te scheiden van diegene, wier suffix uit het Gotisch blijkt en aan te geven omtrent welke meerdere of mindere zekerheid bestaat, wat de flectie of vorming betreft.

Dientengevolge heb ik slechts in zeer korte trekken het systeem der verschillende wortelvormen aangestipt en verwezen naar de werken, welke er meer uitgebreid over handelen, terwijl ik ook de kwestie in hoeverre suffix *a* door samentrekking kan ontstaan zijn en de wortels een- of meerlettergrepig kunnen zijn (vgl. Paul Beitr. VI, 118 aanm.) niet heb aangeraakt.

Bij het aanhalen der wortelvormen heb ik de vormen *pṛ*, *mṛ* enz. gebruikt, waar ik *par, mar* enz. had moeten schrijven, iets wat gemakkelijker en meer consequent zoude geweest zijn. Zoo ook is de op blz. 12 gebruikte benaming *secundair suffix a* eigenlijk onjuist, dewijl in deze woorden eigenlijk niet kwestie van een suffix *a* is, daar zij, later gevormd van andere woorden, naar analogie der a-stammen worden verbogen. Ik hield mij echter in dezen aan het algemeen gebruik.

Dat mijn arbeid ten opzichte der suffixkwestie verre van volkomen is, is niemand beter bekend dan mij zelven. Ik wilde hem echter niet terughouden, in de hoop, dat misschien mijne fouten anderen zullen opwekken om eene betere oplossing der verschillende kwesties te geven; tevens hen hierbij eene kleine bijdrage van bouwstoffen biedende, die hen mogelijk kunnen dienen.

J. H. GALLÉE.

Utrecht, April 1882.

INHOUD.

§ 1. Even als de casusuitgangen dienen om de verandering van betrekking in den zin der verschillende nomina uit te drukken, zoo dienen de suffixen om de wijzigingen van het begrip van den wortel of het stamwoord aan te duiden. Dat de beteekenis der suffixen aanvankelijk algemeener is geweest dan in later tijd, kan blijken uit de verschillende beteekenissen, die zich soms, hetzij door begripswijziging ten gevolge van analogie, hetzij door beperking van het begrip, bij één suffix hebben ontwikkeld. Daar bovendien een adiectivaal begrip zeer licht in een substantivaal kan overgaan, en omgekeerd een substantief door zijne stelling in den zin de beteekenis van een adjectief kan krijgen, ziet men dat dikwijls dezelfde suffixen dienen om substantiva en adiectiva te vormen. In de indische talen is, zooals Whitney Indische Gram. § 322 zegt, „die grenzlinie schwankender als irgendwo anders." Zoo worden ook in Grieksch en Latijn woorden als *inimicus*, *ἐχθρός* en *ἔχθρα* enz. gebruikt voor *vijandig*, *vijand*, en *vijandschap*. In de germaansche talen is dit evenzeer het geval geweest. Wel zijn substantiva en adiectiva in het Gotisch reeds geheel gescheiden, wat flectie en beteekenis betreft, doch uit hun gemeenschappelijk bezit van verscheiden, vooral primaire suffixen, blijkt dit ten duidelijkste.

Verscheiden substantiva, die nomina agentis zijn, zouden dus, wat de grondbeteekenis betreft, bij de adiectiva kunnen gebracht worden; uit praktische gronden scheen het mij echter niet raadzaam deze hierbij op te nemen — alleen zijn dus in de volgende

paragrafen die adiectiva behandeld, welke in het Gotisch inderdaad als zoodanig voorkomen.

§ 2. Bij de woordvorming vindt men ten opzichte van de gesteldheid van den stam of van den wortel dezelfde indeeling, welke men bij de flectie kan waarnemen. Die stammen toch, welke daarvoor vatbaar zijn, vertoonen twee- of drieërlei gestalte. Zij kunnen sterk en zwak, of sterk, zwak en zwakst voorkomen; in de naamvallen met sterken stamvorm valt het accent op den sterken vorm (sommige zijn om bepaalde redenen hiervan uitgezonderd); in de zwakke casus, even als ook, wanneer zij voorkomen, in de zwakste casus, rust het accent bij eenlettergrepige op den naamvalsuitgang. Bij woorden van meer dan een lettergreep rust het in de zwakke casus, wanneer daarnaast zwakste voorkomen, op den stam of op het suffix, zoo dit geaccentueerd is, doch in de zwakste op den uitgang; b. v. *nāús* doch *nāvā́* en *nāubhís*; *pratyáñcam* en *pratyágbhis*, doch *pratīcā́m*.

Het verschil in stamvorm schijnt derhalve oorspronkelijk afhankelijk te zijn geweest van het accent; thans echter vertoonen vele adiectiva zoowel in de Europeesche talen als in Sanskrit sterke wortelvocaal, terwijl het hoofdaccent op het suffix rust; zelden komen zwakste syllaben geaccentueerd voor. Dat de zwakste vorm zich uit de zwakke ontwikkeld heeft, doordat het accent in dit geval op den naamvalsuitgang rustte, zou men mogen opmaken uit zwakke vormen in de Veda's voorkomende, welke later in zwakste zijn overgegaan; b. v. *pitá* behoudt in zijne zwakke naamvallen het accent op het suffix, derhalve *pitáram*, doch in den Rig-Veda komt de gen. dual. *pitarós* voor, met accent op den uitgang, welke vorm in later Sanskrit met uitval der *a* tot *pitrós*, is geworden. Bij luide uitspraak werd wel altijd voor *r* en *l* wanneer een consonant volgde eenige toon gehoord. De toon, die voor *r*, *l*, *n* of *m* gehoord werd, was die van eene doffe *o* tot *ŭ* naderende. Dientengevolge vindt men

in de Germaansche talen *or* of *or* en *ol*, *un* en *um*, waar het Sanskrit in de zwakste casus enkelen sonant [1]) heeft of *ur*, *ūr* uit *ṛ* ontstaan, b. v. *pūrna* van *par*. In de zwakke casus daarentegen *e* tegenover Sanskrit *a*, dus *en*, *em*, *el* en *er*.

Dit zelfde ziet men bij de woordvorming. Bovendien ziet men dat tegenover *e*, *o* en *a* in Grieksch en Latijn het Sanskrit *a*, *a* (in gesloten syllabe) of *ā* (in open syll.) en *a* vertoont. In het Germaansch beantwoordt, zooals Saussure, Osthoff, Paul, Kluge e. a. hebben aangetoond, *e*, *a* en *a* aan deze Gr. ε, ο, α. Aan de guṇa van ι en *u* in Sanskrit beantwoorden in het Germaansch *ai* en *au*, overeenkomende met Grieksch οι en ου, terwijl in eenige andere gevallen met Gr. αι, αυ in het Germaansch *ai* en *au* overeenkomen.

Met Paul, Kluge e. a. aannemende dat uit de vocalen in de sterke vormen zich die in de zwakke en zwakste ontwikkeld hebben, vindt men in het Germaansch:

in de sterke wortelvocalen

a (grieksch ο) *ō* (Gr. α) *ai* (Gr. οι) *au* (Gr. ου) *ar al an am*,

in de zwakke wortelvocalen

e (Grieksch ε) *a* (Gr. α) *ei* (Gr. ει) *eu* (Gr. ευ) *er el en em*,

in de zwakste wortelvocalen

ĕ (niet geaccentueerd) *ă* (Gr. α) *i* (Gr. ι) *u* (Gr. υ) *or ol un um*.

waarnaast *ai* = Gr. αι, *au* = Gr. αυ, welke uit de verbinding van twee klanken ontstaan zijn, en de verlengde vocalen *ē*, *ū*, *ī*, *ā*.

Voor het Gotisch derhalve:

sterk	*a*	*o*	*ai*	*au*	*ar al an am*
zwak	*ai* of *i*	*a*	*ei*	*iu*	*air il in im*
zwakst	*ai* of *i* en *ē*	*a* en *ā* [2])	*i* en *ei*	*u* [3]) en *ū*	*aur ul un um*

---

1) Voor de uiteenzetting van de verhouding der verschillende talen ten opzichte der klankleer zie de Saussure *Sur le Système Primitif des voyelles*, *Morphol. Untersuchungen*, Kluge *Zur Germ. Conjugation*, *Bezzenb. Beitr. III*, 157, Paul *Beitr. VI* 108 e. v. Kögel *Beitr. VIII*, 102, *Curtius Studien IX*, 285 enz.

2) In open lettergreep, of bij wegval van nasaal.

3) *au* voor *h*.

Bij nasalen en liquidae kan ook omzetting van de vocaal achter den consonant plaats hebben.

Verder is nog de tweeklank *ôu* in alle germ. talen voor consonanten tot *ô* overgegaan, voor vocalen in het Gotisch in *au*.

§ 3. Suffix a [1]).

Het aantal woorden, hiermede gevormd, is zeer groot en verschillend, wat den wortelvorm betreft.

Ook ten opzichte van het accent heerscht er verschil. Bij de verbaalabstracta, waarbij het verbaalbegrip sterker op den voorgrond treedt, rust het accent op de wortelsyllabe, doch bij nomina agentis en adiectiva, bij welke het personaalbegrip meer uitkomt en het suffix dus meer de beteekenis gewijzigd heeft, heeft het suffix het accent. Naast *ésha* het ijlen staat *eshá* ijlend, naast *káma* wensch, liefde, *kāmá* begeerig, naast *çóka* gloed *çoká* gloeiend; in het Grieksch zijn te vergelijken τρόχος loop τροχός loopend, looper, ὦχρος bleekheid en ὠχρός bleek e. a.

In het Sanskrit komen de *a*-stammen voor met guṇa in den wortel of *ā*, evenzeer als met *i*, *u*, korte *a* en liquida (sonans); b. v. *darçá* zichtbaar, *bhrājá* schitterend, *svāná* klinkend, *vená* verlangend, *rochá* schitterend naast *kará* makend, *kṛçá* mager, *sahá* krachtig, *çivá* gunstig, *jīva* levendig, *tura* snel, *çūshá* gillend. Eenige hebben echter accent op den wortel, o. a. *çéva* gunstig, *çráva* klinkend, *sána* oud enz.

In het Grieksch is hetzelfde het geval; de meeste zijn oxytona: λοιπός, λευκός, κακός, σοφός, ξανθός, πελός, enkele paroxytona, b. v. λάλος, κόλος, φίλος of properispomena als κοῦφος, λεῖος (voor λεϝος).

In het Latijn is hun aantal niet zoo groot als in de andere talen, men vindt er echter met verschillende vocaal: *glaucus*, *dīvus*, *novus*.

---

1) De vocalen a, i, enz. zijn hier behouden, niettegenstaande de wetenschappelijke ontwikkeling eigenlijk o, enz. eischte. Uit praktisch oogpunt is dit geschied.

Ook in het Gotisch is in dit opzicht geen eenheid en vindt men adiectiva van den sterken, zwakken en zwaksten wortelvorm.

1) Adiectiva met sterken wortelklinker of met de tweeklanken au (Gr. *αυ*), ai (Gr. *αι*).

wortelvocaal *ai*, Got. *ai*.

*braids breed; os. *brêd*, ags. *brâd*, ohd. *preit*, onrd. *breiðr*, verder onbekend.

faihs filufaihs bont; os. *fêh*, ags. *fâh*, ohd. *fêh*, Gr. *ποικίλος* (zelfde wortelklinker met ander suffix) Skrt. *peçala* schoon, eigenlijk versierd, van *piç* versieren.

haihs eenoogig; volgens Curtius te vergelijken met Gr. *σκαιός*; beter met Saussure pag. 69 te vergelijken met Lat. *caecus*; derhalve ontstaan uit *a* + *i*.

hnaivs laag; v. *hneivan* nijgen.

garaids bereid; ohd. *gereit*, onrd. *greiðr*, ags. *gérâd*; door Schmidt Voc. I, 60 verklaard uit *randh* en zoo met *rādh*, 1e pers. praes. *rādhnomi*, in verband gebracht.

vraiqs krom, verdraaid. Voor de vocaal vergelijk onrd. *reik* wankelheid en Snskrt. *vṛj* naast *vṛnj* buigen etc.; vgl. Lat. *vergere*, zie Schmidt Voc. I, 60.

hails (ga-, un-hails) heel, gezond, wordt in het Got. naar de *a*-stammen gedeclineerd, *unhaili* echter subst. *ja* st. ohd. *hail heil*, os. *hêl*, ags. *hâl* a-stam, onrd. *heill*, in flectie *heilir* en *heilar*, vgl. Gr. *καλός* naast Snskrt. *kalya*. De *ai* naast Indische en Grieksche *a* is nog niet geheel verklaard.

wortelvocaal *au*, Got. *au*.

bauþs doof, stom; vorming onbekend.

daubs doof, verstokt; ohd. *toub* ags. *deáf*, nederfrank. ps. *douf*, onrd. *daufr*. Het wordt met *dumbs* in verband gebracht, doch de *b*(*f*) van *daubs* wijst op idg. *p* terug, terwijl men voor *dumbs* met den wortel in den zwaksten vorm *d*(*h*)*ambhs* in het idg. kon verwachten.

Bovendien is dan de *u* niet anders te verklaren dan door

uitval van den nasaal in *dumbs*, in welk geval dan uit den zwaksten wortelvorm de sterke vorm *daubs* zou ontstaan zijn. De oudere geschiedenis van dit woord is dus nog onbekend.

flauts snoevend; ohd. *floozlihho* elate. Verder onbekend.

gaurs treurig; met ander suffix in ohd. *gōrag* beklagenswaard; vgl. Skrt. *ghora* vreeslijk, dat, even als *çoka* op *cuch*, op een zwakken stamvorm *ghur* terugslaat.

hauhs hoog, ohd. *haoh*, *hôh*, os. *hôh*, ags. *heáh*, onrd *hár*. Blijkens got. *hiuhma* was de zwakke stam *huh*, welke waarschijnlijk voorkomt in *huhjan* opeenhoopen, I Kor. 16, 2.

laubs, (ga-, filuga-, ungalaubs) kostbaar; ohd. *geloub* Graff. II, 71, uit Boetius De Consol. phil. cod. s. Gall. 825, vgl. *galubs* en *liubs*.

laus (ook achter substantiva) los, ledig, enz.; ohd. *lôs*, ags. *leás*, ofriesch *lâs*, os. *lôs*, onrd. *lauss*, v. *liusan*.

rauds rood; ohd. *rôt*, os. *rôd*, ags. *reád*, onrd. *rauðr*; vgl. *gariuds*.

usdauds ijverig; onzeker wat de geschiedenis van het woord betreft, vgl. secundair suffix a.

skavs behoedzaam eigenl. uitziende, met bijbeteekenis of er gevaar nadert; hieruit ontwikkelt zich de beteekenis van zich behoeden, welke men ook in onrd. *skaunn*, schild, beschermer aantreft; onrd. *skār*, vgl. Cleasby 542.

favs weinig; ohd. *fao*, os. *fâhora*, ags. *feá*, onrd. *fár*. Vgl. Gr. παύω en met ander suffix Lat. *paucus* en Gr. παῦρος weinig (αυ uit ου).

wortelvocaal *ō*.

frods en froþs wijs; os. *fruot frôd*, *fruod*, ohd. *frôt*, *fruot*, ags. *frôd*, onrd. *fróðr*. vgl. *fraþjan*, *froþ*.

ganohs genoeg; ohd. *ginuog*, *kinuoc*, os. *ginôh*, *ginuog*, onrd. *gnógr*; *ganah* ἀρκεῖ wijst echter niet op a, daar het tot de 2e groep der abl st. w. w. behoort.

gods (goþs), goed; ohd. *guot*, *côt* enz. os. *gôd*, ags. *gôd* onrd.

góð̵r; oorspronkelijk passend, vgl. ohd. *gaton* samenkomen enz. ags. *gegada*, os. *gigado* genoot.

vods, bezeten; ohd. *wuot*, *wuat*, ags. *wôd*; onrd. *óð̵r*; eigenl. hevig, met drang sprekend, v. (*vadan*) ondr. *vað̵a*, ags. *vadan*, doorgaan, voortdringen. *Morph.* IV, 190.

*unandsóks onwederlegbaar, vgl. *unandsakans* met dezelfde beteekenis, part. praet. v. *sakan* bestrijden; onzeker, vgl. de lijst.

wortelvocaal *am.*

hamfs lam, beroofd van hand of voet; ohd. *hamf*, os. *háf.* vgl. Gr. *καμπύλος* krom, gebogen, en Skrt. *kamp* sidderen, beven, waarvan *kampa* (subst.) het beven en *kampana* (adj.) bevend, terwijl *kumpa*, met zwakken wortelklinker, lam aan de hand beteekent.

stamms stamelend; ohd. *stam* in flectie *stamm*, onrd. *stammr* doch ook *stamr*, evenals mnld. *stamer* en ags. *stamer*. De vorm met *mm* wijst terug op ouder *mb*, nog aanwezig in Skrt. *stambh* verhinderen, terwijl *stambhita* en *stambhana* ophoudend, beperkt in 't gebruik der vermogens beteekenen.

wortelvocaal *an.*

laggs lang; ohd. *lang*, *lank*, os. *lang*, ags. *lang*, onrd. *langr.* Lat. *longus.* (Sauss. *Mem. s. l. Syst. Pr.* 115) vgl. ohd. *lingan* in *gilingan* en *misselingan* verkrijgen, en mhd. *lingen* voortstreven, dat met Skrt. *langh* zich voortbewegen verwant is; de overgang van beteekenis is echter onduidelijk.

wortelvocaal *ar.*

svarts zwart ohd. *svarz*, os. *swart*, ags. *sveart*, onrd *svartr*, zwart of donkerkleurig. Denzelfden stamvorm bezit Lat. *sordes* vuil en *sordidus* vuil en donkergekleurd. Zoo men den bij Festus voorkomenden vorm *surdus* = donkere kleur kan vertrouwen, wijst deze op den zwakken vorm.

þarbs noodig; onrd. *þarfr* nuttig *þarfsamliga* aangenaam, ags. *þearf*, arm, nood. Vgl. Skrt. *tṛp* voldaan worden, genieten. De overgang van beteekenis van voldoende tot nuttig en noo-

dig blijkt uit het Oudnoorsch. *Alaþarbs* komt alleen zwak voor.

vars behoedzaam; ohd. in *giwar*, os. *war* behoedzaam *giwar* opmerkzaam; ags. *vaer* behoedzaam, onrd. *varr* behoedzaam en opmerkzaam, vgl. Snskrt. *vṛ* bedekken, behoeden.

wortelvocaal *al.*

dvals dwaas, evenals ohd. *twelan*, ags. *dwelan* met zwakken wortel en ohd. *tol*, ags. *dol* os. *dol* met zwaksten wortelvocaal (uit *dvuls*) van denzelfden stam gevormd als Skrt. *dhvar* ten val brengen, vgl. ook *dhvaras* nom. propr. daemon, eigenlijk verleider.

halbs half; ohd. *halb*, *halp*, os. *half*, ags. *healf* onrd. *hálfr*. Het kan van den wortel *klp* zijn evenals Skrt. *kalpa* passend, overeenkomstig enz., als subst. o. a. beteekenende een van twee gevallen (vgl. ook Zimmer *Die Nom. Suff.* 105), terwijl het van *klp* (schikken, als causaal snijden, zie Petersb. Wörterb. i. v. *kalp.*) gevormde particip. in *kshuraklpta* de beteekenis heeft van geschoren, in *klptanakha* die van wiens nagels in orde zijn en Manu 9, 152 *daçadhaklpta* beteekent in tien deelen verdeeld.

halks gering; in andere talen is het woord onbekend.

halts lam; ohd. *halz*, os. *halt*, ags. *healt*, onrd. *haltr*, eigenlijk hinkend, op een been springend, vgl. Sanskrit *kūrd* springen.

smals klein; ohd. *smal* klein, gering, os. *smal* gering, minder, ags. *small* dun, *smal.* Door Zimmer en Fick wordt μῆλον vergeleken, bezwaar maakt echter de korte *a* tegenover de η voor *ā* staande.

untals onvoegzaam, ongehoorzaam; vgl. *gatils* en ags. *til* goed, voortreflijk. Wellicht staat *tals* in verband met Skrt. *dṛ* (zwakste vorm), eerbiedigen, gehoorzamen; de verhouding tot *gatilon* erlangen en *til* doel is niet geheel duidelijk. Misschien is deze dezelfde als tusschen bovengenoemd *dṛ* (van I conj. 6 cl.) en *dṛ* treffen (van de 2e conj. 5e cl.)

gastálds (in aglait gastalds naar schandelijke winst trachtend), gevormd van *gastaldan.* Dit ww. moet echter van een subst. *gastald* gevormd zijn (vgl. *andstald*) dat met suff. *ta* van *stal* gevormd is, zooals ook oud-italiaansch *castaldo* beambte, rent-

meester, *gastaldan* beteekende beheeren, bezitten, verwerven.

2) Adiectiva met den zwakken wortelklinker.

wortelvocaal *e*, got. *i* of *ai*.

friks (faihufriks) begeerig; ohd. *frĕh* ags. *frec*. onrd. *frekr* (os. *frekni*).

*ius (iusiza, iusila) gunstig, goed, uit *evos*, vgl. Skrt. *avas* gunst, *avami* ik behaag.

hvairbs (ga-, hvaila-, ungahvairbs) zich voegend, wendend; — in ohd. en os. als adverb. (*hwarb*, *warf* —, in 't Gotisch met denzelfden vocaal als *hvairban*, st w. Daar het in andere germaansche talen met *a* voorkomt, is het in het Gotisch waarschijnlijk naar het verbum gevormd.

vairþs (ana-, and-, jaind-, viþra vairþs) zijnde, zich bevindende, zich wendende; vgl. Lat. *versus*, *vertere*, Sanskrit *vart* (atm.); ohd. *-werts*, ags. *weard*, onrd. *-verðr*, ndl. *waarts*.

wortelvocaal *ei*, waaronder ook die met zwakste voc. *ei* (*ī*).

freis vrij; onrd. *frî*, ags. *freô*, ohd. *frî*. Sanskrit *priyás* bemind. De overgang van beteekenis heeft waarschijnlijk door het substantief plaats gehad, dat vriend beteekende en, in tegenoverstelling van slaaf of dienaar, derhalve iemand die gelijke rechten heeft, die niet onderworpen is. Daar de *ī* voor een suffix-vocaal in *ij* kon overgaan heeft de verdere flectie naar de *ja*-stammen plaats. Vgl. *Morph. U.* 4, 13; *Whitney* § 129 en 1148.

hveits wit, onrd. *hvîtr*, ohd. *hwîz*, os. *hwît*, ags. *hwît*. In Skrt. *çvind* wit zijn, schitteren, is de *n* ingevoegd, vgl. het part. perf. *çiçvidāna*; Skrt. *cveta* is met guna van *çvit* gevormd.

leis (lubja-leis) kennende; speciaal Gotische vorm met denzelfden wortelklinker als *leisan*, ervaren, st. w.

veihs, heilig; ohd. *wîh* en *wîhi*, os. *wîh-*, de vroegere geschiedenis van het woord is onbekend.

veis (fulla-, hindar, un, unfaur-, unhindarveis) wijs, ervaren; onrd. *vîss*, ohd. *wîs* en *wîsi*, os. *wîs*. Van *vīd* gevormd, volgens Osthoff *Morph. U.* 4, 77, met suffix *ta*, terwijl de

uit dentaal* dentaal ontstane *ss* na den langen klinker tot *s* verkort is. Oorspronkelijk behoort het dus tot de woorden met suff. *ta* gevormd; vgl. ook v. Bahder pag. 65.

wortelvocaal *eu*, Got. *iu*.

diups diep, ohd. *tiuf*, *tiof*, os. *diop* ags. *deóp* onrd. *diúpr*. Van denzelfden wortel komt voor ags. *dûfan*, intr. duiken st. w. zie Grein i. v. Omtrent de oudere vormen en etymologie heerscht onzekerheid.

liubs lief; ohd. *liub*, *liob*, os. *liof*, ags. *leóf*, onrd. *liufr*. Grondbeteekenis was begeerd, vgl. Skrt. *lubh* begeeren.

liuts huichelachtig, bedriegelijk; onrd. *ljótr* hatelijk v. onrd. *lūta* st. w. zich buigen, ags. *lūtan* zich buigen, *gelutjan* zich verbergen. Oorspronkelijk dus gebogen, krom van lichaam, en dit overgebracht op het karakter bedriegelijk.

gariuds eerbaar; onrd. *rioðr* roodachtig, ags. *reód* rood; vgl. onrd. *rióða* ags. *rêodan* st. ww. in Snkrt. slechts *u*: *rudhira* bloed, rood.

siuks ziek; ohd. *siuh*, os. *sioc* onrd. *sjúkr* ags. *seóc* vgl. Got. *siukan* st. w. ziek zijn.

wortelvocaal *em*.

Hiervan komen er geen voor.

wortelvocaal *en*, Got. *in*.

blinds blind; ohd. *blint*, *plint*, os. *blind*, ags. *blind*, onrd. *blindr* van denzelfden stam als stw. red. *blandan* vermengen (vgl. Saussure. *Sur le Syst. pr.* 183); de grondbeteekenis van *blinds* was dus *verward*, dooreengemengd, duister, welke nog in Lit. *blandùs* aanwezig is.

grinds (grindafraþjis) klein; vgl. ags. *grindan* fijn malen, en ohd. *grint*, *crint*, *grind*, schurft, ndl. *grind*, *grint* fijn zand, meel, (in beteekenis overeenkomend met *moude*, *mulde*, fijn zand, v. *malan*).

invinds verkeerd; er naast stond *invindan*, waarvan *invindjan* verdraaien gevormd is.

sins in sinista en in sineigs en seneigs, ags. *sinniht* os. *sin-*, ond. *sin-*; vgl. lat. *senex*, *senilis*, Skrt. *sanas*, oud.

svinþs sterk, krachtig; os. *swîð* en *swîði*, ags. *svîð*, onrd. *svinnr* en *svîðr* (verstandig), verder onbekend.

wortelvocaal *er* Got. *air*.

Adiectiva, hiermede gevormd, komen niet voor.

wortelvocaal *el* Got. *il*.

*gatils passend, leerzaam; ags. *til* vgl. *untals*, of met secundair suffix gevormd van een neutr. subst. *til*, gelegenheid, voorkomende Luc. 6, 7 *ei bigeteina til* etc.

3) Adiectiva met den zwaksten wortelklinker.

wortelvocaal *i*.

qius levendig; ohd. os. ags. en onrd. hebben alle de vormen *kvik(v)* en evenals Gr. *βίος* voor *βίFος* alle korte *i*. Lat. *vīvus* en Sanskrit *jīva* met lange *ī*. Of *ĭ* of *ī* de oorspronkelijke vocaal was, is onzeker.

wortelvocaal *u* of *ū*.

galubs kostbaar, eigenl. geprezen; ohd. *kelop*, os. *gebula* Hel. Cot. 1221, dat door Heyne e. a. *geluba* gelezen wordt, houd ik met Sievers en Rückert voor verschreven voor *lubega* of *lubiga*, zooals Hel. 2475 heeft.

muka in mukamodei zachtmoedigheid. Met *ū* blijkens onrd. *mjúkr* zacht, oudengl. *meoc*, *mêc*, ndl. *meuk* en *meuken*.

wortelvocaal *a*.

bat (in batizo, batistas en gabatnan) goed; ohd. adv. *baz*, adj. *bezzer* enz. os. *bat* adv. *betaro*, *best* adj., ags. *bet*, *betera*, *best*, onrd. *betr*, *betri*. In Sanskrit *bhadra* met zwakken stam en suffix *ra* = gelukkig, voortreffelijk, naast *bhand* (sterke stam) gelukkig zijn, vroolijk zijn.

hlas vroolijk, verder onbekend.

lats traag; ohd. *laz* os. lat, ags. *laet*, onrd. *latr*. Met verlengden wortelvocaal *letan*. De niet versterkte stam komt ook voor in Lat. *lassus*, voor *ladtus*, vermoeid.

unvahs vlekkeloos, niet gebrekkig; vgl. Hel. 3951 en 5575 *wah* (subst.) verkeerdheid. In beide komt waarschijnlijk de zwakke stamvorm met *a* voor, welke men ook in Sanskrit *vakra* (krom, gebogen, en verder oneerlijk en valsch) aantreft. Onjuist komt het mij dus voor met Braune hier *ā* aan te nemen. Wel wijzen ags. *vôh* verkeerdheid, *vôhgodu* etc. op een indogerm. vorm met *ā* doch deze *ā* is dan ontstaan uit den sterken vorm *vank* (scheef gaan) terwijl in het europeesch de nasaal is uitgevallen waarop *ā*, die in Lat. *vācillare* nog voorkomt, in het Germaansch in *ō* is overgegaan.

wortelvocaal *e* (*ā*).

azets, licht, etymologisch duister, alleen in *azetaba.*

unleds arm, nog voorkomende in *unledi* armoede en *gaunledian* arm maken, doch verder onbekend.

gareds adv. garedaba eerbaar; vgl. *garedan* iets behoeden, os. *râdan* zorgen voor iets met raad of daad, ohd. *râṭan* onrd. *ráðа.* Sanskrit *rādh* tot stand brengen.

svers geeerd, geacht; ohd. *swâr* en *swâri*, os. *swâr* en *swâri*, ags. *svaer*, oorspronkelijk beteekenend gewichtig, (voor den overgang van beteekenis vgl. Lat. gravis) van *sweran*, Got. *svairan* drukken, leed doen, vgl. Skrt. *svṛ.*

sves eigen; ohd. os. *swâs*, ags. svaes.

wortelvocaal *um.*

dumbs stom, ohd. *tump*, ags. *dumb*; het kan blijkens de *b* in ags. en *p* (in flectie *b*) in ohd. niet met *daubs* samenhangen.

wortelvocaal *un.*

urrugks uitgeworpen; uit *uz rugks* ontstaan, wellicht in verband staande met Sanskrit *lunch* uitrukken, Lat. *runcare.*

wortelvocaal *ul.* Hiervan komen er geene voor.

wortelvocaal *ur*, Got. *aur.*

*gaþaurbs matig, voldaan zijnde met weinig, vgl. *þarbs.*

§ 4. Secundair Suffix a.

Terwijl in het Sanskrit de secundaire woordvorming bij

de adjectiva meestal geschiedt door vriddheering van den stam en door het accent van het werkwoord in het praesens over te nemen, wordt in de germaansche talen het secundaire suffix of achter den vorm van het praesens of praeteritum van het werkwoord geplaatst, of achter den nominatief van het substantief; of wel het adjectief wordt naar analogie van bestaande adjectiva van een substantief of verbum gevormd.

Van de gotische adiectiva, van bestaande woorden gevormd, zijn de meeste possessive composita, door de Indiers *bahuvrīhi* genoemd; andere bestaan uit eene praepositie en een daarvan afhangend substantief (eene soort van woordvorming, welke zeer oud is, want zij komt reeds in het Oud-Indisch voor). Daar deze adiectiva voornamelijk op personen betrekking hebben, komen zij in den gotischen bijbel veelvuldig voor als zwakke substantiva; het aantal dergene, die bepaald als adjectief voorkomen is klein; van enkele komt zoowel de substantivische als adjectivische declinatie voor. Die, welke alleen als substantief voorkomen, behooren meer bij de woordvorming der substantiva, hier volgen slechts die, welke min of meer als adjectief bij Ulfila gebruikt worden.

De possessive samenstellingen bestaan uit adjectief met substantief, telwoord met substantief, of uit een adverbiaal element (scheidbaar of onscheidbaar praefix) en een substantief.

ainfalþs (manig- fidur- enz.) eenvoudig; ohd. *einfald*, os. *ênfald*, onrd. *einfaldr* van (*falþs*) ohd. *fald* (*i*-stam?)

lausavaurds ijdele taal voerend, dwaas; vgl. os. *lôsword*, *lôswerc*, slechte taal, slecht werk.

arma-, hauh-, hrainjahairts een medelijdend, hoog, rein hart bezittende, van *hairto*.

framaldrs bejaard, eigenl. gevorderden leeftijd hebbend; uit *fram* en *aldr* (zie beneden).

hauh-, mikilþuhts, groote gedachte hebbende van *þuhtus*.

ohd. *ja* st. blijkens *chunni*, in Lat. vgl. *alienigena* enz.

bruks van nut zijnde; ohd. *prûchi* (vgl. Lat. *frui* v. *frugvi*, *frugi*).

suts zoet eigenl. aangenaam; ohd. *suoti*, os. *suoti*, ags. *svête* lat. *suavis* v. *suadvis*, Gr. *ἡδύς* Sanskrit *svādus* v. *svad* behagen, eten, in 't Germaansch dus waarschijnlijk *u*-stam; vgl. Kluge *Beitr.* VI, 380; *Morph. U.* IV, 192.

gafaurs bescheiden, unfaurs praatziek; ohd. *gafuori*, vgl. Kluge *Beitr.* VI, 381, doch volgens Sievers *Beitr.* VI, 565 zijn *faurs* en ohd. *gafuori* verschillende woorden, want Germ. ôu = Got. ô voor consonant.

andanems aannemelijk, aangenaam.

sels goed, onrd *saell*, ags. *sæl.*

*vailamer loffelijk (vgl. achterstaande lijst), dit kan ook possessive samenstelling met secundair suff. *a* zijn.

In hoeverre *andasetjai*, *airzjai*, *birekjai*, *gatemḷiba*), *kaurjos* (of *u* st.), *mildjai*, *sleidjai*, *spedizei*, *unqeþja*, *usgrudjans* tot de *i*- of tot de *ja*-stammen kunnen behooren, moge blijken uit de achtergevoegde lijst.

§ 6. Suffix ja.

In het Vedische Sanskrit is *ya* na lange lettergreep meestal als *ia*, d. i. twee lettergrepig, uitgesproken, na korte komt het meer als eene lettergreep voor. Bij het participiaal suffix was *ia* de oude vorm, zooals o. a. Brugman in *Morph. U.* I, 2030 door de vergelijking van woorden als Ved. *sācia* en lat. *sŏcius* aangetoond heeft. In de germaansche talen is na korte lettergreep als de *a* niet geaccentueerd was *ia* tot *je* geworden in 't Gotisch tot *ji*, terwijl na lange lettergreep *ia (io)* in *ie* en *ī*, Got. *ei*, overging, zie Sievers in *Paul u. Braune Beitr.* V, 127 e. v. *Morph. U.* I en II, 195.

In de eerste plaats vormt dit suffix adiectiva met de beteekenis en den vorm van gerundiva (participium futuri passivi of participium necessitatis). Deze worden meest van den zwakken

stam gevormd (enkele als *chétya*, *ágohya*, *çamsya* hebben sterken wortel) b. v. *gúhya* te verbergen, verborgen, *pánya* bewonderenswaardig, *drçya* zichtbaar (naast *dárçya*); sommige veranderen hunne beteekenis in die van een part. praes. b. v. *yújya* verbonden, *bharya*, wat moet zijn, vervolgens het zijnde of een wezen, *asamprāpya* eigenl. niet te genaken, doch vervolgens niet aangeraakt hebbende. Het accent rust bij deze adiectiva op den wortellettergreep.

In het Grieksch is het evenzoo *στύγιος*, *ἅγιος*, waar naast adiectiva op *νος* als *στυγνός* en *ἁγνός*. Evenzoo komen in het Latijn naast woorden als *eximius* vormen als *eximendus* voor.

In het Gotisch vindt men er behalve voþeis zoet en midjai z. p. 43, geen met sterke of zwakke wortelvocaal.

Met zwakste wortelvocaal.

*unnutjans nutteloos eigenl. onbruikbaar; van den zwaksten stam van *niutan*; *ja*-st. evenals ohd. *unnuzzi*.

§ 7. Secundair suffix ja

diende om van substantiva adiectiva te vormen, die aanduiden: de eigenschap, die van het grondwoord uitgaat, er aan eigen is, er mee verbonden, of er in aanwezig is. Het accent rustte in het Indisch (vgl. Whitney) of op dezelfde lettergreep als bij het grondwoord, of het kon op de wortellettergreep terug vallen, of geheel naar voren of op het suffix verplaatst worden; b. v. *áçvya* tot het paard behoorend van *áçva*; *dāívya* goddelijk van *devá*, *méghya* in de wolk zich bevindend van *meghá*. Ditzelfde ziet men, blijkens de *þ*, dat plaats heeft gehad bij de vorming van *alþeis* naast *ald*, *vilþeis* naast *wild*. Verder van *sóma somyá* op het *soma*-offer betrekking hebbende enz. In het Grieksch van *πατήρ πάτριος* wat aan den vader eigen is of hem behoort, van *ἀγορά* markt *ἀγοραῖος*, tot de markt behoorend of zich op de markt bevindend. Lat. *regius* koninklijk van *rex*, enz.

In het Gotisch behooren hiertoe:

alþeis oud. (westgerm. *a*-stam *ald.*) gevormd van [*alta*], dat

met suff. *ta* van *alan* groeien gevormd is; eigenlijk dus: wat aan een opgegroeide of oude eigen is. In het Gotisch moet hierbij even als bij *dauþs* (z. § 15) accentverplaatsing hebben plaats gehad. Niet onmogelijk is het ook dat *alþs* naar analogie van *niujis* tot de *ja*-st. is overgegaan.

niujis nieuw; ohd. *niwe*, os. *niwi*, ags. *nive*, onrd. *nýr*. In Lat. en Gr. *a*-st. *novus*, *νέος*. De verhouding tusschen den Germaanschen en Graeco-Italischen vorm van dit woord is waarschijnlijk dezelfde als van Sanskrit *navyas* tot *navas* en van Oud-Iersch *núe* tot *nú*. In 't Sanskrit heeft *navas* vriddhi, terwijl Gr. *νέϝος* en Germ. *niu* den zwakken vocaal, Lat. *novus* den sterken wortelvocaal heeft en het woord *nū* den zwaksten wortelklinker.

vilþeis wild; ohd. *wildi*, os. *wildi*, ags. *vilde*. Waarschijnlijk gevormd van *wild* *a*-st. neutr. dier, *θηρ*, dus wat aan een dier eigen is (*þ* niet *d* als in Westgermaansch, zie *alþeis*).

silbaviljis, gaviljis eigenlijk possessieve samenstelling van *silba vilja* z. bij de *a*-stammen.

De volgende kunnen, wel is waár, naar hetgeen er van den vorm bekend is, evenzeer tot de *i*-stammen als tot de *ja*-stammen gebracht worden, doch om de beteekenis en den vorm in verwante talen behooren zij waarschijnlijk tot de *ja*-stammen, vgl. de lijst.

afhaimjai, anahaimjai, zich van-, zich te huis bevindend, van *haims*; alevjo van *aleva-* olijf; dauþubljans ten doode opgeschreven, van *dauþublo*, vgl. Sievers *Beitr.* V, 531, fairnjana oud, fullatojis volkomen, ubiltojis *κακουργος* van *tavi;* reikjane machtig, eigenl. wat een heerscher eigen is, van *reiks;* unkarja zonder zorg zijnde, van *kara* zorg; undarlejin laagste, volgens sommigen van *undar* met suff. *la* en *ja*? daar de *e* onverklaard blijft, is het nog onzeker; unsibjaim goddeloos, zich niet aan de wet houdend; ufaiþja onder eede zijnde van *aiþs* met *uf* en *ja*, door samenstelling gevormd. De beide volgende kunnen op deze wijze gevormd zijn, of door

primair suffix *ja*: svultavairþja den dood naderend van *svulta* en *vairþs* z. *a* st. samafraþjai gelijk gezind van *sama* en *fraþi*, possessieve samenstelling, gelijke gedachte hebbend of van *fraþjan* gevormd.

§ 8. Suffix u.

u vormt adiectiva met zeer uiteenloopende beteekenis; een aantal hebben dezelfde beteekenis als het part. praes. act. De wortelvocaal is even als in het Sanskrit zeer verschillend, terwijl ook het accent, hoewel meest op het suffix, toch in vele gevallen op den wortel rust, b. v. Sanskrit *urú* breed, *gurú* zwaar, *rekú* leeg, *vīdú* vast, *svādú* zoet, doch *táku* vlug, *ghṛ́shu* vroolijk; evenzoo in het Grieksch: εὐρύς, ἡδύς doch ἥμισυς, Ͽῆλυς, πρέσβυς, τέρυς. In het Latijn zijn zij tot de *i*-st. overgegaan, vgl. *gravis suavis*, etc.

1) Met sterke wortelvocaal komen in het Gotisch voor:

aggvus eng; ohd. *angi*, *engi*, os. *engi*, ags. *enge*, onrd. *engr* en *öngr*, vergl. Lat. *angere* in 't nauw brengen. Of het in de germaansche talen sterken vorm heeft of vocaal+nasaal is niet zeker. Gr. ἄγχω ἄγχι ἐγγύς. Snkrt. *aṃhu* en *ahu* eng.

2) Met zwakke wortelvocaal.

þaursus droog; ohd. *durri*, ags. *ðyrr*, onrd. *þurr*, vgl. Got. *gaþairsan* st. w. *verdorren*, en Sanskrit *tṛsh* dorsten.

Onzeker is tulgus vast, alleen in os. als adv. *tulgo* (vastelijk, zeer) voorkomend; wellicht met Sanskrit *dādṛh* Rigd. 1, 85, 10 van denzelfden stam.

3) Met zwakste wortelvocaal:

filu veel; ohd. *filu*, os. *filu*, *filo*, ags. *faela* onrd. *fjol*. Grieksch echter wortelvocaal met *o* πολύς, Sanskrit weder *pulús* (ved.), *purús* (klass. Sanskrit) veel.

Onzeker zijn wat oudere vormen betreft; glaggvus[1]) glagg-

---

1) In dit woord is evenals ook in *triggvs* de *gg* voor de *w* ingeschoven (Holtzm. Gr. 42) in Got. en Oudnrd.; *glaggvus*, ohd. *glauuêr*, os. *glau*, onrd. *glöggr*.

v u b a zorgvuldig, ond. *glöggr*, as *gleáv;* h a r d u s hard, streng, ohd. *harti*, *herti*, os. *hard*, oudfrankische spsalm, *hard*, ags. *heard*, onrd. *harðr*. Gr. *κρατύς*? (Schm. Voc. II, 33, 37); m a n v u s bereid, q a i r r u s zacht, mhd. *kürre*, onrd. *kvirr*; s e i þ u s laat, þ l a q u s week. Als *u*-stammen in het Gotisch zijn bovendien onzeker h n a s q j a i m week en k a u r j o s (vgl. Skrt. *guru*) zwaar, gewichtig, welke in deze taal ook reeds tot de *i*- of *ja*-stammen kunnen overgegaan zijn; vgl. de lijst.

Possessieve samenstellingen zijn t v a l i b v i n t r u s twaalfjarig en l a u s a h a n d j a n; of het laatste woord hier behoort is onzeker.

§ 9. Suffix as (es) Got. is.

De adiectiva, in het Sanskrit door dit suffix gevormd, hebben de wortelvocaal meest sterk, (guṇa), terwijl het accent op het suffix rust. In de Europeesche talen hebben zij sterke soms zwakke wortelvocaal, de Sauss. *Syst. Pr.* 129, b. v. *tavás* sterk (zw. *tu*), *vedhás*; Gr. *ψευδής* Lat. *vetus*.

Gotisch slechts: v a l i s uitverkoren, geliefd, gevormd van een verbaalstam *var*, vgl. Sanskrt. *vṛ* kiezen; in Onrd. over in *Volsungr*, Ohd. *Welisunc*, e. a.

§ 10. Suffix na.

Het suffix *na* was oorspronkelijk een participiaal suffix, aanvankelijk wel niet met de passieve beteekenis, welke het in het Sanskrit gekregen heeft. De adiectiva hiermede gevormd zijn dus oorspronkelijk participia praeteriti of naar analogie van deze gevormd. Het accent rustte bij deze op het suffix, terwijl de wortelvocaal den zwaksten vorm had — in het Sanskrit heeft *i* of *u* in open lettergreep guṇa.

B. v. Sanskrit: *cūná* van *cvā*, *gīrṇá* v. *gir*, *tunná* van *tud*, niet van bekende verba *kṛshṇá* zwart, *çloṇá* lam; Grieksch: *σεμνός* v. *σέβομαι*, *στυγνός* v. *στυγεῖν*; Lat. *plenus* vol, *egenus* v. *egeo*.

In het Gotisch komen naast die met zwaksten wortel ook enkele met zwakken vorm voor:

airkns heilig (unairkns) ohd. *erchan* zeker, echt, ags. *eorcanstân* edelsteen, onrd. *jarknasteinn*, doch mogelijk uit het ags. overgenomen, vgl. Vigf. p. 323.

fulls vol; ohd. *fol*, os. *full*, ags. *ful*, onrd. *fullr*; uit *fulna*. Lat. *plenus* (met gewijzigde wortelvocaal), Sanskrt. *purna* van *pṛ* vullen

gairns begeerig; ohd. *kern* en *kerni*, os. *gern*, ags. *georn*; vgl. Sanskrt. *hṛ* grijpen, waarvan *harana* grijpend, wegvoerend.

ibns effen, gelijk; ohd. *eban*, os. *eban*, ags. *aefn*, onrd. *jafn*; (wordt door Windisch Curt. Stud. z. Gr. u. L. Gr. II, 291 in verband gebracht met L. *omnis* uit *obnis*).

sviknś rein; onrd. *sykn* schuldeloos, volgens Bugge uit *sve* en *akns* of *ikns* = ἁγνος; dit is echter onzeker.

uslukns i. Mc. 1, 10 usluknans open, v. *uslukan* st. w. openen.

gavamms, usvamms onrein bevlekt, uit *vamns*; ohd. *vam* (in flectie *vamm*) ags. *vam*, vgl. Lat. *vomere*, Snkrt. *vam*, eigenlijk dus bespogen beteekenend.

vans ontbrekend, minder; ohd. *wan*, os. *wan*, ags. *van*, onrd. *vanr*; ten onrechte door Osthoff. *Morph. Unt.* IV, 121 onder de woorden met *ni* gerangschikt op p. 369 echter bij die met *na*; eigenl. *u* + *ana*; Gr. εὖνις is met ander suffix gevormd, doch Sanskrt. *una* minder, ontbrekend, beroofd, met hetzelfde suffix zonder *a*. Naast *vans* met zwakke vocaal komt *aups* met sterke vocaal en suffix *ti* voor; z. o.

Met *ina* is gevormd: gafulgins verborgen eigenl. part. praet. van *filhan* verbergen, begraven, vgl. onrd. *fela* part. *folginn*.

galaubeins geloovig; van *galaubjan* of met suff. *eina* van een subst. *galaubo*, niet voorkomend, vgl. echter os. *gilôvo*.

§ 11. Suffix ni.

Terwijl het suffix *na* achter den zwaksten stam gevoegd wordt, komt het suff. *ni* in het Gotisch meest achter den sterken stam (eens, zoover bekend, zwak); het accent rustte in het Sanskrit of op den stam, of op het suffix, vgl. *prení* beminnend, *tūrni*

haastig, *prcní* bont, z. Whitney § 1158. Het Grieksche εὖνις bewijst voor het accent niet veel; in het Latijn zijn te vergelijken adiectiva als *lenis*.

1) Met sterke wortelvocaal komen voor:

analaugns verborgen, vgl. *liugan* eigenlijk de waarheid verbergen.

hauns nederig; ohd. *hôni* veracht enz. ags. *heán* laag, veracht, vernederd. Wellicht met Sanskrit *kuṇi* verlamd, gebrekkig, *kuṇṭa* stomp, verslapt, verzwakt, in verband staande.

hrains rein; ohd. *hreini*, os. *hrêni*, onrd. *hreinn*.

skauns schoon; ohd. *scôni*, os. *scôni*; van denzelfden stam als *skavs*, eigenlijk dus wat schouwbaar is, wat gezien verdient te worden.

2) Met zwakken wortelvocaal alleen:

anasiuns zichtbaar, vgl. middelnederl. *siene*, schoon, voornaam, *onsiene*, *zelsiene*.

§ 12. Suffix ina. Got. eina.

Van substantiva afgeleide adiectiva, die te kennen geven dat de eigenschappen, die het stamwoord bezit, aan iets verbonden zijn, of dat iets op het stamwoord betrekking heeft, worden behalve door *ja* door *eina* gevormd. Uit den aard der zaak is dit suffix secundair. Meest is de voorlaatste lettergreep, soms de laatste geaccentueerd; b. v. Sanskrit *pravṛshī́na* tot den regentijd behoorend van *pravṛsh*, *samvatsarī́na* jaarlijksch v. *samvatsara* jaar, doch *satīná*. In het Grieksch heerscht dezelfde verscheidenheid. Gentilia en deminutiva zijn properispomena: κορακῖνος. Stofnamen brengen het op de derde van achteren: λίθινος, κεράτινος; andere zijn oxytona als ἐαρινός, θερινός, ἀληθινός. In het Latijn zijn aldus gevormd adiectiva als *divīnus*, etc.

In het Gotisch:

airþeins aardsch, aarden; ohd. *irdîn*, *erdîn*, v. *airþa*; aiveins ewig ohd. *êwîn*, os. *êwîn*, van *aivs*; barizeins ger-

sten, het grondwoord *baris* komt niet voor, doch vgl. ags. *bere*, onrd. *barr* gerst; eisarneins ijzeren, ohd. *îsarnîn*, v. *eisarn* ijzer; fadreins (als subst. gebruikt, voorvaderen) van *fadar*; gulþeins gouden, ohd. *guldîn*, os. *guldîn*, ags. *gylden*, onrd. *gullinn*, van *gulþ*; gumeins manlijk v. *guma;* pistikeins echt, v. Gr. *πιστικός*; silubreins, zilveren, ohd. *silberîn*, os. *silubrin*, ags. *sylforn*, v. *silubr*; sinteins en seiteins dagelijksch, het grondwoord komt niet voor, doch voor de vorming is wellicht te vergelijken het Sanskrit *sanātama* voortdurend, dat van den abl. sing. *sanāt*, altijd, gevormd is (*sanāt* wordt als adverbum gebruikt, evenals de acc. sing. neutr. *sanad* altijd); staineins steenen, ohd. *steinîn*, v. *stains*; triveins houten v. *triu* ξύλον Mc. 14, 43, 48; þaurneins doornen v. *þaurnus*.

§ 13. Suffix ma.

Het komt primair en secundair voor; secundair echter alleen bij de vorming van den superlatief waar het achter *to* (Got. *tu*) komt

Bij de vorming der adiectiva is het primair. Meestal rust het accent op het suffix; in dit geval hebben de wortels met *i* en *u* zwaksten vorm, die met *r* hebben echter steeds *ar*, evenzoo dus *al*, het Grieksch heeft *ερ*, het Gotisch *ar* en *il*. Accent op het suffix hebben b. v. Sanskrit *tigmá* scherp v. *tij* scherp zijn, *bhīma* vreeslijk etc. Grieksch θερμός ἐθελημός δοχμός. Accent op den stam hebben meer bepaald nomina actionis, doch ook enkele adiectiva in de oudere talen, b. v. Sanskrit *çushmá* zissend, Gr. ἐρῆμος, ἕτοῖμος, die later proparoxytona zijn geworden. In het Latijn is te vergelijken *almus* van *alere*.

De Gotische adiectiva zijn: arms arm ἐλεινός, ohd. *arm*, os. *arm*, ags. *earm*, onrd. *armr*.

rums breed, ruim, ohd. *rûmi*, doch os. *rûmo* adv. ags. *rûm*; omtrent de lengte der vocaal zie *Morph. U.* IV, 126.

usfilma verschrokken; in onrd. is nog hetzelfde woord te

vinden in de samenstelling *felmsfullr* en *fjalmsfullr* verschrikt; verder is het onbekend.

varms warm; ohd. *warm*, os. *warm*, ags. *vearm*, onrd. *varmr*; vgl. Snkrt. *gharma* hitte van *ghṛ* schijnen.

§ 14. Suffix ra.

Achter den zwakken wortel gevoegd en meestal met accent op het suffix, dient dit achtervoegsel om adiectiva te vormen, die meest alle eene actieve beteekenis hebben. In Sanskrit wordt het of onmiddellijk achter den stam geplaatst of verbonden door *a*, *i*, *ī* of *u*, evenzoo in het Latijn en Grieksch. Ook in de germaansche talen wordt een klinker ingevoegd, doch niet in het Gotisch.

Vgl. Sanskrit *çukrá* schitterend (v. *çuch* schijnen), *çakrá* machtig (bijnaam van Indra), *vakrá* krom, doch enkele, als *dhīra* verstandig, met accent op den stam; met vocaal voor *r*: *patará* vliegend (v. *pat*), *badhirá* doof, *gabhîrá* diep, *vithurá* wankelend, proparoxytona *sthávira* vast, *çávīra* machtig, *yádura* omarmend; Grieksch: *λαμπρός*, *λυγρός*, *ἰθαρός*, *λιπαρός* [1]) *θαλερός*, *φλεγυρός* doch *ἄκρος*, *λῆρος* (subst.), *φλύκρος*. Latijn: *pūrus* (zuiver, vgl. Snkrt. *pû* reinigen) *gnarus*, *avarus*, *miser* (voor *miserus*) *satur* e. a. De verschuiving van het accent naar voren, die bij eenige adiectiva voorkomt, is uit later tijd.

1) Met sterke wortelvocaal in het Gotisch komen voor:

baitrs bitter (hierover *Beitr.* VII, 516 en *Morph. U.* IV, 163) overigens echter in het Germaansch zwakke stam: ohd. *pittar*, os. *bittar*, ags. *biter* en *bittor*, onrd. *bitr*; vgl. Sankrt. *bhid* breken, scheiden, verscheuren enz.

2) Met zwakke en zwakste wortelvocaal:

skeirs klaar, helder; in andere talen met suff. *ra* en *ri*, ohd. *skîri*, *skîr*, os. *skîri*, *skîr*, ags. *scîr* onrd. *skîrr*; van denzelfden stam als *skeinan*, *skeima* etc.

---

1) Zie over de waarde dezer *α* *Morph. U.* IV, 151.

abrs hevig, verder nog in abraba zeer, hevig, en *biabrjan*, zich ontzetten, overig. Met suff. *la* in onrd. *afl* kracht, ags. *abal*, ohd. *afalon* arbeiden; oudere vormen zijn niet bekend.

fagrs passend, goed; os. *fagar* schoon, ohd. *fagar*, ags. *fægr*, onrd. *fagr*. zonder suffix *ra* ohd. *gifag* tevreden, terwijl met sterken stam voorkomt *gafôg*. Van denzelfden stam doch met suff. *na* zijn: os. *fagan*, ags. *fægen* verheugd, onrd. *fagna*- (composit.), waarvan Got. *faginon*, os. *faganon*, ags. *fægnjan* onrd. *fagna*.

hlutrs zuiver; ohd. *hlûtar*, *hlûttar*, os. *hluttar*, ags. *hlutor*, *hluttor;* vgl. *Morph. U.* IV, 157 en *Beitr.* VII, 111.

snutrs wijs; ohd. *snottar* ervaren ags. *snotor*, *snottor*, onrd. *snotr* wijs. (volgens Grein Ags. Wörterb. emunctae naris.)

In framaldrs is niet het suffix *ra* aanwezig, doch dit is eene samenstelling van *fram* adv. verder, voorwaarts, en *aldr*, in got. niet meer voorkomende, wel in ohd. *altar* n, os. *aldar* n, ags. *ealdor* n, onrd. *alðr* m. De beteekenis is dus: die van gevorderden leeftijd is, bejaard; eigenlijk derhalve met secundair suff. *a* gevormd. Even zoo lausqiþrs eene leege maag hebbende (voor *qiþra* naast *qiþus*, vgl. Sanskrt. *jathara* maag etc.)

In het Sanskrit komt naast *ra* ter vorming van adiectiva het suffix *ri* voor, met accent op de wortellettergreep of op het suffix: *çubhrí* schoon, *bhūri* rijkelijk. In het Latijn komt evenzoo doch veelvuldiger *ilis* voor: *agilis*, *fragilis*. In beteekenis stemt hier mede overeen Got. riurs (vgl. de lijst), vergankelijk, onrd. *rýrr*; van den stam *ru*, ook in Lat. *ruere* storten en in *ruina* aanwezig.

§ 15. Suffix la.

Dit suffix, dat eene latere wisselvorm van het voorgaande is, en, volgens Lindner, in de Vedische Samhitā's nog betrekkelijk weinig voorkomt, maar eerst later toeneemt, evenzeer in het Sanskrit als in de Europeesche talen, komt in accent en ten opzichte van den wortelvorm, waarachter het gevoegd wordt, met het

suffix *ra* overeen. In het Grieksch en Latijn staat het numeriek vrijwel met het voorgaande gelijk, doch in het Oudgermaansch heeft het zich reeds aanmerkelijk uitgebreid; (over *la* en *sla* bij verbaalabstracta vgl. v. Bahder 149 e. v.)

Van denzelfden stam heeft men in Sanskrit *çukrá* schitterend en *çukla* wit van kleur.

Zonder verbindingsvocaal, evenals in Skrt. *cuklá* schitterend, *pālá* beschermend, *sthūlá* groot, Grieksch τυφλός, στρεβλός, δειλός en Lat. *pullus*, vindt men in het Gotisch:

agls schandelijk naast *aglus* moeilijk, vgl. Skrt. *aghala* erg en *aghu* gevaarlijk, als subst. schade, zonde. Het ww. *agan* en subst. *agis* van denzelfden stam met gewijzigde beteekenis; Leo Meyer. Got. Spr. 395.

fuls vuil, stinkend; ohd. *fûl*, *vûl*, ags. *fûl*, onrd. *fûll*, van denzelfden stam als Gr. πῦον, Lat. *pûs*, Skrt. *pūtā* stinkend, vuil.

Even als er naast adiectiva, met *ra* gevormd, andere voorkomen met *ara*, *ira* en *ura*, zoo vindt men naast *la* de suffixvormen *ala*, *ila* en *ula*. Het accent rust bij de zoo gevormde woorden of op het suffix, of op de eerste vocaal van het suffix of op den wortel. De oorzaak van de invoeging dezer vocalen is nog niet met zekerheid aan te wijzen; bij sommige woorden zijn zij door svarabhakti [1]) ontstaan, bij andere ten gevolge van de aanhechting van het suffix aan een op een dezer vocalen eindigend stamwoord. In het laatste geval zijn het dus denominativa en is het suffix secundair. Van vele is geen stam of grondwoord te vinden.

---

1) Daar de etymologie van vele dezer adiectiva onbekend is, valt het moeilijk aan te wijzen, bij welke dit suffix, evenals ook *ra*, achter bestaande woorden gevoegd is. Uit enkele mag men opmaken dat het niet uitsluitend achter nomina voorkwam maar ook achter verbaalstammen gevoegd werd. Misschien is het voorkomen van *ila*, *ula*, *ala* bij denominativa aanleiding geweest tot de achtervoeging van dit suffix achter verbaalstammen, of wel er is overeenkomst tusschen deze vormen en de sterke en zwakke vormen der liquida, zoodat men in het accent eene oorzaak moet zoeken; dit punt vereischt echter nader onderzoek.

In Sanskrit b. v. *tṛpála* vroolijk v. *tṛp*, *salilá* golvend v. *sṛ* golven, doch *çītala* koud v. *çīta* koud en koude, *madhūla(ka)* en *madhura* zoet v. *madhu* zoet, honig. In het Grieksch: *καμπύλος* gekromd, denomin. *τροχαλός* loopend v. *τροχός*, *ἡδύλος* v. *ἡδύς*, *σιγηλός* v. *σιγή*. Of *ποικίλος*, Skrt. *peçala*, van een adj. is afgeleid overeenkomende met Got. *faihs* (zie boven), of van een verbaalstam is onzeker; voor het eerste zou pleiten de sterke vorm van den wortel. In het Latijn: *querulus*, *bibulus*, *remulus*, *nubilus* van verba, van nomina *bubulus*, *simul* (*ὁμαλός*), *parvulus* en andere deminutiva.

In het Gotisch:

met *ala*: slahals geneigd om te slaan, naast *slahuls* (I Tim. 3, 3 A) van *slahan* of van *slahs* (dit is echter *i* stam).

met *ila*: leitils klein, onrd. *lítill*. Verder vindt men nog in het Gotisch met korte *ī*, welke, vgl. Osthoff M. U. IV, uit *ī* ontstaan kan zijn, *lita*, *litjan* en *liteins*. De vormen met *tt*, *tz* en *zz* voorloopig er buiten latende, treft men nog aan met *iu*, *ū* en *u*; got. *luton* en *liuts*, onrd. *lûta*, ags. *lûtan*, onrd. *lûtr* en *liotr*, os. *lut* en *liut*, ohd. *liuzil*, ags. *lytel* (*litel*) e. a. Van oudnrd. *lûta*, ags. *lûtan* was de beteekenis zich nederbuigen, zich klein maken; onrd. *lûtr* beteekende nedergebogen, gedeemoedigd (wat beteekenis betreft dus te vergelijken met nederl. *klein* in *klein-gekregen*, *klein gemaakt* = gedeemoedigd), het begrip *zich deemoedigen* vindt men ook in het Got. *liteins* knieval. De beteekenis van os. *lut* en *liut* (Hêl. Cot.) ndl. *lut*, ohd. *liuzil*, ags. *lytel* was dus oorspronkelijk *ter aarde gezonken*, *laag bij den grond*, derhalve *niet groot*. Aan den anderen kant zijn uit *zich nederbuigen* verder voortgekomen de begrippen *zich verbergen zijne gedachte verbergen*, dus *huichelen*. Deze vindt men in Got. *luton* bedriegen, ags. *gelutjan* verbergen *lutegian* huichelen, got. *litjan* huichelen, ohd. *lizzon* veinzen, got. *liuta* huichelaar en *liuts* bedriegelijk.

Men vindt dus, wat de vocaal betreft *lūt*, *lut* en *liut*, uit

welken laatsten vorm *leit* (*līt*) alleen in Gotisch en Skandinavisch zich ontwikkeld heeft door eene nog onbekende oorzaak. In os. *luttil*, *luttik*, ohd. *lutzil* en *luzzil* wordt een achtervoegsel *t* voor het suff. *ka* of *la* gevonden. Is in ndl. *lutje* nog een deminutief suffix *je* achter *lut* gehecht, ook hier kan deze *t* daarmede eenigszins gelijk staan.

Met *t+la* wordt evenzoo gevormd hd. *einzel*, nederd. *eentellich* = eeniglijk, terwijl ndl. *enkel*, voor *ênkel*, *k* heeft. Waarschijnlijk is deze *t* te vergelijken met de δ in ῥᾴδιος, zie hierover Kern Taal- en Letterbode II, 108. Even als ohd. *kuonzio* e. a. suf. *t+ja* heeft, zoo heeft *luttil* *t+la*, beide even als *k+la* deminutief-suffix.

mikils groot; ohd. *michil*, os. *mihil*, ags. *micel*, onrd. *mikill*; van denzelfden wortelvorm. Gr. μέγας, in verbogen vorm ook met suffix *la* μεγάλου (vgl. over μέγας en Skrt. *mahánt* en het onderscheid met *magnus* Ascoli KZ. 17, 274 en Saussure *S. l. Syst. Pr.* 64).

ubils slecht; ohd. *ubil*, *upil*, os. *uvil*, *ubil*, oudfrank. ps. *uvel*, ags. *yfel*, mnl. *evel* in westelijke stukken, waar meer *e* voor *eu* gevonden wordt (*knekel* = *kneukel* e. a.), in oostelijke *euvel*, *ovel* en *oevel*.

De vergelijking van Leo Meyer met *upári* gaat niet op. Hoewel het tot de etymologisch duistere woorden behoort, vermoed ik dat het van denzelfden stam als Got. *uf* gevormd is. Got. *uf* beteekent als praepositie en in samenstelling *onder*, *beneden*; Snkrt. *upa* beteekent behalve *nabij* als praepos. *onder*, en in samenstellingen *onder*, *laag*, b. v. *upagraha* minder hemellichaam, *upadhi* slechte daad, *upabhâsha* minder dialect, *upavīra* booze geest en *upadrava* ziekte gebrek. De beteekenis van *ubils* uit *uf* + *ila* zou in dit geval eerst die van *laag* (*onder* met betrekking tot iets, dat hooger staat) vervolgens van *kwaad* en *ziekte*, *zedelijk laag* of *slecht* geweest zijn.

met *ula*: sakuls strijdlustig v. *sakan* strijden of van (*saka*) os.

saca strijd, onrd. *saku* (op Runsteenen en in *sökudölgr* enz.) nieuwnrd. *sök*.

skaþuls schadelijk ohd. *scadhal*, *scadal*, *scatel*.

slahuls z. *slahals*.

veinuls aan den drank, v. *vein* wijn.

§ 16. Suffix ta.

Oorspronkelijk diende dit suffix om van verbaalstammen of verba participia te vormen, aanvankelijk zonder praeteriti passivi of activi beteekenis. Later kregen zij bij transitieve werkwoorden de beteekenis van een partic. praet. pass. De woorden, welke hiermede gevormd zijn, komen in geschiedenis en beteekenis overeen met die, welke met suff. *na* gevormd zijn, z. § 9. De wortelklinker wordt niet versterkt, en bij de niet samengestelde verba rust het accent op het suffix.

In Sanskrit heeft *sthitá* de beteekenis van staande, *bhītá* van vreezende, *pītá* van *pā* drinken zoowel de beteekenis van gedronken hebbende; als van gedronken zijnde, *gatá* van *gam*, gaan beteekent gegaan, *mṛtá* van *mṛ* sterven beteekent gestorven beide intransitief; *uktá*, van *vac* spreken, heeft echter passieve beteekenis: gesproken zijnde., *jnātá* van *jnā* kennen e. a. In het Grieksch zijn het nog verbaaladiectiva; sommige komen zoowel met actieve als met passieve beteekenis voor, andere alleen actief of passief. μεμπτός b. v. beteekent zoowel gelaakt als berispend (Soph. Tr. 446), λωβητός beschimpt en beschimpend; intransitiva komen meest met actieve beteekenis voor, b. v. ῥυτός vlietend, θνητός sterfelijk; passiva komen in grooten getale voor b. v. δεκτός, μιμητός, γλυπτός, κρυπτός e. a. In het Latijn heeft *expertus* nog beide actieve en passieve beteekenis, *veritus pransus*, *potus* gedronken hebbende alleen actieve, terwijl *factus putus* rein (vgl. *pūrus*) *ruptus* v. *rumpo*, e. a. geheel partic. praet pass. zijn.

Bij sommige woorden, vooral bij afgeleide verba, vindt men in het Sanskrit *ita* in plaats van *ta*, enkele verba hebben beide

vormen. Zoo heeft *pat* vliegen als partic. *patitá*, *tṛsh* dorsten *tṛshitá*, *jinv* helpen *jinvitá*, doch *gup* bewaken, bergen, heeft *guptá* en *gupitá*, *mad* dronken worden *mattá* en *maditá*, dronken. In Latijn komt naast *altus* van *alo* een part. praet. pass. *alitus* voor, van *domo domitus*, van *moneo monitus;* zoo ook Grieksche als *αἱρετός*.

In navolging van participia, aldus van denominatieve verba gevormd, worden ook onmiddelijk van substantiva door middel van dit suffix adiectiva gevormd, welke het bezitten van het grondwoord aanduiden.

In Sanskrit b. v. *mālita* omkranst van *mālā* krans, in het Grieksch b. v. *κοντωτός* van riemen voorzien. In het Latijn is hun aantal veel grooter en komen er vele voor met *a*, *i*, *u us* en *es*, al naar de uitgang van het grondwoord is; b. v. *hastatus* van *hasta*, *crīnitus* van *crinis*, of *avitus* van *avus*, *arbustus* van *arbos* (*arbor*) e. a. Zij zijn te vergelijken met woorden in de nieuwere talen, welke evenzeer naar analogie van participia gevormd zijn, als b. v. *gelaarsd*, *breed getakt*, Eng. *corned, barefo oted.*

In het Gotisch zijn slechts een paar woorden op deze wijze gevormd bekend.

[framaþs] waarvan afgeleid *framaþjana*. dat dus van *fram* zou gevormd zijn, of wel *framaþjana* is met suff. *atį* gevormd (vgl. Whitney over *ati* § 1157, 3).

Met *a* voor *þ*, doch waarschijnlijk niet bij laastgenoemde behoorende, is gevormd naqaþs naakt, ohd. *nacot*, ags. *nacod.* Blijkens *naqadana* enz. viel het accent op het suffix. In het Sanskrit is het niet met *tá* doch met *ná* gevormd, *nagná* naakt, waarschijnlijk is naqaþs dus participium.

Van verba op *jan* zijn vele participia op *iþa*; om slechts eenige te noemen *nasiþs, afdauiþs*, *afmauiþs,* enz. vgl. hierover *Beitr.* V, 99, VI, 152, VII, 156.

Na *s*, *f* (indg. *p*) en *h* (idg. *k*) hebben de adiectiva met dit suffix gevormd niet *d* doch *t*.

Aldus gevormd zijn:

met *e* (G. *ai*) + liquida, of liquida + *e* en volgenden consonant in den wortel;

bairhts (intransit.) schitterend; ohd. *peraht*, os. *berht*, ags. *beorht*, onrd. *bjartr*. vgl. Skrt. *bhrāj* schijnen, schitteren.

raihts recht; ohd. *reht*, os. *reht*, ags. *riht*, onrd. *réttr*, vgl. Lat. *rectus*.

slaihts effen; ohd. *sleht*, onrd. *sléttr*.

met *o* (Got. *au*) + liquida en volg. cons. in de wortelsyllabe:

faurhts bevreesd; ohd. *foraht*, os. *forht*, *foroht*, *foraht*, ags. *forht*.

þaurfts behoeftig; v. *þaurban* noodig hebben.

vaurhts fra-, handuvaurhts gemaakt, v. *vaurkjan*.

met *a* in de wortelsyllabe:

hafts gehouden hebbende, liugom hafts, audahafts, qiþuhaft; ohd. *haft*, os. *haft*, v. *haban* hebben, houden.

gahts, unatgahts ontoegankelijk of dit van *gaggan* met uitgestooten nasaal gevormd is en dus *ā* heeft, of van den zwakken vorm zonder nasaal, vgl. Snkrt. *gach-*, gevormd is en de *a* dus kort is, is niet uit te maken.

sahts in unsahtaba onbestreden, v. *sakan*.

met *ī* en *ū* of *u* in den wortellettergreep worden gevonden:

leihts licht ohd. *lîht* en *lîhti*, ags. *leóht*, onrd. *léttr;* kan in Got. ook *ti* stam zijn.

biuhts gewoon, met praefix *bi-*; vgl. Snkrt. *uchita* v. *uch* behagen vinden in, gewoon zijn.

In deze adiectiva moet reeds vroeg het accent zich op den wortel verplaatst hebben, daar anders de spirant met stemtoon niet kon gebleven zijn.

In de volgende is de *d* waarschijnlijk aan de volgende *s* toe te schrijven, terwijl de *d* in verborgen naamvallen voorkomt, wanneer geen *s* volgt. In eenige gevallen schijnt de *þ* door den

nominatiefvorm ook in de andere casus te zijn doorgedrongen. Na consonanten is *d* in het Gotisch gebleven; bij eenige woorden, die *þ* in plaats van *d* vertoonen na *n* of *l*, is dus het voorkomen van *þ* toe te schrijven aan de boven vermelde verplaatsing van het accent van het suffix op den wortel, of aan den invloed van andere gelijkluidende woorden; b. v. *balþs*, *hulþs vairþs*.

Even als bij de bovenstaande treft men ook hier sterke en zwakke wortelvormen in het Gotisch aan:

b a l þ s in b a l þ a b a overmoedig, koen; ohd. *bald*, os. *bald*, ags. *beald*, onrd. *ballr*. Sanskrt. *bhṛta*, doch met zwaksten vorm, beteekent: hebbende, bezittend, vermogend; uit deze laatste kan dan de bijbeteekenis machtig en overmoedig, steunde op kracht zich ontwikkeld hebben.

d a u þ s gestorven, ohd. *tôt*, os. *dôd*, ags. *deád*, onrd. *dauđr*, met suff. *ta* van hetzelfde verbum als *divano* (part. praet. subst.) over den vocaal vgl. Sauss. p. 77 en over den consonant K. Z. 23, 123.

h u l þ s genadig; ohd. *hold*, os. *hold*, ags. *hold*, onrd. *hollr* (trouw) z. *Morph. U.* IV, 94.

k u n þ s bekend, ohd *chunt*, os *cûđ*, ofr. psalm. *cund*; ags. *cûđ*, onrd. *kúđr*, part. praet. v. *kunnan*, z. K. Z. 23, 123 aanm.

r a þ s in r a þ i z o licht, gemakkelijk; vgl. Skrt. *ṛta* passend, juist, goed, uit welk begrip de beteekenis goed gaande, licht, gemakkelijk gaande zich ontwikkeld kan hebben; de andere beteekenissen kunnen in het Gotisch wel bestaan hebben, want alleen in het bijwoord *raþizo* is het woord bewaard.

v a i r þ s waard, ohd. *werd*, os. *werđ*, ags. *veorđ*, onrd *verđr*; de eigenlijke beteekenis was uitgezocht, uitgekozen, vgl. Snkrt. *vṛ* kiezen.

Bij de volgende was de wortellettergreep niet geaccentueerd:

k a l d s koud, ohd. *chalt*, os. *cald*, ags. *ceald*, onrd. *kaldr*. vgl. onrd. *kala* st. w. part. *kalinn* en ohd. adj. *chuoli*; Skrt. *jala* adj. *koud*. Lat. *gelāre* enz.

kunds (innakunds enz.) geboren, onrd. *kundr* zoon, vgl. Skrt. *jātá* voor *jantá* van *jan*.

munds (alleen in afleidingen) z. Verner K. Z. 23, 123.

skulds in skuld ist het is passend, particip. v. *skulan*.

vunds gewond ohd. *wunt*, os. *wund*, ags. *vund*; partic. v. *winnan* st. w.; vgl. Vedisch *ávāta* = ongedeerd van *van*, aantasten, bedwingen, winnen, overwinnen; *vunds* is dus *gedeerd*.

Met *au* komt voor usdauds ijverig; duister wat geschiedenis van het woord betreft; het kan ook a-stam zijn.

Wanneer de stam van het woord, waarachter *ta* gevoegd werd op dentaal uitging en het suffix het accent had, ging de verbinding *tt* in *ss* over terwijl bij barytona *tt* tot *st* werd. Naast *ss* bleef echter *tt* in sommige talen bestaan. vgl. Kögel *Beitr.* VII, 171.

In het Gotisch vindt men zoo:

hvass scherp, streng, hvassaba, hvassei; ohd. *hwazs*, *hwas*, ags. *hvæs*, onrd. *hvass*, waar naast os. *hvat*, *mênhwat*, ags. *hvæt*, onrd. *hvatr*, welke zonder suff. *ta* van (*hvatan*), (waarvan nog *hvatjan* wetten), gevormd zijn.

missa in missa-taujands, -deds verkeerd, ohd. *missa*, *mis* en *mes*, os. ags. onrd. *mis*, *miss*, uit idg. *mit-ta* verloren, ontbrekend nutteloos, slecht; *mit* is te vergelijken met *mit* in *mittere* part. *missus*, laten varen, verliezen. z. Kögel. t. a. pl.

gaqiss overeenstemmend, v. *gaqiþan* refl. bespreken, *συντίθημι*, Joh. 9, 22.

ungatass ongeregeld; vgl. *Tasso*, *Tassilo* (Graff V, 460) naast *Tatto* (Langobard. Denkm.) en *Tattinc* (Graff. V, 381) dat dan de regelaar, dus de bestuurder, de heerscher beteekent.

-usviss ongebonden, enz. v. *vidan* in *gaviþan* verbinden (*þ* blijkens ags. *wiðu* en ohd. *withi*, vgl. Kögel *Beitr.* VII, 175).

unvis onzeker heeft *s* voor *ss* blijkens ohd. *wisso*, *gawisso*, os. Hêliand 1938 *wissan friðu*, van (*vītan*) zien, vgl. Lat. *visus* uit *vidtus*; in de overgang van beteekenis is het gelijk aan *certus*, zeker, van *cernere* zien.

Met suffix *ti* is gevormd:

aupþs ledig, woest, eenzaam; ohd. *ódi*, os. *ôđi*, ags. *eđe* (Daniel 78); vgl. Sanskrt. *uná* met suff. *na* (z. *vans*) en Gr. *εὖνις* met *ni* gevormd (z. Morph. U. IV, 369).

§ 17. Suffix ka.

In kracht komt *ka* overeen met bovengenoemd suffix *īna*. Beide beteekenen wat het grondwoord eigen is, wat er toe behoort. In Sanskrit staat b. v. naast een adj. als *pravṛshína* van *pravṛsh*, *várshika* van *varshá*.

Oorspronkelijk was het waarschijnlijk secundair, daar het voornamelijk achter substantiva en adiectiva gevoegd werd; in Sanskrit komt het in enkele gevallen achter verbaalwortels voor b. v. *çúshka* droog, doch meest achter substantiva en adiectiva, dientengevolge smelt het met de eindvocaal van het grondwoord samen en wordt het verder gebruikt als *ika*, *uka* en *aka*. Het accent is verschillend en voegt zich dikwijls naar het grondwoord; b. v. *āṇḍíka* eendragend v. *āṇḍá*, *ābhúka* zonder inhoud van *ābhú*, doch *ekaká* eenig v. *éka*, *várshika* v. *varshá*.

In het Grieksch zijn het denominativa met accent op het suffix, dat meest als *ικός* voorkomt: *παρθενικός* (Hom.) *μαντικός* voorspellend v. *μάντις*, *ἀρχικός* tot de heerschappij behoorend van *ἀρχή*; enkele met vocaal van het grondwoord, b. v. *καρδιακός* v. *καρδία*, *θηλυκός* weeklijk v. *θῆλυς*, en met onechte *υ* *ἀλυκός* zoutig v. *ἅλς*.

Naar analogie van deze zijn waarschijnlijk verbaaladiectiva als *γραφικός* tot schrijven geschikt, *βλαπτικός* verderfelijk e. a. gevormd.

In het Latijn vindt men *cus*, *acus* en *icus*: *priscus*, *juvencus*, *civicus*, *modicus*, *postīcus*, *meracus* v. *merus*, *opacus* enz.; van verba *pudīcus*, *caducus*, enz.

In het Germaansch schijnt, wat het accent betreft, dezelfde afwisseling bestaan te hebben als in het Sanskrit. Blijkens de

afwisseling in het Gotisch tusschen *h* en *g* bestaande had in sommige gevallen het suffix, in andere de voorafgaande lettergreep den hoofdtoon.

De vormen, waarin het suffix zich in 't Gotisch vertoont zijn: *h*, *ah*, *ih*, *g*, *ag*, *eig*, *ig*, *ug*. Achter een op *n* uitgaand grondwoord kon bij uitval van de nasaal de *h* blijven of *nh* ging over in *gg*.

Met ha wordt gevonden:

þvairhs toornig ohd. *dwerah*, *dwerih*, *dwerh*, *twerh*, ags. *ðveorh*, van (*þvair*) ohd. *twer*, ondr. *þverr*.

juhiza comparat. v. *juggs* heeft *h*, met voor *h* uitgevallen nasaal, van den zwakken wortel *jūn* uit *jūvn* vgl. Lat. *jūnior* en oudind., oudbaktr. *yūnī*.

Met aha.

ainaha eenig ohd. *einag*, *einac*, os. *ênag*. Misschien is in dit woord het suffix nog als *ha* opgevat daar het fem. *ainoho* heeft Luc. 8, 42; het komt alleen in de zwakke verbuiging voor: Luc. 7, 12; 9, 38.

unbarnahs kinderloos, van *barn*.

niuklahs z. § 17.

stainahs rotsachtig ohd. *steinag*, *steinac*, doch Tatian 75, 2 *steinahi* rotsachtige plaats en 71, 2 *steinaht* rotsachtig.

vaurdahs woordelijk v. *vaurd*.

Met iha.

þarihs ἄγνυφος, kwestieus woord, dat door Leo Meyer en Bernhardt met Gr. τρᾶχύς vergeleken wordt, waarvoor de χ echter m. i. moeilijkheid oplevert.

Even als *ahs* meest alleen achter *a*-stammen gevoegd wordt, zoo vindt men *ag* hoofdzakelijk achter *a*-stammen, doch in enkele gevallen ook achter woorden wier themavocaal *u* is, terwijl *eigs* achter *i* en *ja*-stammen voorkomt; *ugs* komt zelden voor, doch verschijnt zoowel achter een *i*-stam als achter *u*-stammen. Voor deze samensmelting van de themavocaal met het suffix verge-

lijke men de Latijnsche en Grieksche suffixen *ικός*, *icus*, *υκός*.

Met suffix ag zijn gevormd:

audags gelukkig; ohd. *ôtag*, os. *ôdag*, ags. *eádig*; v. [*aud*] in *audahafts*, ags. *eád*, os. *ôd* geluk, rijkdom.

gredags hongerig; ohd. *grâtag* begeerig, os. *grâdag*, ags. *grædig*, onrd. *gráðugr*; v. *gredus* honger.

unhunslags onverzoenlijk, eigenl. die geen verzoeningsoffer wil brengen; v. *hunsl.*

manags veel, ohd. *manag*, *maneg*, *manig*, os. *manug*, *maneg*.

modags toornig, ohd. *muotig*, os. *môdag*, *môdeg*, *môdig*, ags. *môdig*, *moedig*, in beweging gebracht, van *môd* *θυμός*, *ὀργή*.

vainags ellendig, ohd. *wênig*, *wêneg*, beklagenswaardig, ongelukkig, gering, klein; analogievorm van het ww. (*vainon*) ohd. *weinon* klagen, beklagen, gevormd.

vulþags geeerd, heerlijk, v. *vulþus* heerlijkheid.

Met eig:

ansteigs, gunstig, ohd. *enstîg*, *enstîc;* v. *ansts.*

andanemeigs gaarne aannemend v. *andanems* aangenaam *δεκτός*.

hroþeigs roemrijk, ags. *hrêðig* zich verheugend, onrd. *hróðugr* roemrijk, van [*hrôþs*]; vgl. ohd. *hrôd*, ags. *hrêð*, onrd. *hróðr* roem.

laiseigs geschikt om te leeren, ohd. *lêrîg*; van *laisjan* gevormd, z. *vainags.*

listeigs arglistig, ohd. *listîg*; v. *lists.*

mahteigs machtig, ohd. *mahtîg*, os. *mahtîg*; v. *mahts.*

sineigs oud., van *sins* in *sin*[*ista*], vgl. Lat. *senex* naast *senior*. Z. p. 11.

uhteigs tijd hebbende, vroeg, I Kor. 7, 5, en er naast I Kor. 16, 2 *uhtiugs*, (zie beneden), van *uhtvo* vroege morgen. In samenstellingen als ohd. *uhtisang* morgenzang komt ook *i* in plaats van *a* voor; het is echter mogelijk dat *eigs* reeds als een geheel opgevat achter *uhtvo* is geplaatst, terwijl het thema *va*

weg viel, hoewel dit blijkens *vaurstveigs* niet vast geschiedt.

vaurstveigs werkzaam; v. *vaurstv* (*a*-stam), of van *vaurstvja* — om de *ei* is dit laatste 't meest waarschijnlijk.

gavizneigs vroolijk, v. *vizn* in *vailavizns*.

þiuþeigs goed, zegen hebbende v. [*þiuþi*] zegen (verbaal-subst. in *þiuþiquiss*, woorden sprekende, die zegening veroorzaken, voorkomende.)

Naast gabigs M. 27, 57 e. a. komt voor gabeigs L. 16, 1, II Kor. 8, 9 e. a.; de laatste vorm is de juiste, want ohd. heeft als afgeleid subst. *gebîgi* en het grondwoord van *gabeigs*, *gabigs* rijk, luidt *gabei* rijkdom, ohd. *kepî*.

ugs komt voor in:

handugs geschikt, verstandig, onrd. *höndugr* behendig wordt alleen door Schade Wörterb. vermeld; v. *handus*, doch vgl. Paul. *Beitr.* VI, 192.

uhtiug, in de uitdrukking biþe uhtiug = ὅταν εὐκαιρήσῃ voorkomende, is volgens Bernhardt schrijffout voor *uhteig*. Even goed echter kan hierin het suff. *ug* achter *uhti* gevoegd zijn, daar *ug* niet uitsluitend achter *u*-stammen voorkomt en men zoowel de vormen *uhta* en *uhtvò* als *uhti* vindt. Bij de onzekerheid omtrent den oudsten vorm en den oorsprong is eene beslissing nog bezwaarlijk.

Met suffix *g* onmiddelijk achter den stam is gevormd juggs, jong.

Dit woord behield de *n*, welke in den comparatief bij den zwakken wortel uitviel; uit *juvan* (z. Snkrt. *yuvan*) ontwikkelde zich in Lat. met suff. *ka juvencus,* adj., en, van dieren gezegd, ook substantief naast *juvenis*; in het Germaansch werd *juvn* + *ká* tot *junka* en vervolgens tot *jung*, Got. *juggs*.

Het adverb. unveniggo is evenzoo met *g* achter het zwakke adj. *vena* (*usvena*) gevormd.

De *k* in Got. ibuks terug, rugwaarts (met *e*(*i*) naast hd. os. *a* in *apuh*, *abuh* verkeerd afgewend) is nog niet geheel verklaard.

§ 18. Ka in samenstelling met andere suffixen.

Met Got. *is* samengesteld is *ka* onverschoven gebleven. Oorspronkelijk is *iska* waarschijnlijk door den invloed van samenstelling van woorden op *is* (es) en het suffix *ka* ontstaan, wier nominaaluitgang, even als bij *i* en *u*, met *ka* tot een geheel samensmolt en zoo een afzonderlijk suffix vormde. In Sanskrit wordt *ka* aldus gevoegd achter samengestelde possessieve adiectiva, terwijl het echter de beteekenis niet verandert; b. v. van *aretás* geen zaad ontvangen hebbende *aretáska*, van *saciras* met het hoofd *saciraska*; bepaalde samenstelling van *aska* achter woorden, die niet op *as* uitgaan, komt, zoover mij bekend, niet voor. In het Grieksch in deminutiva als παιδίσκος van παῖς, νεανίσκος v. νεανίας e. a. In het Latijn komen zij nog minder voor, misschien in *fuscus* en *luscus*, meest in deminutiva met suff. *lus* weder samengesteld in Latijn uit later tijd, als *lacusculus*, *ramusculus*, of in namen als *verbascum*, *lentiscus*, *marisca* (vijgensoort), welke misschien oorspronkelijk adiectiva geweest zijn.

De Gotische adiectiva op *isks* zijn gevormd van alle soorten van nomina.

barnisks kinderlijk van *barn*.

gudisks goddelijk van *guþs*.

mannisks menschelijk. ohd. *mennisc*, os. *mannisc*, *mennisc*, ags. *mennisc* van *manna*.

unaivisks die zich niet behoeft te schamen, ags. *ævisc*.

untilamalsks onbezonnen is volgens Saussure 262 geene afleiding met *ska* doch met Snkrt. *mūrkhá* te vergelijken.

In haiþivisks woest van *haiþi* en judaivisks joodsch van *judaius* vindt men eene *v*, die bij het laatste woord uit de *u* van *judaius* te verklaren is.

Samengesteld met *la* komt *k* voor in: ainakls eenzaam nederl. *enkel* te vergelijken met Lat. *singulus*, dat voor *sinculus* staat. Wanneer men mag aannemen dat *k* hier onverschoven is gebleven voor *l*, dan kan dit evenzeer het geval zijn met

het duistere niuklahei, dat van een adiectief *niuklahs* kan gevormd zijn. Even als *ainakls* van *aina* gevormd is, kan ook *niukls*, dat aan *niuklahs* ten grondslag moet gelegen hebben, van [*niu*], met Snkrt. *navas* overeenstemmend, gevormd zijn. *niukls* moet dan dezelfde beteekenis gehad hebben als het Latijnsche adiectief *novitius* van *novus*, d. i. die nieuw is, die nieuw in het leven of jong is, *niuklahs* vervolgens de eigenschappen van een jonge, van een kind, hebbende, dus *kinderachtig*, en *niuklahei* derhalve *kinderachtigheid.*

§ 19.* Suffix va.

De geschiedenis van dit suffix is nog duister. In Sanskrit komt het in enkele woorden *pakvá* rijp, *vákva* golvend e. a. primair voor, in andere secundair, b. v. *keçavá* behaard, *çantivá* weldadig. In het Latijn in *parvus*, *laevus* e. a. in *annuus dividuus*, *conspicuus*, soms *īvus*, *lascīvus* enz.

In het Gotisch in: balva (*balvavesei*) slecht, ohd. *balo* (gen. *balawes*) ags. *bealu*, *balu*, on. *böl* subst. n.

taihsva rechter, ohd. *zeso* (*zesawēr*) naast Gr. δεξιός, Lat. *dexter.*

lasivs zwak, mhd. *erleswen* zw. w. verzwakken ags. *lesve* slecht valsch, naast onrd. *lasinn* vernield.

Met voorgevoegde *gg* voor de *v*:

triggvs trouw, triggvaba; onrd. *tryggr*, ohd. *triuwi* ags. *treóve*, os. *triuwi.* Tegen de vermeende verwantschap met Skrt. *dhruvás*, vast, bestendig van *dhṛ* vasthouden bestaat bezwaar om de *t.* De vorming is nog onzeker.

Tot welke unmannariggvs wild gebracht moet worden is niet bekend.

Over het schijnbare suffix *vu* vgl. Kluge. *Beitr. z. G. d. G. Conj.* 46 en 130, en boven in § 7 bij de *u*-stammen.

LIJST VAN ADIECTIVA, WIER FLECTIE UIT DE VOORKOMENDE VORMEN NIET VOLKOMEN BLIJKT.

abrs n. s. m. Luc. 15, 14, *ἰσχυρός*, *a*-stam blijkens *abraba* M. 27, 54 e. a., z. blz. 25.

afhaimjai n. pl. m. II Kor. 5, 6, 9 (*ἐκδημῶν*) anahaimjai n. pl. m. II Kor. 5, 9, (*ἐνδημῶν*) anahaimjaim d. pl. m. II Kor. 5, 8, *i*- of *ja*-stam; waarschijnlijk het laatste, als door samenstelling met praepos. van een subst. *a*-st. afgeleid adjectief.

agl. n. s. n. I Kor. 11, 6, *αἰσχρός*. Suffix *la*, vgl. Finsch *ailas* (smart), naast *ailut* voorkomende, evenals *agl* naast *aglus*.

airzjai n. pl. m. II Tim. 3, 13; Mc. 12, 24, 27; Gal. 6, 7. *πλανώμενος*. Ohd. *irri*, *irre*, os. *irri* (Hel. 5060) ags. *yrre*.

alevjo a. s. n. zw. Mc. 11, 1. *τῶν ἐλαιῶν*, waarschijnlijk *ja*-stam, gevormd van *alev* (*alevabagms*), z. bl. 18.

andanemeigs n. s. m. Tit. 1, 9. *ἀντεχόμενος*. *a*-stam blijkens het suffix *ka*.

andasetjais n. pl. m. Tit. 1, 16. *βδελυκτός*. *i*- of *ja*-stam?

ansteigs n. s. m. Eph. 1, 6. gratiosus *a*-stam, blijkens suffix *ka*.

auþjamma d. s. m. Luc. 9, 12. auþjana a. s m. Mc. 1, 35; Luc. 4, 42. auþjaim d. pl. m. Mc. 1, 45. auþjons gen. s. fem. zw. Gal. 4, 27. ohd. *ódi*, *ôde*; os. *ôði*, *ôthi*; ags. *êðe*, onrd. *auðr*. Z. p. 33.

azetizo M. 9, 5; Luc. 5, 23; Mc. 2, 9; 10, 25. *εὐκοπώτερος*. *a*-stam blijkens het adverb. *azetaba* II Kor. 11, 19.

batizans a. pl. m. M. 10, 31. batizo n. s. n. L. 5, 39; Joh. 18, 14 enz. batista v. s. m. L. 1, 3. *κρεῖσσον*, *κράτιστος*; compar. en superl. van een verloren *bat*, *a*-stam? te vergelijken, wat stam betreft, met Snkrt. *bhadra* goed; ohd. comp. en superl. *pezzir*, *pezzist* adv. *baz*; os. *betaro*, *best*, adv. *bat*, *bet*; ags. *betara*, *betst* enz., adv. *bet*, onrd. *betri*, *beztr*, *batztr*, adv. *betr*.

birekjai n. pl. m. Luc. 8, 23; **bireikjai** n. pl. m. I Kor. 15, 20. periclitans; hiernaast II Kor. 11, 26 *bireikeim* d. pl. f. κίνδυνος. *i-* of *ja*-stam?

biuhts n. s. m. M. 27, 15; Mc. 10, 1. εἰωθώς. z. blz. 31.

bleiþs n. v. m. Tit. 1, 8. Φιλάγαθος. ohd. *plîdi*, *plîdhi*; os. *blîđi* (C) *blîde* (M), onrd. *blîđr*; ags. *blîđe*. *i*-stam., z. blz. 15.

braid n. s. n. M. 7, 13. πλατύς. ohd. *breit*, *preit*; os. *brêd*; ags. *brâd*; onrd. *breiđr*. *a*-stam; z. blz. 5.

dauþubljans a. pl. m. I Kor. 4, 9. ἐπιθανάτιος. Met suffix *blja* gevormd; in ohd. *-fli* (in *discufili*); onrd. *dauþyfli*. Zie *Beitr*. V, 531 waar dit suffix door Sievers behandeld is.

dof zie **gadob**.

-dogs in **ahtaudogs** n. s. m. Phil. 3, 5. **fidurdogs** n. s. m. Joh. 11, 39. Vgl. onrd. *doegr* (Vigf. 94), in de beteekenis van etmaal, naast *dagr*. *a*-st? even als *dags*.

fairnjana a. s. m. M. 9, 16; Mc. 2, 21; L. 5, 36. **fairnjamma** d. s. n. I Kor. 5, 8. **fairni** a. s. n. L. 5, 39. **fairnjans** a. pl. m. M. 9, 17; Mc. 2, 22; L. 5, 37; **fairnjin** d. s. m. zw. Mc. 2, 21; L. 5, 36; **fairnjan** a. s. m. Eph. 9, 22; Col. 3, 9; **fairnin** d. s. n. II Kor. 8, 10; 9, 2. παλαιος; ohd. *firni*, ags. *fyrn*, os. *fern*, mnl. *vern*. *ja*-stam, n. s. *fairneis*.

framaþjana a. s. m. Rom. 14, 4; Joh. 10, 5; **framaþjai** n. pl. m. Eph. 2, 12; 4, 28; **framaþjaim** d. pl. m. II Kor. 10, 15, 16; I Tim. 5, 22; **framaþjane** gen. pl. m. Joh. 10, 5. ἀλλότριος. ohd. *framadi*, *fremidi*; os. *fremiđi* (C. 2501) *fremidi* (M. 2501); ags. *fremede*, *fremđe*. z. bl. 30.

fraþjai, zie **samafraþjai**.

fuls n. s. m. Joh. 11, 39, in **fuls ist** = ὄζει; gevormd met suffix *la*.

gadob n. s. n. Eph. 5, 3; I Tim. 2, 10; Skeir. 38, 10; 40, 14; **gadof** n. s. n. Tit. 2, 10. πρεπον; blijkens ags. *gedêfe* *i*-stam, z. blz. 15.

gaguds n. s. m. Mc. 15, 43. εὐσχήμων, *a*-stam blijkens het adv. *gagudaba*.

gatils n. s. m. Mc. 6, 21; Lc. 9, 62. εὔθετος, *a*-stam blijkens adv. *gatilaba* Mc. 14, 11. z. blz. 11.

gaþaurbs n. s. m. Tit. I, 8. ἐγκρατής. z. blz. 12.

gavizneigs n. s. m. Rom. 7, 22. laetus; *a*-stam van *vizns* met suffix *ka*.

grindafraþjans, zie **samafraþjans**. z. blz. 19.

haiþivisk a. s. n. Mc. 1, 6. ἄγριος. *a*-stam blijkens het suffix, zie blz. 38.

hauns n. s. m. II Kor. 10, 1. ταπεινός. ohd. *hôni*, ags. *heán;* met suffix *na* of *ni* gevormd? zie blz. 22.

hnasqjaim d. pl. n. M. 11, 8; Luc. 7, 25. μαλακός. ags. *hnesc* met dezelfde beteekenis; onrd. *hnaskr*, geestig; mnl. *nesch*, *nesk*, zoowel zacht als dwaas beteekenend; *u*- of *i*-stam.

hulþs n. s. m. Luc. 18, 13. propitius. ohd. *hold;* os. *hold;* ags. *hold;* onrd. *hollr*. *a*-stam, met suffix *ta* gevormd.

ibnaskaunjamma, zie **skaunjai**.

kaurjos n. pl. f. II Kor. 10, 10. βαρύς. Dit woord komt in het Westgerm. alleen in de afgeleide mnl. woorden *coren* (subst.) = last en *coren* (verbum) = kwellen voor. Oorspronkelijk *u*-stam, vgl. Sanskrit *gurús*, zwaar, gewichtig, Gr. βαρύς, terwijl Lat. *gravis* tot de *i*-stammen is overgegaan. z. blz. 20.

laiseigs n. s. m. I Tim. 3, 2; II, 2, 24. διδακτικός; *a*-stam blijkens het suffix.

lasivs n. s. m. II Kor. 10, 10; **lasivostai** n. pl. m. I Kor. 12, 12. ἀσθενής. ags. *lesve;* onrd. *lasinn*? Blijkens de *o* in I Kor. 12, 12 *a*-stam.

lausahandjan a. s. m. Mac. 12, 3 κενός; waarschijnlijk *u*-stam evenals *handus*.

leiht (hs. **hveiht**) n. s. n. II Kor. 4, 17. ἐλαφρός, **leihtis** (substantivisch) g. s II Kor. 1, 17. ohd. *lîhti* en *lîht;* ags.

leóht; onrd. *léttr*, os. *lîht* in *lîhdlîcora* Hêl. M. 2055. Waarschijnlijk met suffix *-ta* gevormd, vgl. blz. 31.

m i d j a i d. s. f. Joh. 7, 14; m i d j a a. s. f. L. 17, 11; m i d j a i m d. pl. m. Mc. 9, 16; 14, 60; L. 2, 46; 4, 35; 5, 19; 6, 8; m i d j a n s a pl. n. L. 4, 30; 7, 8, 59. *μέσος*. ohd. *mitti;* os. *middi* (ac. s. m. *middian*); onrd. *miðr* (ac. *miðjan*); vgl. ook Lat. *medius;* Snkrt. *mádhyas*. *ja*-stam.

m i l d j a i, zie u n m i l d j a i.

m o d a g s n. s. m. M. 5, 22; Luc. 15, 28. *ὀργιζόμενος*. *a*-stam blijkens het suffix.

r a þ i z o n. s. n. L. 13, 25. *ῥᾴδιος*. Ags. *reðe*, doch Latijn *ratus*; *a-* of *i*-stam. z. blz. 32.

r e i k j a n e gen. pl. Neh. 6, 87. *εὐδαιμων*. ohd. *rîchi;* os. *rîki;* ags. *rîce;* onrd. *ríkr*, (vgl. Wimmer *Fornnord Formlära* § 83; *ja*-stam.

r i u r j a n a a. s. m. I Kor. 9, 25; u n r i u r j a n a a. s. m. I Kor. 9, 26; r i u r j a n. pl. n. II Kor. 4, 10; 11. 3; r i u r j a n a. s. m. (zw.) Eph. 4, 22; r i u r j o n. s. n. (zw.) I Kor. 15, 53; u n r i u r j a i n. pl. m. I Kor. 15, 52. *φθειρόμενος*, *ἄφθαρτος*. In Westgermaansch komt het niet voor, zie § 14.

r u m s n. s. m. M. 7, 13. *εὐρύχωρος*. mhd. *rûm;* ags. *rûm;* onrd. *rúmr*, *a*-st. doch hiernaast ohd. *rûmi*, mhd, *rûme.* z. § 13.

s a m a f r a þ j a i n. pl. m. Philip. 2, 2, *τὸ ἓν φρονοῦντες*, g r i n d a f r a þ j a n s a. pl. m. I Thess. 5, 14. *ὀλιγοψύχους*, zie blz. 19.

s i n i s t a n s n. pl. m. (zw.) M. 27. 1; Mc. 7, 5; 11, 27; 14, 53; s i n i s t a n e g. pl. Mc. 7, 3; s i n i s t a m d. pl. M. 27, 12, etc. *πρεσβύτερος*, zie blz. 11.

s k a u n j a i n. pl. m. Rom. 10, 15; i b n a - s k a u n j a m m a d. s. n. Philip. 3, 21. *ὡρχῖος*. Met suffiy *ni* gevormd, vgl. ohd. *scôni;* os. *scôni*; ags. *scýne*; Finsch *kaunis*. z. blz. 22.

s l a h u l s A s l a h a l s B n. s. m. I Tim. 3, 3. s l a h a l s Tit. 1, 7. *πλήκτης*. *a*-stam, zie § 15.

s l e i d j a i n. pl. m. M. 8, 28; s l e i d j a n. pl. n. II Tim. 3, 1. χαλεπός, os. *slîđi*, in composita *slîđ-slîđmôd;* ags. *slîđe, slîđheard;* onrd. *slíđr*, d. s. f. *slíđri*. *i-* of *ja*-stam, zie § 5.

s m a l i s t a n. s. m. I Kor. 15, 9. ἐλάχιστος, ohd. *smal;* ags. *smael;* onrd. *smala* in composit. *smalamađr*. *a*-stam.

s p e d i z e i n. s. f. M. 27, 64; s p e d i s t a m m a d. s. m. I Kor. 15. 8 etc.; s p e d u m i s t a Mc. 12, 22. Uit den comparat. en superlatief en uit ohd. *spâti*, mnl. *spáde* blijkt niet of het *i-* of *ja*-stam is.

s u n j a n. s. f. Joh. 8, 14, 17; s u n j a n a (c. s u n j a) a. s. m. Joh. 17, 3. ἀληθής. *Ja*-stam blijkens den nom. s. f. en het adv. *sunjaba*.

s v a r t a. s. n. M. 5, 36. μέλας. *a*-stam, zie blz. 7.

s v u l t a v a i r þ j a o. s. m. (zw.) L. 7, 2. μέλλων ἀποθνήσκειν. *Ja*-stam. zie § 7.

u b i l v a u r d s n. s. m. I Kor. 5, 11. λοίδορος. *a*-stam, zie § 4 l a u s a v a a r d s.

u f a i þ j a n. pl. m. Neh. 6, 18. ἔνορκος. *ja*-stam, z. §

u h t i u g n. s. n. I Kor. 16, 12. εὔκαιρος. Met suffix *ka* gevormd.

u n a n d s o k a. s. n. Sk. 47, 20. irrefutabilis. *a*-stam, z. blz. 7

u n a t g a h t a. s. n. I Tim. 6, 16. ἀπρόσιτον. z. blz. 31.

u n b a r n a h s n. s. m. L. 20, 28, 29. ἄτεκνος. *a*-stam, blijkens het suffix. z. blz. 35.

u n d a r l e i j i n d s. m. Eph. 3, 8. ἐλαχιστότερος, onzeker wat vorming betreft, vgl. § 7.

u n k a r j a n. s. m. (zw.) I Tim. 4, 14; u n k a r j a n s a. pl. m. Mc. 4, 15, incurius. *ja*-stam, z. § 7.

u n m i l d j a i n. pl. m. II Thess. 3, 3. ἄστοργος. f r i a þ v a m i l d j a i n. pl. m. Rom. 12, 10. φιλόστοργος. Ohd. *milti;* os. *mildi;* ags. *milde;* onrd. *mildr;* alle met beteekenis van mild, welwillend, barmhartig, liefdevol; Snkrt. *mṛdus* zacht. In het Gotisch *i-*, *ja-* of *u*-stam. z. blz. 16.

unnutjans ac. pl. m. I Tim. 6, 9. *ἀνόητος*. ohd. *nuzzi*, *unnuzzi*; onrd. *nýtr*, *nýtiligr*. *ja*-stam.

unqeþja ac. pl. n. II Kor. 12, 4. *ἄρρητος*. *i*- of *ja*-stam.

unsibjaim d. pl. m. I Tim. 1, 9; Mc. 15, 28; unsibja ac. pl. n. Mat. 7, 23. *ἄνομος*, *ja*-stam, z. blz. 18.

usgrudjans n. pl. m. (zw.) L. 18, 1; II Kor. 4, 1, 16; Gal. 6, 9; Eph. 3, 13; II Thess. 3, 13. vairþan usgrudjans = *ἐγκακεῖν*; het is onzeker of het *i*- of *ja*-stam is.

vailamer n. s. n. Philip. 4, 8. (vailameri Gab. Loebe) *εὔφημος*. ohd. *mâri* in *liutmâri*; os. *mâri*; ags. *mǽra*; onrd. *mǽrr*, n de onrd. eigennamen *Bjartmár*, *Hreiðmár*, *Granmár* (waarin *már* voor *márr*) wordt *á* niet *æ* gevonden, daar zij, volgens Vigfusson, gevormd zijn in een tijd, toen de umlaut nog niet gewerkt had; zoo ook *mariz* in runen op het scheedebeslag van Thorsbjerg. Dit alles maakt het waarschijnlijk dat *vailamer* *i*-stam is. Met Gotische eigennamen als *Gibimer*, *Walemer*, *Ricimer* komen wel bij Tacitus e. a. namen als *Ingumarus*, *Chnodomarus* e. a. overeen, doch hierbij is misschien de uitgang *us* terstond achter den nominatiefvorm gevoegd, terwijl oudhoogduitsche namen als *Danchmâr*, *Dietmâr* e. a. even als bovengenoemde oudnoorsche namen in den nominatiefvorm, dien zij voor de werking van umlaut hadden, zijn blijven voortbestaan, juist omdat zij eigennamen waren. De in het Latijn bovendien nog voorkomende vormen als *Vadomarius*, *Fraomarius* e. a. komen overeen met ohd. woorden als *Gisalmari*, *Wilmari* enz., omtrent welke ik niet durf beslissen of zij deze *i* aan de casus obliqui te danken hebben dan of het *ja*-stammen waren.

vainags n. s. m. Rom. 7, 24. *ταλαίπωρος*. *a*-stam, blijkens het suffix.

veinuls n. s. m. I Tim. 3, 3; Tit. 1, 7. *πάροινος*. Uit het suffix blijkt dat het *a*-stam is.

BLADWIJZER.

